

UNIVERSITETET
I OSLO

Masteroppgave

Kjønnshistoriens poststrukturalistiske veiviser

Nordiske kvinne- og kjønns historikers resepsjon av Joan Scotts teori 1986-1996

Ellen Marie Mosevoll Fredheim

Masteroppgave i historie

60 studiepoeng

Høsten 2023

Institutt for historie, arkeologi og konservering

Det humanistiske fakultet

Takksigelser

Å skrive masteroppgave har vært så berikende på så mange måter. Jeg kjenner på en stor takknemlighet for muligheten til å gå i dybden på dette emnet. Tusen takk til Eirinn Larsen for at du med kyndig veiledning har geleidet meg gjennom prosessen. Du har på forbilledlig vis ledet meg gjennom arbeidet med tydelighet, tålmodighet, vennlighet og sist, men ikke minst et skarpt blikk. Samtalene med deg har vært så utviklende, ditt engasjement og fokus har motivert meg til å utfordre meg selv. Samtidig har det vært veldig godt å ha en solid støtte i Jan Magnus. Takk for all hjelp og støtte underveis, og for å ha tro på meg hele veien. Ine, Irene og Kristine – takk for god hjelp, gode samtaler og at dere har heiet meg frem.

Sammendrag

I 1986 ble et av historiefagets mest siterte verk, Joan Wallach Scotts artikkel «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» publisert i *American Historical Review*. Scotts karriere ble formet av hennes oppvekst og utdanning og artikkelen ble skrevet i en periode hvor kvinnehistoriefaget var i sterk fremvekst både i USA og i Norden. Teorien var et produkt av Scotts samtid, og er bygget ut ifra Foucaults poststrukturalistiske tekster. Artikkelen ble en veileder som fremmet forståelsen av kjønnets betydning som en sentral kategori for historisk analyse.

I 1983 ble det første nordiske kvinnehistorikermøtet holdt på Lysebu utenfor Oslo i 1983. Siden da har konferansene blitt holdt omtrentlig hvert tredje år. Scotts artikkel vakte også stor interesse i Norden, hvor den engasjerte til debatt på de nordiske kvinnehistorikermøtene. Oppgaven søker å besvare hvordan resepsjonen av Scotts teori var i de nordiske landene Norge, Sverige og Danmark i perioden 1986-1996. Med fokus på kunnskapsutvikling og hva som skjer når teori blir introdusert innen fagfelt vil jeg besvare spørsmålet på bakgrunn av Philipp Sarasins kunnskapsteori. Teorien beskriver hvordan kunnskap sirkulerer mellom mennesker, grupper og institusjoner. Videre ser den også på kunnskapsutviklingens prosess i forskningsmiljøer, og mellom forskere gjennom mottagelse, diskusjoner og reaksjoner utvikles kunnskapen innenfor begrensede sfærer. For å svare på oppgaven vil jeg først gi en historiografisk fremstilling av både Scotts liv og karriere, samt gi en historiografisk fremstilling av kvinnehistoriens fremvekst i Norden fra 1970-tallet og utover, for å kontekstualisere hvilket forum teorien ble presentert for. Samtidig vil jeg gjøre resepsjonsanalyse av tekster fra kvinnehistorikermøtet i perioden 1985-1989, samt to monografier, skrevet av Kari Melby og Eva Blomberg.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	ii
1 Innledning	1
1.1 Innledning.....	1
1.2 Begrepsavklaringer.....	2
1.2.1 <i>Poststrukturalisme, dekonstruksjon og rekonstruksjon</i>	2
1.2.2 <i>Teori og metode</i>	3
1.3 Tidligere forskning	4
1.4 Resepsjonen av Scott som fenomen	8
1.5 Teoretiske perspektiv og avgrensning	9
1.6 Problemstilling	11
1.7 Kilder og metode	11
1.8 Oppgavens struktur.....	12
2 Kjønnshistoriens poststrukturalistiske veiviser	15
2.1 Innledning.....	15
2.2 Et sterkt politisk engasjement.....	16
2.3 Inspirert av E. P. Thompson.....	18
2.4 Kvinnefrigjøring øker etterspørsel etter kvinnehistorie	20
2.5 Kvinnehistorie som akademisk disiplin	22
2.6 På leting etter noe nytt.....	24
2.7 Foucault og poststrukturalismen som forløsning	28
2.8 Kjønn som analytisk verktøy.....	30
2.9 Kunnskap og meningsdannelse	31
2.10 Konklusjon	33
3 Joan Scott når nordiske kvinnehistorikere, 1985-1993	36
3.1 Innledning.....	36
3.2 Kvinnehistorie som del av kvinneforskningen.....	37
3.3 Kvinnehistoriefaget får foten innenfor universitetene i Norden.....	39
3.4 Det første nordiske kvinnehistoriskemøtet i 1983.....	44
3.5 Nordiske historikere retter øynene mot mentalitetshistorie	46
3.6 Poststrukturalismedebatt på Hässelby slott i 1989	49
3.7 Søken etter noe nytt.....	54
3.8 Begynnende anvendelse av Scott	56
3.9 Konklusjon	61
4 Teoriutvikling og empirisk legitimering, 1993-1996	64
4.1 Innledning.....	64
4.2 Ekspansjon for nordisk kvinne- og kjønnsforskning.....	66
4.3 1993 Tammerfors, Finland – teorisøken tilbake til empiri.....	68
4.4 Teorimangfold fremfor enfold.....	73
4.5 The Berkshire Conference on Women’s History	76
4.6 Kvinnelige strategier	78
4.7 Menn og mannlig identitet	81
4.8 5. konferanse – tid for å se tilbake på erfaringer?	86
4.9 Konklusjon	92
5 Konklusjon	95
5.1 Innledende kommentar	95
5.2 En teori av sin tid.....	95
5.3 I grenseland	96
5.4 Resepsjonen av Scott i Norden.....	97
5.5 Scottdiskursen	98

1 Innledning

1.1 Innledning

I 1986 ble den amerikanske historikeren Joan Wallach Scotts artikkel «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» publisert i *American Historical Review*.¹ Scotts navn har siden da satt tydelige spor i forskningshistorien og hennes artikkel la for alvor til rette for at kjønns historie ble etablert. Artikkelen som er en av de mest siterte verkene innen historiefaget, var sterkt medvirkende til at kvinnehistorikere tok i bruk kjønn som analytisk verktøy.² I artikkelen fikk Scott demonstrert at dette var en måte å unngå subjektposisjonen, som kvinnehistoriefaget led under. Utgivelsen av artikkelen var et produkt av prosessen Scott hadde vært del av i et kvinnehistorisk fagfellesskap. Samtidig hadde de politiske strømmingene med kvinnebevegelsens politiske fremstøt på 1970-tallet for alvor gitt motivasjon for at kvinnehistorie skulle bli noe mer enn et nisjefag. Kvinnehistorie ble på 1970-tallet definert som et kategorifag.³ Etter at Scotts artikkel ble utgitt fikk kvinnehistorikerne øynene opp for kjønn som analytisk verktøy, og ga blant annet håp om at drømmen om å integreres med den tradisjonelle historieforskning skulle kunne realiseres.

Scott ble utdannet historiker i en periode der sosialhistorien, anført av den britiske historikeren E. P. Thompson, ble sentral i historiefaget.⁴ Sentralt for perioden var også den nye kvinnebevegelsen som for alvor hadde fått vind i seilene. Dette var ikke unikt for USA. Den feministiske bølgen beveget seg over store deler av den vestlige verden. I kraft av den nye sosialhistoriens nedenfra-og-opp-perspektiv og kvinnebevegelsens politiske kamper for synliggjøring og frigjøring, fant kvinnehistoriefaget ny legitimitet og motivasjon til å kreve sin plass i forsknings og utdanningsinstitusjonene. Dette var en kamp som Scott engasjerte seg i, hvor hennes forskning inngikk i debatten om hva kvinnehistorie burde være. Trekker man lange linjer videre gikk veien videre for Scotts kunnskapsutvikling fra den nye sosialhistorien, via strukturalismen og frem til poststrukturalismens teoretiske tankegodt.

---

¹ Joan Wallach Scott, «Gender: A Useful Category of Historical Analysis», *The American historical review* 91, no. 5 (1986).

² Eirinn Larsen, «Kvinne- og kjønns historiens fortellinger,» i *Fortalt fortid* (Oslo: Pax, 2013), s. 149.

³ Sarah C. Maza, *Thinking about history* (Chicago, Illinois: The University of Chicago Press, 2017), s. 34.

⁴ Elaine Abelson, David Abraham, og Marjorie Murphy, «Interview with Joan Scott,» *Radical history review* 1989, no. 45 (1989): s. 46.

Poststrukturalisme var det teoretiske fundamentet artikkelen til Scott skulle bli bygd på, nærmere bestemt teorien til den franske filosofen og idéhistorikeren Michel Foucault.⁵

Denne oppgaven undersøker resepsjonen av Joan Scotts kjønnshistoriske teori i Norden med utgangspunkt i en analyse av de nordiske kvinne- og senere kjønnshistoriske møtene fra 1983 frem til 1996, samt annen sentral litteratur.

1.2 Begrepsavklaringer

1.2.1 Poststrukturalisme, dekonstruksjon og rekonstruksjon

Scott hadde et epistemologisk gjennombrudd da hun leste poststrukturalistiske tekster, og da spesielt Foucaults tekster.⁶ Ut i fra dette bygde hun sin teori om kjønn som analytisk kategori i historiefaget. For å forstå Scott er det derfor viktig å se på hva poststrukturalisme er.

Poststrukturalisme blir ofte definert som en sekkebetegnelse og er sammensatt. Dette har sammenheng med det tverrfaglige omfanget, med virkeområde blant annet innen filosofi, litteraturvitenskap, historie, sosiologi og psykologi. Poststrukturalisme må defineres i forhold til strukturalismen. Strukturalisme har røtter tilbake til strukturell språkvitenskap anført av lingvistene Ferdinand de Saussures og Roman Jakobson.⁷ Den franske sosialantropologen Claude Lévi-Strauss, som har bidratt til utviklingen av strukturalismen, hadde en tilbøyelighet til å universalisere de strukturene han fant. Strukturer som skulle gjelde mennesker til enhver tid. Dette opponerte poststrukturalistene imot og de hevdet at strukturene er sosiale, politiske, historiske med mer, og ikke fundamentert i mennesket. Poststrukturalisme handler om å beskrive mangfold fremfor å beskrive enhet i strukturer som ble avdekket.⁸

Sentralt for poststrukturalismen er bruken av dekonstruksjon, og i Scotts tilfelle også rekonstruksjon ut fra den mening som tillegges kjønn i ulike historiske kontekster.

Dekonstruksjon handler om å vise til det spesielle fremfor det universelle i form av å bryte opp litterære tekster, sette det i kontraster til andre tekster og kontekster. Ved å gjøre dette kan man avdekke og utfordre dualismer, hierarkier i språket, tekster og kulturelle tankemønstre. I

---

⁵ Joan Wallach Scott, *Gender and the politics of history*, 30th anniversary edition. utg., Gender and culture (New York: Columbia University Press, 2018), s. 85-86.

⁶ Clyde Plumauzille, «Joan W. Scott's Critical History of Inequality», <https://www.ias.edu/ideas/2014/plumauzille-scott>.

⁷ Espen Schaanning, *Modernitetens oppløsning : sentrale skikkelser i etterkrigstidens idéhistorie*, Korrigert utg. utg. (Oslo: Scandinavian Academic Press, 2019), s. 106.

⁸ *Ibid.*, s. 138.

forlengelsen av dette var det mulig å rekonstruere nye tekster, altså å omskrive for å avdekke nytt meningsinnhold. Man reviderer tidligere innhold.

1.2.2 Teori og metode

I forhold til oppgavens kontekst er det relevant å trekke frem at synet på teori er forskjellig blant hos historikere. Hvordan historikere ser på teori, samt verdsetter det, er med på å forme den historiske kunnskapsproduksjonen. I boken *Å gripe fortida* blir det vist til tre forskjellige forståelser og bruk av teori i historiefaget: Et smalt begrep, der teori som blir brukt som «historiske teorier eller synteser». Dette kan for eksempel være å etablere systematisk sammenhenger, eller å sette en avgrensning for tid og rom.⁹ Den andre forståelsen er å bruke generelle forståelsesrammer forstått som «historieteorier», eksempelvis historisk materialisme som bygde på Karl Marx og Friedrich Engels analyser fra 1800-tallet.¹⁰ Siste forståelse er «teori som vitenskapsteori» der teori er knyttet til spørsmål om hva som er objektet for historieforskningen, og hva historisk kunnskap er. Kallenavn på denne retningen er nettopp den historiske sosiologien og poststrukturalisme.¹¹ Scotts teori faller inn under definisjonen både vitenskapsteori og historieteori: der poststrukturalismens var hennes inspirasjonskilde ble kjønn som analytisk kategori hennes bidrag til historisk teori.

Sammenhengen mellom teori og metode er knyttet til empiri. Empiri er en fundamental bærebjelke i historiefaget. Teori uten empirisk legitimitet har vanskelig vunnet aksept i historiefaget. En kan si at historie er et empirisk fag med mål om å si noe om den fortidige virkeligheten. Også dette har vært medvirkende til at teori gjerne omgjøres til metodologi for historikere, noe den norske historikeren Erling Sandmo har påpekt. Han har selv definert teori innenfor et vitenskapelig verdensbilde som overgripende antakelser om hvordan fortiden er konstituert og om selve premissene for å nå frem til kunnskap om det.¹²

Metode er kort sagt måten man kommer frem til kunnskap. Fremgangsmåten varierer. Den kan være kvantitativ, basert på tall og finne mening ut fra dem, eller kvalitativ metode hvor man analyserer kvaliteter ved tekstlig materiale i det enkelte. Sammenligning over ulike kontekster og tider, synkront og diakront, er en annen måte. Metode kan også være tolkninger

---

⁹ Astri Andresen et al., *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*, 2. utg. utg., Samlagets bøker for høgare utdanning (Oslo: Samlaget, 2015), s. 119-120.

¹⁰ Ibid., s. 123.

¹¹ Ibid., s. 126.

¹² Erling Sandmo, «Hvordan det egentlig var,» *Nytt norsk tidsskrift* 27, no. 1-2 (2010): s. 12.

av meningsinnhold, for eksempel representasjonsanalyser, som ser på framstilling av ting, personer eller saksforhold.¹³ En relevant metode for denne oppgaven er diskursanalyser, hvor en ser på sammenhengen mellom diskurs og det diskursen handler om, altså hvordan språkbruk og tekst konstruerer og påvirker sosiale forhold, maktforhold og meningsproduksjon.¹⁴ Dette ble anvendt av poststrukturalister.

1.3 Tidligere forskning

Tidligere forskning på feltet kvinne- og kjønns historie har et gjennomgående fellestrekk: Nesten uten unntak er dette gjort av kvinnehistorikere, fagets egne utøvere. Dette kommer også klart til uttrykk i denne oppgaven. Sentralt for oppgavens historiografiske kontekst er avhandlingen *Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning* fra 2015, skrevet av den bosnisk-fødte historikeren Dunja Blazevic. Monografien så på kvinne- og kjønns historiens utvikling som akademisk fagfelt fra midten av 1970-tallet til begynnelsen av 2000-tallet. Blazevic brukte et teoretisk perspektiv hentet fra den amerikanske vitenskapssosiologen Thomas F. Gieryns teori om kulturell kartografi for å se på grensesetting i vitenskapelige debatter, og hvordan den kan brukes i en historiografisk undersøkelse.¹⁵ Teorien ser blant annet på hvordan vitenskap defineres og får epistemologisk autoritet i samfunnet. Problemstillingen Blazevic brukte var rettet mot å finne svar på om «hvordan historieforskning om kvinner og kjønn har blitt utformet av dens utøvere som et fagfelt i skjæringen mellom historiefaget på den ene siden og andre fags forskning om kvinner og kjønn på den andre».¹⁶ Med dette utgangspunktet ga avhandlingen også et perspektiv på de nordiske kvinne- og kjønns historikerers fagfelt responderte på Scotts teori, og om hvordan dette var med på å utforme fagfeltet deres. Avhandlingen utgjør derfor en viktig referanse og Blazevic er en sentral samtalepartner i denne oppgaven.

En annen historiker som også har gitt en historiografisk oversikt over kvinnehistorikermøtene, er den norske historikeren Inger Elisabeth Haavet. I artikkelen «Nyskapning og fellesskap – kjønns historiens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene», som omhandlet

---

¹³ Andresen et al., *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*, s. 93-110.

¹⁴ Ibid., s. 114-115.

¹⁵ Dunja Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning» (The University of Bergen, 2015), s. 15-16.

¹⁶ Ibid., s. 12.

perioden 1983- 2008, viste Haavet med sitt historiserende perspektiv hvordan nordisk kjønns historie hadde utviklet seg over tid. Haavet ønsket å gi et bilde av et økende faglig mangfold og hvordan kjønns historien utviklet seg teoretisk.¹⁷ Artikkelen gir innblikk i hvordan Haavet tolket betydningen av Scotts teoretiske bidrag inn i det nordiske kvinne- og kjønns historiefagets forum.

Teoriens plass har også vært sentralt i den norske historikerens Eirinn Larsens forskning. Hun har jobbet med blant annet kjønns historie og har skrevet flere relevante artikler innen emnet. Selv brukt hun Scotts teori i sin doktorgradsavhandling for å kritisk diskutere hull og mangler ved nærings livshistorie og historisk forskning på bedriftsutdanning fra et kjønns perspektiv.¹⁸ Særlig relevant er kapittelet hun skrev i boken *Fortalt fortid: «Kvinne- og kjønns historiens fortellinger»*: Her presenterte hun en analyse av norsk kvinne- og kjønns historie i perioden 1970-2007 med blikk for hvordan kvinne- og kjønns fortellinger manet frem fortiden, for å si noe om fagfeltets egen forståelse av seg selv. Samtidig sammenlignet hun utvalgte tekstene som var skrevet sentrale kvinne- og kjønns historikere fra Norge, og hvilken betydning teori hadde i disse tekstene. I kapittelet trakk hun frem tre identitetsmarkører i den feministiske historiografien i Norge: en rivende teoretisk utvikling som brakte kvinnehistorien bort fra synliggjøringsprosjektet og i retning kjønns historie og omskrivingsprosjektet, vektleggingen av forskjellen mellom norsk og amerikansk kvinnehistorisk forskning som ble begrunnet med den betydningen norske kvinnehistorikere har tillagt empirisk forskning og sosial klasse og den siste identitetsmarkører: forholdet til den kjønnsblinde historien presentert som «faderhuset», og drømmen om integrering med det.¹⁹ Med en historiografisk oversikt viste kapittelet hvordan Scotts teori også ble viktige for kvinnehistorien, og Larsen trakk frem hvordan de norske kvinne- og kjønns historiske debattene var del av en internasjonal prosess og fagfellesskap.²⁰

Den svenske historikeren Sara Edenheim har forsket på feministisk teori og kritisk politikk analyse. Særlig relevant er hennes artikkel «Att komma till Scott», som diskuterer teoriens konkrete bidrag til feltet svensk kjønns historie. Hun viser i artikkelen nettopp til

---

¹⁷ Inger Elisabeth Haavet, «Nyskapning og fellesskap – kjønns historiens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,» *Tidsskrift for kjønns forskning* 33, no. 1-2 (2009): s.113.

¹⁸ Eirinn Larsen, «Invisible strategies : gender in French and Norwegian business education, 1870-1980» (European University Institute, 2005).

¹⁹ «Kvinne- og kjønns historiens fortellinger,» s. 151.

²⁰ *Ibid.*, s. 148-149.

svenske forskeres forståelse av Joan Scotts og den svenske historikeren og genusteoretikeren Yvonne Hirdmanns teorier. Ved å sammenligne dem fikk hun demonstrert historiefagets forhold til teori og hvordan historikerens tendens til å forholde seg til metodiske paradigmer fremfor å forholde seg til teori. Et annet perspektiv på svensk kjønnsforskning ble gitt i svenske Kjerstin Alnebrats monografi *meningen med genusforskning så som den framträder i forskningspolitiske tekster 1970-2000*, som ble publisert i 2009. Alnebrats monografi, som viste forskning på samspillet mellom teoretiske og politiske debatter, analyserte hvordan kjønnsstudier har blitt skrevet om i svenske forskningspolitiske dokumenter og ga med dette innblikk i utviklingen av den svenske kjønnsforskningens historie.²¹

I boken *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005* skrev den svenske historikeren Ulla Manns kapittelet «Re-Mapping the “1980s”: Feminist Nordic Space».²² Bokens fokus var blant annet rettet mot tilnærminger til teorier, metoder og kildematerialer innenfor akademiske rom. Kapittelet til Manns retter seg mot hvordan det feministiske rommet som nordisk samarbeid mellom kvinneforskningsforskere genererte i perioden fra 1975 til tidlig på 1990-tallet, en periode hvor kvinneforskerne gikk fra å være løst organisert til å bli institusjonalisert og bedre konsolidert innenfor universitetene i Norden.²³

Den danske historikeren Bente Rosenbeck har arbeidet med kvinne- og kjønns historie. Relevant for oppgavens historiografiske kontekst er særlig hennes kapittel «Fra aktivisme til akademia» i boken *Er det spor? Feminisme, aktivisme og kønsforskning gjennom et halvt århundrede* skrev hun kapittelet «Fra aktivisme til akademika» som så på forholdet mellom den politiske og aktivistiske kvinnebevegelse og kvinne- og kjønnsforskning. Gjennom dette kapittelet får en innblikk i hvordan kvinnehistoriefaget vokste frem i Danmark.²⁴ Rosenbeck har også skrevet artikkelen «Intet nyt under solen? Refleksion over feministisk teori», som ble publisert i 1997.²⁵ I artikkelen var hun refleksiv rundt hva Scotts teori hadde bidratt med for nordisk kjønnsforskning. Gjennom artikkelen, som ser tilbake på tiden min oppgave fokuserer

---

²¹ Kerstin Alnebratt, «Meningen med genusforskning så som den framträder i forskningspolitiske tekster 1970-2000» (Acta universitatis Gothoburgensis, 2009).

²² Ulla Manns, «Re-Mapping the “1980s”: Feminist Nordic Space,» i *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005* (Stockholm: Södertörn Academic Studies, 2016).

²³ Ulrika Dahl, Marianne Liljeström, og Ulla Manns, *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005*, Södertörn Academic Studies (2016).

²⁴ Bente Rosenbeck, «Fra aktivisme til akademia,» i *Er det spor? : feminisme, aktivisme og kønsforskning gjennom et halvt århundrede*, red. Kirsten Grønbaek Hansen og krop og hverdagsliv Forskningsgruppen Køn (Frederiksberg: Frydenlund Academic, 2012).

²⁵ «Intet nyt under solen? Refleksion over feministisk teori,» *Kvinder, Køn & Forskning*, no. 1 (1997).

på, ble noen av de sentrale diskusjoner som de nordiske forskerne seg imellom hadde, presentert. Den gir derfor et bilde av hvordan teoridebatter preget perioden i Norden.

Felles for mange av de ovennevnte nordiske arbeidene er at de tillegger Scott stor betydning for den retning nordisk kvinne- og kjønns historie tok i slutten av 1980- og begynnelsen av 1990-tallet. Dette faller sammen med hvordan Scott er vurdert og kommentert i andre land. I internasjonal forskning på kjønns historie blir flere historiografiske perspektiver trukket frem som viktige for å forstå utviklingen av kvinne- og kjønns historiefaget, fra «her-story» til skeiv teori. Samtidig er det også her en tendens til å vekte Scott. I Lynn Hunts historiografiske bok *Writing History in the Global Era* for eksempel, blir Scott presentert som en sentral bidragsyter til paradigmeskiftet tilhørende kategorien kulturelle teorier. Ifølge Hunt bidro dette til at kjønnsstudier ble etablert innen historiefaget. Med et bredere perspektiv enn Norden viste Hunts bok omfanget av Scotts teori på et globalt nivå, som bidrar til å vise hvordan de nordiske kvinne- og kjønns historikerne var del av en endring i historiefagets kunnskapsutvikling internasjonalt. Samtidig viser boken med sitt historiografiske perspektiv utviklingen av historiefaget generelt og hvordan de perspektivene og teoriene som ble karakteristisk for Scott, falt inn i mer generelle trender og mønstre i historiefaget. Med andre ord, Scott var ikke bare kvinne- og kjønns historiker men like fullt historiker og forfektet teorier som ble sentrale under den såkalte «språklige vendingen» i historiefaget.²⁶

Det er også skrevet historiografiske bøker om internasjonal kvinne- og kjønns historie, som på hver sin måte har framstilt fremveksten av kvinne- og kjønns historie. Laura Lee Downs *Writing Gender history* omhandler utviklingen av historieskriving om kvinner og kjønn fra 1930-tallet til begynnelsen av det tjuende århundre. Boken viser praktisk anvendelse av teori i historieskriving som bidrar til å vise hvordan teoretiske perspektiver har formet historieverk og kunnskap. Dette inkluderer også hvordan Scotts teori har formet fagfeltet i historie med vekt på kvinnehistorie. Boken gir også innsikter i Scotts samtid og hva som var med på å forme henne som historiker.²⁷ Johanna Albertis bok *Gender and the Historian* undersøker forfatterskapet til kvinnehistorikere fra 1969 til 1999 og i forlengelse av dette hvordan kjønns historie vokste frem fra kvinnehistorie.²⁸ Anna Green and Kathleen Troups

---

²⁶ Lynn Hunt, *Writing history in the global era*, First edition. utg. (New York, London: W.W. Norton & Company, 2014), s. 26.

²⁷ Laura Lee Downs, *Writing gender history*, Writing history (London: Hodder Arnold, 2004).

²⁸ Johanna Alberti, *Gender and the historian* (Harlow: Longman, 2002).

bok *The houses of history* er et annet sentralt oversiktsverk over de store teoretiske tilnærmingene som brukes av historikere. Mange av disse blir trukket med og anvendt i analysen som følger av resepsjonen av Scott blant nordiske kvinnehistorikere i den endringsperioden siste del av 1980- og begynnelsen av 1990-tallet var for Nordens historikere.

1.4 Resepsjonen av Scott som fenomen

Scotts artikkel fra 1986 om kjønn som analytisk kategori skulle få en fenomenal spredning. Den amerikanske historikeren Heidi Tinsman beskriver om resepsjonen av Scotts kjønnsteori blant Latin-Amerikas historikere. Denne artikkelen har stått svært sentralt i utviklingen av denne oppgaven ved å vise ikke bare kraften i resepsjonen av Scott, men også hvordan den vekslet mellom land innad i region. Synonymer for ordet reseptiv er mottakelig for inntrykk eller lærenem.²⁹ Resepsjon sier følgelig noe om hvordan noe, i denne kontekst Scotts teori om kjønn som analytisk kategori, ble mottatt og hvordan den ble brukt og til hva ut fra den faglige og politiske situasjonen historikerne virket innenfor. Tinsman som er professor i historie og kjønns- og seksualitetshistorie med utdanning fra Oxford Universitet, Princeton Universitet og til sist Ph.d. fra Yale Universitet, har i sin forskningen satt søkelys på kjønn og arbeidskraft i det moderne Latin-Amerika og Amerika. Det gjør henne spesielt interessert i relevansen av det feministiske materialistiske paradigmer for transnasjonal historie og verdenshistorie.³⁰

I Tinsman sin artikkel *A Paradigm of Our Own: Joan Scott in Latin American History*, viser hun hvordan Scotts bok *Gender and the Politics of History* fra 1988 bygget bro mellom faglige og politiske skiller og inspirerte den en feministisk historieskrivning i Latin-Amerika. Tinsman understreker at Scott særlig inspirerte latinamerikansk historie med sin feministiske sosialhistorie og at den fremmet flere forskjellige bruksområder. Dette har blant annet bidratt til utvikling innen kjønns- og dannelseshistorie, feministiske arbeidshistorie og seksualitetshistorie.

---

²⁹ Marianne Liljeström, Pirjo Markkola, og Sari Mäenpää, *Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors*, vol. 17, Historiatieteen laitoksen julkaisuja (Tampere: Tampereen yliopisto, 1994), s. 973.

³⁰ Heidi Tinsman, «Heidi Tinsman,» UCI Faculty Profile System, <https://www.faculty.uci.edu/profile/?facultyId=3319>.

Forskning som benyttet seg av Scotts teoretiske fundament har utfordret historikere til å rette et kritisk blikk mot empiri samtidig som det har bidratt til at kjønnete betydninger har blitt studert.³¹ Felles for både latin-amerikanske, amerikanske, svenske, danske og norske kvinnehistorikere var deres underordnede posisjon i historiefaget. Ikke bare var de historiefaglige nykommere, men de representerte også et perspektiv som frem til 1970-tallet ikke holdt hus på nordiske universitet og forskningsinstitusjoner.

Mitt fokus i denne oppgaven er rettet mot historiske øyeblikk eller perioder der ny teori ble presentert for historikere, diskutert og tatt i bruk, samt resultatet av denne anvendelsen. Mer spesifikt, hva hadde det å si for diskusjonen i det nordiske kvinnehistoriefaglige forumet at Scott presenterte sin kjønnsteori i 1986? Hvordan ble den mottatt og debattert, og på hvilken måte ble den tatt i bruk og hva fikk det å si for den videre kunnskapsutviklingen? Dette er hovedspørsmålene oppgaven søker å besvare.

1.5 Teoretiske perspektiv og avgrensning

Forskningshistorien viser at kunnskapsutviklingen er i stadig bevegelse, nesten som på et åpent hav med strømninger og bølger som får vannet til å bevege seg. Hvilke bølgebevegelser som ble satt i gang hadde noe å si for historiefagets videre retning videre. Men også bunnforholdene, sjøens topografi, har noe å si, samt hvor bølgene treffer og blir mottatt der de kommer. Mottakersiden har med andre ord derfor like mye å si som sendersiden, for å bruke et annet bilde. Det gjør at jeg i denne oppgaven vil benytte meg av Philipp Sarasin's teori om kunnskapssirkulasjon presentert i hans artikkel «Was is Wissensgeschichte?».³² Teorien legger vekt på at kunnskap ikke bare reiser fra sted til sted, som båten på et hav, men at måten kunnskapen sirkulerer på har like stor innvirkning. Sarasins kunnskapsteori beskriver hvordan kunnskap sirkulerer mellom mennesker, grupper og institusjoner. Følgelig blir kunnskapsutviklingens prosess blant annet til gjennom den sirkulasjon som oppstår i forskningsmiljøer, og mellom forskere gjennom mottagelse, diskusjoner og reaksjoner utvikles kunnskapen innenfor begrensede sfærer som bidrar til at kunnskapen derfor ikke

---

³¹ «A Paradigm of Our Own: Joan Scott in Latin American History», *The American Historical Review* 113, no. 5 (2008).

³² Philipp Sarasin, «Was ist Wissensgeschichte?», *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur (IASL)* 36, no. 1 (2011).

spres fritt og jevnt fordelt.³³ Kunnskapen transformeres, omdannes og omformes innenfor denne begrensede sfæren og er derfor aldri lik innholdsmessig.

Oppgaven har fokus på resepsjonen av Scotts teori blant nordiske kvinne- og kjønns historikere. Samtlige nordiske land har vært en del og bidratt inn til fellesforumet de nordiske kvinnehistorikermøtene inngikk i.³⁴ Jeg har av språklige grunner valgt å fordype meg i tekster på svensk, norsk og dansk. Scotts kjønns teori ble også hyppigst debattert og anvendt av forskere fra Sverige, Norge og Danmark.

Innen fagfeltet kvinne- og kjønns historie har ideer beveget seg på tvers av nasjonale grenser. Det vil si at ideene og konseptene, teoriene og debattene har reist og sirkulert, hvor det særlig kan spores en kobling mellom det nordiske over til det engelske og det amerikanske fagmiljøet.³⁵ Det nordiske fagmiljøet har følgelig utviklet sin forståelse av kjønns teorier som del av et internasjonalt fagmiljø, hvor samarbeidet over grensene har blitt tettere med årene. Og hvordan skriver Scotts teori seg inn i nordisk kvinne- og kjønns histories historiografi? Inger Elisabeth Haavet har påpekt at Scott også fikk stor betydning for nordiske kjønns historikere.³⁶ Utgangspunktet for denne slutningen er hennes egen analyse av konferanserapportene fra de nordiske kvinne- og kjønns historikermøtene.

Kvinnehistorikermøtene ble startet opp i 1983 og den første konferansen ble avholdt på Lysebu utenfor Oslo. Dette var et resultat av det nordiske samarbeidsprosjektet «Kvinnens arbeid i samfunn og familie i de nordiske land 1870-1970».³⁷ Dette var en nordisk konferanse som ble avholdt omtrent hvert tredje år. Her møttes kvinnehistorikere fra Norge, Sverige, Danmark, Island og Finland. Gjennom dette forumet ble det både debattert og levert forskning knyttet opp til hva kvinne- og kjønns historie burde være. Scott ble selv invitert til å være med på et av møtene

---

³³ Eirinn Larsen, «State feminism revisited as knowledge history. The case of Norway,» i *Histories of Knowledge in Postwar Scandinavia*, red. Johan Östling, Niklas Olsen, og David Larsson Heidenblad (London: Routledge, 2020), s. 152-153.

³⁴ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønns forskning,» s. 15.

³⁵ Ibid., s. 26.

³⁶ Inger Elisabeth Haavet, «Kjønns- og kvinnehistorie,» <https://www.norgeshistorie.no/studere-fortid/historie/2095-Kjønns-og-kvinnehistorie.html>.

³⁷ «Nyskapning og fellesskap – kjønns historiens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,» s.112.

1.6 Problemstilling

Overordnet ser oppgaven på kunnskapsutvikling og hva som former kunnskap. Oppgavens problemstilling har til hensikt å undersøke de nordiske kvinne- og kjønns historikernes resepsjon av Scotts teori. Min hovedproblemstilling er derfor som følger: Hva karakteriserte resepsjonen av Joan Scotts kjønns teori presentert i artikkelen «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» blant nordiske kvinne- og kjønns historikere i perioden 1985-1996? Til grunn for undersøkelsen legger jeg følgende underspørsmål: Hvordan ble Scotts kjønns teori mottatt blant nordiske kvinne- og kjønns historieforskere som deltok på de nordiske kvinnehistoriske møtene i perioden 1985-1996? Hvem diskuterte hennes kjønns teori, hva la de vekt på og hvordan tok de teorien om kjønn som analytisk kategori i bruk i sin historiske forskning, og hva har de brukt den til? Og endelig: var det store forskjeller i måten hun ble forstått og anvendt på, og hvilke konsekvenser kom teorien hennes til å få for forskningen som ble presentert på de nordiske kvinnehistoriske møtene og hva kan eventuelt forklare disse forskjellene?

1.7 Kilder og metode

Oppgaven er bygget på kvalitativ metode med bakgrunn i at materialet den er bygget på er historiefaglige tekster. For å kunne gi en kontekst til Scotts kjønns teori, samt fremveksten av det nordiske kvinne- og kjønns historiske fagfeltet, er oppgaven støttet opp av historiografiske tekster. For å si noe om resepsjonen av Scott har jeg valgt artikler og bøker med direkte referanse til Scott. Artiklene er hentet fra konferanserapportene fra de nordiske kvinne- og kjønns historikermøtene i perioden 1985-1996. Dette for å få innblikk i både debatter, fortolkninger av Scotts teori og hvordan forskerne har brukt teorien. I tillegg har analysere to avhandlinger; én norsk og én svensk som begge tok i bruk Scotts kjønns teori for å ha til mulighet til nærlesing. Dette gir mulighet til en dypere analyse og spørsmålet om forskjeller i resepsjon og bruk blir mulig på svare på, men samtidig med de begrensinger som et slik materiale gir. Det er med andre ord ingen representativ og fullverdig analyse av nordiske kvinne- og kjønns historikeres resepsjon og bruk av Scotts kjønns teori som gis her.

Analyse av tekster innebærer også at oppgaven er bygd på hermeneutisk metode, hvor min tolkning av tekster er med på å forme forskningsresultatet. Dette innebærer at min individuelle forståelseshorisont er med på å forme denne masteroppgavens resonnement.

Bøkene jeg har valgt å nærlese er monografiene *Kvinnelige strategier. Norges Husmorforbund 1915-1940 og Norges Lærerinneforbund 1912-1940* skrevet av den norske kjønns historieforskeren Kari Melby, og *Män i mörker. Arbetsgivare, reformister och syndikalister. Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940* skrevet av den svenske historikeren Eva Blomberg.³⁸³⁹

I oppgaven sammenligner jeg tekstene fordi det gjør det enklere å få frem det spesifikke ved tekstene, i den forstand at tekstene blir kontrasterende sett opp mot hverandre. Samtidig vil jeg også kunne vise til fellestrekk. Jeg vil også bruke resepsjonsanalyse.

Representasjonsanalyse fokuserer på visuelle eller skriftlige fremstillinger, mens resepsjonsanalyse ser på publikums tolkninger og respons.⁴⁰ Diskursanalyse derimot går enda dypere og analyserer språkbruk og tekstuelle uttrykk som former mening, makt og sosiale virkeligheter i samfunnet. Resepsjonsanalyse, som jeg har valgt for oppgaven, har til mål å analysere hvordan mottagere tolker og bruker det de har mottatt, og hvordan deres tolkninger kan variere. Jeg vil si noe om resepsjonen av Scotts kjønns teori, og som en del av dette vil jeg se på diskursen i artiklene til de nordiske kvinnehistorikermøtene og om det eventuelt ble utviklet en «Scottdiskurs» i etterkant av utgivelsen av Scotts artikkel «Gender: A Useful Category of Historical Analysis».

1.8 Oppgavens struktur

Opgaven er satt sammen av tre hovedkapitler, samt innledning og avsluttende konklusjon. Kapittel 2 undersøker Scotts liv og vei inn i forskningen, hva som var med å forme hennes faglige utvikling i form av oppvekst, utdanning og forskerkarriere. En teori blir ikke skrevet i et vakuum, men er et produkt av sin samtid. Kapitlet gir derfor også en oversikt over historiefagets utvikling i perioden Scott vokste opp og bega seg inn i historiefaget. Ved å trekke frem viktige hendelser og møter med både fag og forskere undersøker kapitlet hvilke impulser som bidro til at Scott i 1986 publiserte artikkelen om kjønn som analytisk kategori i historiefaget. Kapitlet handler også om innholdet i teorien og hva det var ved den som ga dens sterke sirkulasjonskraft at den reise verden over, inkludert Norden. Jeg viser både til

---

³⁸ Kari Melby og til Kvinners arbeid i samfunn og familie ca, «Kvinnelighetens strategier : Norges husmorforbund 1915-1940 og Norges lærerinneforbund 1912-1940» (Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997).

³⁹ Eva Blomberg, «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940» (Stockholm University, 1995).

⁴⁰ Andresen et al., *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*, s. 110-111.

hvordan Scotts teori ble bygd opp og hva hun brukte av Foucaults teoretiske tankegods for å utvikle en alternativ teori om kjønn til bruk i historiske analyser.

Kapittel 3 tar for seg de første to kvinnehistorikermøtene etter det første i Oslo i 1983; det vil si konferansen på Sandbjerg slott i Danmark i 1985 og konferansen på Hässelby slott utenfor Stockholm i 1989. Innledningsvis gir kapittelet en historiografisk oversikt over utviklingen av kvinnehistorie som fag i Norge, Sverige og Danmark, og hvordan dette skjedde i et spenningsfelt mellom vitenskap, stat og kvinnebevegelse. Hvilke personer var sentrale aktører for at kvinnehistorie skulle bli etablert som fag? Og hvilken institusjonell utvikling hadde de tre landene? Var dette likt? Videre ser kapittelet på etableringen av kvinnehistorikermøtene og hvordan de utviklet seg fra 1983-1989, for deretter å undersøke de nordiske konferansen deltakernes diskusjon av Scotts kjønnsteori. Konteksten rundt kvinnehistorikermøtene er viktig for å si noe om hvordan kvinnehistorikerne ble introdusert for Scott via tekstutveksling, men kanskje viktigst – hvordan invitasjonen av Scott som key-notetaler på Hässelby slott i Stockholm i 1989 satte i gang teoridebattene for alvor. Min lesningen av artiklene fra konferansen undersøker forskjellige aspekter. For det første hvordan kvinnehistorikerne formulerte at de entret en «ny fase» på konferansen i 1985. For det andre hvordan Scotts teori ble debattert på konferansen på Hässelby slott. Og sist hvordan kvinnehistorikere begynte å bruke Scotts teori i sin egen empiriske forskning.

Kapittel 4 handler om perioden etter konferansen på Hässelby slott i Sverige i 1989 og til og med konferansen i 1996 som ble avholdt på Klækken utenfor Hønefoss i Norge. Historiografi og analyse er også en del av dette kapittelet, men analysedelen har fått en fortrinnsvis større plass. Historiografisk trekker kapittelet inn hvilken rolle det tradisjonelle historiefaget og deres syn på kvinne- og kjønnshistorie spilte når kvinne- og kjønnshistorikerne formet sine faglige veivalg. Kapittelet bruker en tese av Erling Sandmo som utgangspunkt for å få innblikk i maktkampen som kvinne- og kjønnshistorikerne erfarte i møte med det tradisjonelle historiefaget. Sandmo presenterte en tese om historiefagets sterke tendens til å omdanne teori til metode innenfor et realistisk paradigme.⁴¹ Hvis ikke teorien ble omgjort til metode, har tendensen vært at historikere støtter teori fra seg og insisterer på kildenes primat. Hva har denne sterke empiriske tradisjonen og måten å legitimere historisk forskning på hatt å si for

---

⁴¹ Sandmo, «Hvordan det egentlig var,» s. 11.

kvinne- og kjønns historikernes tolkning og bruk av Scotts kjønns teori? Ved siden av artikler fra Tammerfors og Klækken skal jeg også analysere og de to monografiene skrevet av Kari Melby og Eva Blomgren, begge i 1995.⁴² Ved hjelp av sammenligning ser kapittelet på hvordan Scotts teori ble debattert og brukt og hvordan dette varierte mellom nordiske kvinne- og kjønns historikere.

I kapittel 5 vender jeg tilbake til oppgavens hovedproblemstilling for å sammenfatte hvordan spørsmålene har blitt besvart gjennom oppgaven.

---

⁴² Melby og Kvinner arbeid i samfunn og familie ca, «Kvinnelighetens strategier : Norges husmorforbund 1915-1940 og Norges lærerinnforbund 1912-1940,»; Blomberg, «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940,».

2 Kjønnshistoriens poststrukturalistiske veiviser

2.1 Innledning

Siden 1970-årene har kjønn etablert seg i historikernes analytiske vokabular. Dette har vært et resultat av mange historikers innsats, men ett arbeid skiller seg likevel ut, nemlig artikkelen «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» av Joan W. Scott.⁴³ Artikkelen, som første gang ble publisert i *American Historical Review* i 1986, skulle gjøre den amerikanske historikeren kjent for de mange – ikke bare de som var en del av datidens samtale mellom poststrukturalistister og feminister om kjønn, seksualitet, politikk og identitet.⁴⁴ Også utenfor det kvinnehistoriske feltet ble Scott en som mange kjente til og refererte til i årene som kom. Hennes kjønnsteori er basert på postmoderne forståelser av forholdet mellom språk og virkelighet etter inspirasjon fra Michel Foucault, den franske filosofen og sosiologen som levde fra 1926-1984.

Den amerikanske historikeren Lynn Hunt har skrevet i boken *Writing History in the Global Era* at «Joan Scott served as a lightning rod of controversy about postmodernism because she played such a prominent role in feminist history and was the most theoretically sophisticated of the pioneers of cultural and gender history».⁴⁵ Joanna Meyerowitz, som også er en amerikansk historiker, har beskrevet henne som en historiker som bygde bro mellom de feministiske samfunnsviterne som kritiserte «kjønn» og «kjønnsroller», og de feministiske litteraturkritikerne som dekonstruerte tekstlige representasjoner av kjønnsforskjeller. Scotts teori tillot henne å samle samfunnsviterne som avviste biologisk determinisme og stilte spørsmål ved de angivelig naturlige forskjellene den var basert på, og filosofene, psykoanalytikerne og litteraturkritikerne som antydte at forskjellsspråket opprettholdt vestlig sosial og politisk orden.⁴⁶ Også i nordisk historiografi har Scott satt spor. Historiker Gro Hagemann skrev at Scotts artikkel hadde sirkulert blant norske kvinnehistorikere i form av en stensil allerede før den ble utgitt i 1986.⁴⁷ Scotts artikkel nådde langt og inngikk i et kvinnehistorisk miljø som ikke fulgte nasjonale, men internasjonale grenser.

---

⁴³ Scott, «Gender: A Useful Category of Historical Analysis».

⁴⁴ Downs, *Writing gender history*, s. 92.

⁴⁵ Hunt, *Writing history in the global era*, s. 37.

⁴⁶ Joanne Meyerowitz, «A History of “Gender”,» *The American Historical Review* 113, no. 5 (2008): s. 1355.

⁴⁷ Gro Hagemann, Åse Røthing, og Jorun Solheim, «Kjære leser,» *Tidsskrift for kjønnsforskning* 33, no. 1-2 (2009): s. 2.

Hennes teoretiske bidrag satte fart på den kvinnehistoriske debatten også i Norden og hennes arbeid sørget for at en konstruktiv oppfatning av kjønn ble introdusert i nordisk kvinnehistorie.⁴⁸ Men hvem var Joan Scott? Hva preget hennes historiefaglige karriere før hun skrev artikkelen som for ettertiden er blitt den mest nedlastede artikkelen fra *American Historical Review*?⁴⁹ Mer spesifikt: Hvordan ble hun en del av det kvinnehistoriske miljøet som i siste del av 1970- og tidlig 1980-årene var på jakt etter nye måter å drive kvinnehistorie på? En måte som ikke reproduserte kvinne/mann som en naturlig forskjell, men som gjorde selve forskjellskonstruksjonen til gjenstand for historisk analyse. Og endelig: hvor fant hun inspirasjon til dette – og hva var det ved Michel Foucaults arbeid som gav inspirasjon til at Scott selv klarte å produsere sin egen teori? I dette kapitlet vil jeg trekke frem relevante sider ved Scotts liv og historiefaglige karriere, hennes inspirasjonskilder og kjennetegn som historiker, for å forstå hvordan hennes artikkel fra 1986 skulle få slik sirkulasjonskraft at den reise verden over, inkludert Norden.

2.2 Et sterkt politisk engasjement

Joan W. Scotts historiefaglige karriere kom til å bli preget av et sterkt politisk engasjement på den ene siden, og treffende teoretiske teft på den andre siden, gjennom å gjøre kjønn til en relevant historiefaglig kategori. Dette todelte engasjementet ble født allerede i oppveksten hennes og fikk utvikle seg videre fra en start i den nye sosialhistorien, via kvinnehistorien og frem til den språklige vendingen, som ble så viktig for hennes konseptualisering av kjønn som en kulturell og språklig konstruksjon. Hun kom gjennom sin karriere til å vise hvordan historikere kan endre vår oppfatning av verden og hvordan historieskriving påvirker og påvirkes av politikk.

Joan Scott ble født i Brooklyn, i New York i 1941 i familien Wallach, en jødisk familie med lærerforeldre som engasjerte seg aktivt i sosiale spørsmål. Gjennom farens engasjement som fagorganisert og som marxist fikk hun tidlig erfare viktigheten av ytringsfrihet. Hun kom selv til å si at noe av det som formet henne betydelig var da faren på 1950-tallet, som en av flere lærere, ble sparket på bakgrunn av å være fagorganisert.⁵⁰ På 1950-tallet ble sosialismen påvirket av mccarthyisme. Mccarthyisme blir brukt som et synonym for den

---

⁴⁸ Gro Hagemann, «Postmodernismen en användbar men opålitlig bundsförvant,» *Tidskrift för genusvetenskap*, no. 3 (1994): s. 19.

⁴⁹ Hunt, *Writing history in the global era*, s. 37.

⁵⁰ Abelson, Abraham, og Murphy, «Interview with Joan Scott,» s. 45.

antikommunistiske politiske undertrykkelsen av den tidlige kalde krigen.⁵¹ Perioden var preget av at mange på en eller annen måte søkte å beskytte nasjonen mot trusselen fra hjemlig kommunisme. 1950-tallet opplevdes av den grunn som skremmende og vanskelig for Scott, særlig på grunn av farens marxistiske engasjement. Men Scott har i ettertid også trukket frem det gode med 50-tallet og fellesskapsfølelsen man fikk oppleve gjennom både leirer og foreninger.⁵²

I en periode hvor det ikke var vanlig for kvinner å ta høyere utdanning var det ikke en selvfølge at Scott skulle gjøre akademisk karriere. Hun har selv uttrykt at hun også var ambivalent til å utdanne seg videre fordi hun oppfattet det som krevende på grunn av jaget som preget akademia, men ble i likhet med et økende antall unge kvinner likevel oppmuntret til å søke seg til en høyskole utenfor byen.⁵³ Fra 1960-tallet og utover 1970-tallet var USA preget av store sosiale bevegelser som borgerrettighetsbevegelse for afroamerikanere og frigjøringsbevegelser for studenter, kvinner og homofile.⁵⁴ I 1965 ble den første nasjonale demonstrasjonen mot Vietnamkrigen organisert av Students for a Democratic Society.⁵⁵ Vietnamkrigen (1957-1975) var en del av den kalde krigen hvor USA gav støtte til Sør-Vietnam. Scott engasjerte seg særlig i protester mot Vietnamkrigen og har sagt selv at hennes politiske engasjement knyttet opp mot Vietnamkrigen fikk henne til å engasjere seg i historie.⁵⁶ Hun begynte på historiestudier ved Brandeis Universitet i Massachusetts, og i 1962 ble hun uteksaminert magna cum laude. Fordi hun leste fransk og hadde jobbet med fransk historie i sin bachelor ble hun oppmuntret til å fortsette med fransk historie på mastergrad og videre på i sitt doktorgradsarbeid ved Universitetet i Wisconsin.⁵⁷

Etter endt mastergrad i 1964 ble Scott tildelt forskningsstipend hos Charles Tilly, en amerikansk sosiolog og historiker, som ble hennes mentor.⁵⁸ Charles Tilly er blant annet anerkjent for sitt bidrag til en mer historisk nøyaktig og mindre normativ fremstilling av

---

⁵¹ Ellen Schrecker, «McCarthyism: Political Repression and the Fear of Communism,» *Social Research* 71, no. 4 (2004): s. 1043.

⁵² Abelson, Abraham, og Murphy, «Interview with Joan Scott,» s. 42.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Downs, *Writing gender history*, s.20.

⁵⁵ Alice Echols, Ellen Willis, og Alice Echols, *Daring to be bad : radical feminism in America, 1967-1975*, Thirtieth anniversary edition. utg. (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2019), s. 76.

⁵⁶ James M. Banner og John R. Gillis, *Becoming historians* (Chicago: University of Chicago Press, 2009), s. 31.

⁵⁷ Abelson, Abraham, og Murphy, «Interview with Joan Scott,» s. 44.

⁵⁸ Janell Watson, «Psychoanalysis, Secularism, and Sexuality: An Interview with Joan Wallach Scott,» *The Minnesota review (Minneapolis, Minn.)* 2011, no. 77 (2011): s. 47.

fremveksten av moderne nasjonalstater.⁵⁹ Via Charles Tilly ble Scott introdusert for den «nye» sosialhistorien som understreket arbeiderklassens handlefrihet til å lage sin egen historie, og hjalp henne med å bygge et faglig nettverk. Blant annet ble hun introdusert for Charles Tillys kone, Louise Tilly som snart kom til å bli hennes samarbeidspartner og medforfatter.⁶⁰

2.3 Inspirert av E. P. Thompson

I 1969 disputerte Joan Scott for doktorgraden med avhandlingen *The Glassworkers of Carmaux*. Doktorgraden omhandlet virkningen av teknologiske endringer på fransk arbeiderklassepolitikk på slutten av 1800-tallet – en sosialhistorie for glassarbeidere med vekt på hvordan mekanisering påvirket livene, fagforeningsorganisasjonen og politikken til en bestemt gruppe av arbeidere.⁶¹ Inspirasjon til doktorgraden fikk hun særlig fra forelesninger ved Bill Taylor og John Harrison som underviste i komparativ sosialhistorie.⁶² Dette tok hun med seg inn i arbeidet med avhandlingen med blick for glassarbeidernes «nedgang» der glassarbeiderne gikk fra å være håndverkere til å bli fabrikkoperatører. Ved siden av dette tok avhandlingen også for seg både politikk, teknologi og hvordan dette påvirket arbeidsforholdene til kullgruvearbeiderne i Carmaux.⁶³

Scotts akademiske arbeid var tydelig påvirket av at hennes politiske engasjement gikk i retning av den nye sosialhistorien som til forskjell fra den eldre sosialhistorien fikk et «nedenfra og opp»-perspektiv. Sosialhistorie hadde blitt skrevet lenge før 1960 og bar preg av å være underordnet og medvirkende til politisk historie. Sarah Maza har pekt på at det ble skrevet sosialhistorie helt tilbake til 1848, da Thomas Babington Macaulay valgte å dekke alt fra sosiale klasser, til kaffehus, gatebelysning og i aviser i *History of England from the Accession of James the Second*. På 1960-tallet ble imidlertid det som til nå hadde gått under «normal historie» omdefinert til historie skrevet i et ovenfra ned-perspektiv.⁶⁴

---

⁵⁹ Cecelia Walsh Russso & Ernesto Castaneda, «Charles Tilly,» Oxford Bibliographies, <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199756384/obo-9780199756384-0156.xml>.

⁶⁰ Banner og Gillis, *Becoming historians*, s. 39.

⁶¹ Joan Wallach Scott, «The glassworkers of Carmaux : French craftsmen and political action in a nineteenth-century city» (Harvard University 1974).

⁶² Banner og Gillis, *Becoming historians*, s. 32.

⁶³ Scott, «The glassworkers of Carmaux : French craftsmen and political action in a nineteenth-century city,».

⁶⁴ Maza, *Thinking about history*, s. 14-15.

Den nye sosialhistorien gav historiefaget nye perspektiver. Sentrale historikere som historikerstudentene leste på 1960-tallet var den britiske og marxistiske historikeren E. P. Thompsons bok *The Making of the English Working Class* (1963), den britiske marxistiske historikeren Eric Hobsbawm's bok *Primitive Rebels* og Charles Tilly's bok *Vendée*.⁶⁵ Spesielt Thompsons bok ble viktig for Scott. I boken redegjorde Thompson for hvordan han så på klasse som en relasjon fremfor en sosial struktur, og vektla av den grunn erfaring som viktig for å kunne si noe om klasseforståelsen i en gitt tid og på et gitt sted. Klasseforståelsen måtte bygge på reelle historiske personer og deres kontekstuelle virkelighet.⁶⁶ Thompsons bok om den britiske arbeiderklassen var banebrytende for historiefaget, og Scott kom mye senere til å trekke den fram i boken *Gender and the Politics of History* fra 1988 hvor artikkelen fra 1986 om kjønn som historisk kategori ble trykt på nytt.⁶⁷

I ettertid har *Gender and the Politics of History* blitt fremstilt som et verk som befestet overgangen fra kvinne- til kjønnshistorie.⁶⁸ Samtidig har boken blitt referert til et verk som viser hva kjønnshistorie er og hvordan en skriver det.⁶⁹ Ser man til Norden har også flere kvinne- og kjønnshistorikere poengtert dette, deriblant norske Gro Hagemann, Inger Elisabeth Haavet og Eirinn Larsen, svenske Sarah Edenheim og danske Bente Rosenbeck.^{70 71 72 73 74} Debattene som sirkulerte om kvinnehistorie på 1970- og 80 var med på å forme Scotts forskning. Teorien til Scott oppstod ikke i et vakuum, men var et resultat av en pågående debatt i forskningsmiljøet hun var en del av. For å forstå hvordan Scott kunne skrive sin teori må man se på de faglige trendene, eller bevegelsene som preget forskningsmiljøet før Scott presenterte sin forløsende artikkel. Hva var det som brakte en sosialhistorier som henne selv til å engasjere seg?

---

⁶⁵ Abelson, Abraham, og Murphy, «Interview with Joan Scott,» s. 46.

⁶⁶ E. P. Thompson, *The making of the English working class*, Repr. with a new preface. utg., A Pelican book (Harmondsworth: Penguin Books, 1980).

⁶⁷ Scott, *Gender and the politics of history*, s. 62.

⁶⁸ Downs, *Writing gender history*, s. 92.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Gro Hagemann et al., *Med kjønnsperspektiv på norsk historie*, 3. utgave / Gro Hagemann, Kari Melby, Hege Roll-Hansen, Hilde Sandvik og Ingvild Øye. utg. (Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2020).

⁷¹ Haavet, «Nyskapning og fellesskap – kjønnshistoriens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,».

⁷² Larsen, «Kvinne- og kjønnshistoriens fortellinger,» s. 149.

⁷³ Sara Edenheim, «Att komma till Scott: teorins roll inom svensk genushistoria,» *Scandia* 78, no. 2, Supplement (2012): s. 23.

⁷⁴ Rosenbeck, «Intet nyt under solen? Refleksion over feministisk teori,» s. 18.

2.4 Kvinnefrigjøring øker etterspørsel etter kvinnehistorie

Selv om kvinnehistorie er en gammel sjanger, var det først på 1970-tallet at den ble en del av den akademiske historieskrivningen. Women's Liberation Movement (WLM), eller den andre feminismebevegelsen som den gjerne omtales som i Norge, vokste frem mot slutten av 1960-tallet og engasjerte mange av de kvinnene som i samme perioden strømmet inn i høyere utdanning. Dette kom til å få stor innvirkning på skrivingen av kvinnehistorie, som også bidro til at kvinnehistorie på sikt ble etablert som et kategorifag innen historiefaget. Kvinnebevegelsen som i Norge gjorde seg gjeldende først i 1970, var spesielt opptatt av å frigjøre kvinner fra den patriarkalske dominansen av fedre og ektemenn. Dette skulle gjøres ved at kvinnene skulle finne lønnet arbeid utenfor hjemmet, bestemme over egen kropp og liv. I kampen for kvinners frigjøring ble det søkt etter historiske argumenter for å vinne frem i den politiske debatten enten det handlet om selvbestemt abort eller likelønn.⁷⁵ Det førte til at det både i USA og Europa ble etablert studiekurs i kvinnehistorie ved universiteter og voksenopplæringsprogrammer.⁷⁶ Joan Scott kom selv til å undervise i en av disse ved Universitetet i Northwestern, i årene 1972 til 1974 og var med dette en av historikerne som var med på å utforme kvinnehistoriefaget.⁷⁷

Undervisningen i kvinnehistorie var på mange måter et nybrottsarbeid og Scott måtte selv lese seg opp for å kunne være i stand til å gi undervisning. Scott ble på denne tid derfor interessert i problemene ved kvinnehistorie, særlig på grunn av hennes bakgrunn som arbeiderhistoriker. På 1970-tallet ble Scott også engasjert i en feministisk lesesirkel ved samme universitet, organisert av Judith Kegan Gardiner. Gardiner, som underviste i engelsk hadde disputert til sin doktorgrad i engelsk ved Columbia Universitet som ligger i New York, i 1968.⁷⁸ Scott stod også sammen med Gardiner i kampen om å etablere en barnehage på campus og et studieprogram for kvinner med kvinnehistorie som en av flere komponenter.⁷⁹ Det politiske engasjementet for å påvirke kvinners muligheter brukte Scott både for å legge praktisk til rette for at kvinner kunne øke sin akademiske kompetanse, men viktigst var hennes utvikling av kvinnefaget. Men viktigst var hennes bidrag med å utvikle kvinnehistoriefaget. Kvinnehistorie hadde før 1970-tallet blitt ansett som en nisjespesialitet. Dette kom til å forandres på 1970-

---

⁷⁵ Downs, *Writing gender history*, s. 21.

⁷⁶ Alberti, *Gender and the historian*, s. 52.

⁷⁷ Abelson, Abraham, og Murphy, «Interview with Joan Scott,» s. 58.

⁷⁸ *Ibid.*, s. 57.

⁷⁹ *Ibid.*, s. 58.

tallet.⁸⁰ Debatten om hvordan kvinnehistorie skulle skrives ble ført av en rekke historikere, hvor den jødiske flyktingen og historikeren Gerda Lerner bidro fra 1969 bidro til å gi fremdrift i debatten.⁸¹

I artikkelen fra 1969 hadde Lerner skrevet om hvordan historiografien hadde gitt liten plass til kvinner. Hun hevdet at grunnen til at kvinner var blitt utelatt av historie kom av at de sto utenfor samfunnets maktstruktur. Debatten om hvordan kvinnehistorie skulle skrives utspant seg som kompleks og ble blant annet beskrevet av Gerda Lerner som en kamp. Vurderingen gjort av kvinnehistorikerne seg imellom viste seg i denne perioden også å være motstridende til tider.⁸² Fra å være et nisjefag hadde kvinnehistorikerne gjort løs på et omfattende nybrottsarbeidet for at kvinnehistorie som fag skulle vinne en bedre posisjon innen historiefaget, som utviklet seg i takt med historiefagets samtidige impulser.

Kvinnehistoriefagets utvikling på 1970-tallet formet seg særlig innen to retninger: den sosialistiske-feministiske tilnærmingen og innen studiet av kvinners kultur. Lerner kom til å bli en tydelig stemme for kvinnehistorikere utover 1970-tallet. Dette var også en periode der kvinnehistorien vokste seg større drevet frem av det politiske engasjementet som ble vekket i 1968. Den politiske kampen fremmet et ønske om å avsløre skjulte kilder som kunne forklare eksistensen av mannlig dominans og herredømme. Ved å gå direkte til roten av problemet så kvinnehistorikerne for seg at de kunne få bukt med problemet denne dominansen representerte for kvinnene.⁸³

Lee Downs beskriver fremveksten av kvinnehistorie som en internasjonal bevegelse som ble formet både av de enkelte nasjonale historiografiske tradisjoner, samtidig som den ble formet av internasjonale møter og utvekslinger mellom feministiske forskere.⁸⁴ Gerda Lerner var stor i USA og Sheila Rowbotham blir sett på som den britiske historikeren som er mest knyttet til det hun kalte «gjenoppdagelsen» av kvinnehistorien på 1970-tallet. Hun anerkjente omfanget av forsømmelse av kvinner i historien. Gjennom flere artikler bidro hun og andre til å sette

---

⁸⁰ Maza, *Thinking about history*, s. 34.

⁸¹ Gerda Lerner, «New Approaches to the Study of Women in American History,» *Journal of Social History* 3, no. 1 (1969).

⁸² Alberti, *Gender and the historian*, s. 21-22.

⁸³ *Ibid.*, s. 11.

⁸⁴ Downs, *Writing gender history*, s.21.

kvinnehistorie på agendaen og gjøre den om til en akademisk disiplin.⁸⁵ Det samme kom Joan Scott til å gjøre med utgangspunkt i sitt samarbeid med Louise Tilly.

2.5 Kvinnehistorie som akademisk disiplin

Mellom 1973 og 1977 skrev Scott to artikler og en bok sammen Louise Tilly. Boken deres *Women, work and family* ble gitt ut i 1978 og ble raskt en standardbok i kvinners historie innenfor arbeid og utviklingen av industriell kapitalisme.⁸⁶ I boken, som beskrev mangfoldet av kvinners erfaringer som arbeidere i industrisamfunnet, motsatte Scott og Tilly seg generaliseringer om hva kvinners liv var for ikke å skape en universalisert oppfatning av «kvinnen». Det vi si at Scott tidlig begynte å problematisere kvinners historie som enhetlig og entydig, slik E.P. Thompson hadde søkt å historisere og frigjøre arbeideren fra reduksjonismen i marxistisk teori. Boken ble viktig i en kvinnehistorisk sammenheng fordi Scott og Tilly avviste idéen om at det finnes en universell oppfatning av «kvinne». De ønsket å vise hvordan kvinners liv endret seg og i hvilken grad de forble de samme. Boken ble satt sammen av en stor og mangfoldig mengde litteratur hvor Tilly og Scott pekte på hvordan kvinners status og roller i England og Frankrike fra slutten av 1600-tallet og frem til i dag har vært skiftende. Ved å gjøre dette fikk de demonstrert at kvinners opplevelser ikke var identiske.⁸⁷

For å se på konteksten rundt utgivelsen av boken til Scott og Tilly, vil jeg rette blikket mot tre artikler som alle ble svært betydningsfulle for den fremvoksende kvinnehistorien. Artiklene ble publisert to år før Scott og Louise Tillys bok ble utgitt. Samtlige av artiklene, som ble publiserte i amerikanske tidsskrift, førte frem påstander om at det i kvinneperspektivet var en kraft som burde og kunne endre historieskrivningens innhold og praksis.⁸⁸

Den første av de tre betydningsfulle bidragene var Lerner's artikkel med tittelen «The majority finds its past», som reiste problemet med å skrive kvinnehistorie fordi hele verdisystemet var formet av menn, og av den grunn måtte rekonstruere den kvinnelige erfaringen og kvinnens historie på selvstendig grunnlag.⁸⁹ Lerner rettet spesielt fokus mot komplekse spørsmålet om

---

⁸⁵ Alberti, *Gender and the historian*, s. 13.

⁸⁶ Louise A. Tilly og Joan W. Scott, *Women, work, and family* (New York: Holt, Rinehart & Winston, 1978).

⁸⁷ Louise A. Tilly, «History/Women's History: Then/Now,» *Journal of women's history* 11, no. 3 (1999): s. 27-28.

⁸⁸ Alberti, *Gender and the historian*, s. 45.

⁸⁹ Gerda Lerner, «The Majority Finds Its Past,» *Current history (1941)* 70, no. 416 (1976).

maktutøvelse og kvinners handlefrihet i et patriarkalsk system. Den andre artikkelen ble skrevet av den kanadisk-amerikanske historikeren Nathalie Zemon Davis. Hun hadde en doktorgrad fra 1958 ved Universitetet i Michigan og underviste i tidlig moderne historie. Artikkelen som het «Women's history in transition: the European case», tok utgangspunkt i grekeren Mestrius Plutarch som levde fra 45-125 og er en av de mest leste og høyest verdsatte antikke forfatterne. Davis så på hvordan Plutarch skrev sjangermessig om «verdige kvinner» og hvordan denne sjangeren ble fulgt opp helt til det nittende århundrets historieskrivning.⁹⁰ Joan Kelly som skrev den tredje artikkelen, var amerikansk og påvirket av marxistisk teori. I denne artikkelen kalt «Did women have a Renaissance», utfordret hun den tradisjonelle periodiseringen ved å spørre om kvinneperspektivet endret denne. Hun hevdet i artikkelen at kvinnenenes makt og handlefrihet avtok i løpet av den tidlige moderne perioden, noe som gikk imot den utbredte forestillingen om økende likestilling mellom menn og kvinner i renessansen.⁹¹ Kellys konklusjon var at ut fra kvinners erfaringen var dette ingen renessanse. Ser man de tre artiklene under ett kan man finne et likhetstrekk i at forfatterne ønsket å benytte strukturelle tilnærminger for å gi svar på hvordan kvinnehistorien hadde fått en så svak posisjon i historiefaget. Dette samsvarer med retningen Scott også beveget seg i denne perioden.

Historikeren Scott, som hadde gjort seg både erfaringer og lest seg opp om kvinnehistoriens fagfelt, oppdaget som andre fordelene ved strukturalisme. Utgivelser fra denne tiden viser hvordan Scott på sitt eget vis rettet et analytisk blikk mot strukturer. I boken hun skrev sammen med Louise Tilly var hun med på å løfte frem den kraft som lå i å benytte seg av å analysere i lys av empiri blant annet ved å forklare konstruksjoner av strukturer i forholdet mann/kvinne.⁹² Der Scott i ettertid har referert til debatten over kvinnehistorien som hun selv var del av på 1970- og 80-tallet, har hun vist til hvordan hun søkte å forstå hvordan «mann» og «kvinne» som motsetning fikk sin historiske betydning – og hvordan denne kjønnskonstruksjonen har variert over tid.⁹³

---

⁹⁰ Natalie Zemon Davis, «"Women's History" in Transition: The European Case,» *Feminist studies* 3, no. 3/4 (1976).

⁹¹ Joan Kelly, Pauline Ferrier-Viaud, og Juliette Galonnier, «Did women have a Renaissance?,» *Tracés (Lyons, France)*, no. 36 (2019); Claudia Koonz og Renate Bridenthal, *Becoming visible : women in European history* (Boston: Houghton Mifflin, 1977).

⁹² Joan Wallach Scott, «Writing Women, Work, and Family: The Tilly-Scott Collaboration,» *Social Science History* 38, no. 1-2 (2014): s.118.

⁹³ «Gender: A Useful Category of Historical Analysis». s. 1073.

Tilly og Scotts interesse for hvordan kjønn ble til, var et eksempel på hvordan det amerikanske kvinnehistoriske fagmiljøet viste en vilje og motivasjon til å analysere historiefaglige tekster der kjønn var en av komponentene i analysen. Dette var riktignok før Scott trakk inn poststrukturalistisk tankegods i debatten om hvordan man kunne skrive kvinnehistorie. Allerede i 1975 hadde den amerikanske kulturanthropologen Gayle Rubin skrevet sin artikkel «The Traffic in Women: Notes on the `Political Economy` of Sex», hvor hun som en av de første brukte begrepet «kjønn».⁹⁴ Kvinnehistorikere var i denne perioden ikke fornøyd med hvordan det tradisjonelle historiefaget forholdt seg til kjønn. For kvinnehistorikeren Scott kom denne søken som til å fortsette frem til hun ble kjent med Michel Foucaults arbeid.

2.6 På leting etter noe nytt

I løpet av 1970-årene gikk kvinnehistorie fra å være en sidegren av historiefaget til å bli en utbredt intellektuell bevegelse. Det var vanskelig å enes om en felles retning for kvinnehistorie og kvinnehistorikerne debatterte heftig om hva som var det beste for å fremme kvinnehistoriens posisjon i historiefagmiljøet. Dette kom blant annet kom til uttrykk i 1980 i artikkelsamlingen «Politics and Culture in Women's History: A Symposium».⁹⁵ Ellen Dubois provoserende bidrag satte fyr på den kvinnehistoriske debatten hvor hun så på blant annet sammenheng mellom kvinnekultur og feminisme. Hun rettet kritikk mot kvinnehistorikeren Caroll Smith-Rosenbergs tendens i studiet av kvinnekultur som kunne tendere til å se på kvinnekultur isolert og å romantisere hva den betydde for kvinner. For Dubois var det viktig som feminist å føre en politikk som utfordret institusjonene for patriarkalsk makt. Dette innlegget gav mange hissige tilsvarende og viser hvordan mange fremdeles satt med mange spørsmål som gjaldt tilnærminger og samfunnspolitiske potensial.⁹⁶ Artikkelsamlingen er illustrerende for hvordan kvinnehistorikerne gjennom fyrrige debatter utviklet kvinnehistorieforskningen. Forskning ble drevet frem av kraften som lå i kvinnehistorikernes felles søken etter å utvikle kvinnehistorie som fagfelt. Debattene gav, slik jeg ser det, rom for en kunnskapsutvikling, der sirkulasjon av ideer bidro til å transformere og omforme kvinnehistorieforskningen.

---

⁹⁴ Gayle Rubin, «The traffic in women: Notes on the "political economy" of sex,» (1975); Eirinn Larsen, «Avhengig av forskning : de norske forskningsrådenes historie,» (Bergen: Fagbokforlaget, 2019).

⁹⁵ Ellen Dubois et al., «Politics and Culture in Women's History: A Symposium,» *Feminist studies* 6, no. 1 (1980).

⁹⁶ Alberti, *Gender and the historian*, s. 47.

Scott var som mange andre historikere på let etter noe nytt og fant det ikke tilfredsstillende nok å jobbe med de politiske begrensningene som lå i kvinnehistorie, fordi den i hennes øyne var ute av stand til å endre de vedvarende forskjellene mellom kvinner og menn. Spesielt den sosialhistoriske tradisjonen med vekt på kvinners erfaringer som kjønn, hadde den tendens til å bekrefte og forsterke kjønnsforskjellene framfor utfordre og destabilisere dem. I *Gender and the Politics of History* forklarte Scott blant annet hvorfor hun valgte å distansere seg fra Thompsons ureflekterte 'kvinneperspektiv': «When one rereads *The Making of the English Working Class* now», skrev hun i 1988, «one is struck not by the absence of women in the narrative but by the awkward way in which they figure there».⁹⁷ For Scott var Thompsons diskurs skapt for arbeiderklassens menn og ikke arbeiderklassens kvinner. Hun skrev: «This is preeminently a story about men, and class is, in its origin and its expression, constructed as a masculine identity, even when not all the actors are male».⁹⁸

Både Scott og andre historikere argumenterte også for at teoriene som ble benyttet i kvinnehistorien var ahistoriske og reduksjonistiske.⁹⁹ Scott har selv poengtert at å studere kjønn i stor grad frem til da hadde handlet om metode.¹⁰⁰ Som flere andre historikere søkte hun etter andre utveier. På leting etter en mer tilfredsstillende måte å skrive kvinnehistorie, søkte Scott først etter løsninger hos andre kvinnehistorikere. Hun så blant annet til boken *Prostitution and Victorian society: women, class, and the state* skrevet av den amerikanske historikeren Judith Walkowitz, som på den tid arbeidet som professor i historie ved Rutgers Universitet. Boken var en studie av Josephine Butlers kampanje mot Contagious Diseases Acts i viktoriatidens London.¹⁰¹ Walkowitz benyttet seg av Foucaults forslag om at seksualitet ikke var undertrykt, men i sentrum av moderne diskurser. Walkowitz ønsket å bekjempe den doble standarden for seksualmoral. Scott så hvordan Walkowitz koblet studie av kjønn sammen med studiet av politikk. Koblingen til politisk historie gjorde det mulig for Scott å utvikle hennes forståelse av hvordan man tenker historisk om kjønn på.¹⁰²

---

⁹⁷ Joan Wallach Scott og Societies American Council of Learned, *Gender and the politics of history*, Rev. utg., Gender and culture (New York: Columbia University Press, 1999), s. 71.

⁹⁸ Ibid., s. 72.

⁹⁹ Meyerowitz, «A History of "Gender"», s. 1347.

¹⁰⁰ Scott, *Gender and the politics of history*, s. 23.

¹⁰¹ Judith R. Walkowitz, *Prostitution and Victorian society : women, class, and the state* (Cambridge: Cambridge University Press, 1980).

¹⁰² Scott, *Gender and the politics of history*, s. 23-24.

Sirkulasjonen av ideer innad i fagmiljøet var viktig for hva Scott selv senere skrev. Ifølge hennes senere forklaringer av denne artikkelen, har hun sagt at byggesteinene til artikkelen «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» lå mellom funnene til blant annet den amerikanske historikeren Joan Kelly, den kanadisk-amerikanske historikeren Nathalie Zemon Davis, den kanadiskfødte historikeren Barbara Taylor, den amerikanske historikeren og sosiologen Leonore Davidoff og den amerikanske historikeren Ellen Dubois. En kan også se at Scott skulle dele Walkowitz' fasinasjon av Foucault.¹⁰³

I 1980 fikk Scott stilling som professor ved Brown Universitet i delstaten Rhode Island, hvor hun også ble direktør og grunnlegger for Pembroke Center for Teaching and Research on Women.¹⁰⁴ Dette senteret skulle bli viktig for Scotts videre søken og interesse for Foucault som av faglige oppdragelse i sosialhistorie hadde hun blitt introdusert for sosiale teorier, deriblant marxisme. I kvinnehistorien hadde hun blitt kjent med patriarkatsteori og psykoanalyse. Hva hun nå var på leting etter, var en måte å tenke på om kvinner, menn og kjønn i historien som ikke hadde noen av disse teoriene som sin ramme.¹⁰⁵ Noen av spørsmålene som lå til grunn for Scotts misnøye utdypet Scott senere i *Gender and the politics*, hvor hun refererte til Virginia Woolfs sitat: «Can a focus on women ‘add a supplement to history’ without also ‘rewriting’ history? Beyond that, what does the feminist rewriting of history entail? ».¹⁰⁶

Spørsmålet om «rewriting» var ikke noe nytt i kvinnehistorisk forskning. I artikkelen «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» rettet Scott likevel mer kritiske spørsmål til eksisterende praksiser enn det som så langt hadde vært vanlig innenfor faget. Et av problemene var paradokset som lå i forsterkningen av kjønnsstereotypene man fikk ved å skrive kvinnehistorie. For å problematisere og supplere dette stilte Scott spørsmålene: Hvordan kan kvinner oppnå status som fag i et felt som har blitt både underordnet og ignorert? Hva ville man oppnå ved gjøre kvinner synlige i faget? Ville dette rette opp tidligere forsømmelse av kvinnen?¹⁰⁷ Scott var også opptatt av å understreke farene ved universalisme, og i artikkelen som skulle komme til å bli lest av så mange, trakk hun spesielt frem problemet med å inkludere kvinner i historie som er presentert som en universell menneskelig historie

---

¹⁰³ Alberti, *Gender and the historian*, s. 50.

¹⁰⁴ Watson, «Psychoanalysis, Secularism, and Sexuality: An Interview with Joan Wallach Scott,» s. 102.

¹⁰⁵ Alberti, *Gender and the historian*, s. 14.

¹⁰⁶ Scott, *Gender and the politics of history*, s. 17.

¹⁰⁷ Ibid., s. 18.

eksemplifisert av menns liv.¹⁰⁸ Det siste problemet var og er fremdeles et paradoks som ligger i å skrive kvinnehistorie, eller andre gruppehistorier, fordi den opptrer som en forsterkning av forestillingen av at mann/kvinne utgjør en opposisjon. Hun spurte videre om siden kvinners spesifisitet eller særegenhet allerede gjorde dem uegnede til representanter for menneskeheten, hvordan kunne oppmerksomheten til kvinner undergrave, snarere enn å forsterke den forestillingen?¹⁰⁹

Disse spørsmålene fikk Scott mulighet til å formulere og samtidig søke svar på i kollegiet ved Brown Universitet. På Brown ble hun kjent med feministiske forskere innen litteraturvitenskap som introduserte henne for poststrukturalistiske teorier, mye i retning av franske teori av blant annet franske Jaques Derrida, bulgarske Julia Kristeva, belgiske Luce Irigaray – og franske Michel Foucault. Derrida var en filosof som så på forholdet mellom tanken og dens representasjon i skrift i tale og utøvde kritikk av metafysiske språkteorier. Kristeva var en bulgarsk-fransk psykoanalytiker, lingvist og filosof som er mest kjent for sin teori om kunstnerisk skaping som hevder at språket er sammensatt av de to begrepene «det symbolske» (språket) og «det semiotiske» (det utenom språklige og kroppslige).¹¹⁰ Irigaray var en fransk-belgisk psykoanalytiker, filosof og lingvist og er kjent for sitt forslag og tenkning om et nytt språk for personlige relasjoner.¹¹¹

Scott ble med poststrukturalistiske teorier introdusert for tanken om at det fantes vedvarende ulikheter mellom kjønn til tross for massiv sosial endring.¹¹² På Brown arrangerte Scott kurs i feministiske studier. Hun ble engasjert i en studiesirkel sammensatt av blant annet Mary Ann Doane som var utdannet innen film og media, Naomi Schor, en amerikansk litteraturkritiker og teoretiker som fordypet seg i feministisk teori rettet mot fransk litteratur, Ellen Rooney, som var utdannet innen engelsk, moderne kultur og medier og kjønns- og seksualstudier og Elizabeth Weed, som var utdannet i litteratur med Ph.d. avhandling ved Brown University. Weed var på den tid ansatt som direktør for Sarah Doyle Women's Center og hadde også rollen som Scotts mentor. Hun bidro til å påpeke implikasjonene til det Scott skrev og veiledet henne med sin kritiske lesning.¹¹³

---

¹⁰⁸ Scott, «Gender: A Useful Category of Historical Analysis». s. 1064.

¹⁰⁹ *Gender and the politics of history*, s. 18.

¹¹⁰ Julia Kristeva og Agnete Øye, *Svart sol : depresjon og melankoli*, vol. 3, Soleil noir (Oslo: Pax, 1994), s. 9.

¹¹¹ Birgitte Huitfeldt Midttun et al., *Kvinnereisen : møter med feminismens tenkere* (Oslo: Humanist forl., 2008), s. 235.

¹¹² Abelson, Abraham, og Murphy, «Interview with Joan Scott,» s. 47.

¹¹³ Watson, «Psychoanalysis, Secularism, and Sexuality: An Interview with Joan Wallach Scott,» s. 102.

I ettertid har Scott selv uttalt at det var denne tverrfaglige studiegruppen som lærte henne å tenke på forskjellens produktive operasjoner, å forstå at kjønnsforskjeller ikke ble satt av naturen, men etablert gjennom språk, og at en ved å analysere språket som et flyktig, foranderlig system hvis betydninger aldri endelig kunne sikres kunne komme på spor av hvordan kjønn ble konstruert og til.¹¹⁴ Det var spesielt lesningen av Foucault som endret Scotts forståelse av hva kjønn var. På tvers av faggrensene søkte akademikere seg nærmere nye måter å tilnærme seg tekster – deriblant historiefaglige tekster ved hjelp av blant annet dekonstruksjon av tekster.

Scott valgte Foucaults teorier fremfor teorier fra Freud og Lacan som etter hennes syn hadde et for komplisert argument om prosessene for konstruksjon av kjønnsidentifikasjon. Dette fikk negative følger for anvendelse av teori i historiefaget fordi det var vanskeligere å historisere det subjektive. Scott påpekte at den enkelte subjekts biseksualitet ble redusert til sosiologiske diskusjoner om objektive forskjeller i erfaring, interesse, holdning, atferd og politiske valg mellom kvinner og menn.¹¹⁵ Ved å være en del av samfunnsdiskursen bidro Foucaults teori ifølge Scott, til å skape en kulturell og språklig størrelse som inviterte til studiet av kjønn. Han presenterte det som den måten samfunnet ser og «snakker». Det skulle frigjøre studiet av kvinner – og menn – i fortiden fra den fysiske kvinne og mann, eller fastlåste teorier som tilsa at kvinners posisjon i patriarkatet eller det kapitalistiske system gjorde dem undertrykte.¹¹⁶

2.7 Foucault og poststrukturalismen som forløsning

Poststrukturalismen og Foucault utfordret Scotts tanker om kvinnehistorie som et supplement til historien. Hvem var så Foucault og hva var det ved hans teorier som inspirerte Scott? Poststrukturalisme er et sammensatt begrep som utviklet seg videre fra strukturalismens teoretiske fundament. Strukturalismens hang til å universalisere strukturer som ble funnet, provoserte frem poststrukturalistenes ønske om å beskrive et mangfold fremfor enhet i de strukturer som finnes. Foucault ble en av de som ønsket å utfordre universalisering av strukturer. Han ble utdannet ved eliteskolen *École normale supérieure* i Paris, hvor han utdannet seg innen filosofi og psykologi. Ved denne skolen fikk han særlig øynene opp for

---

¹¹⁴ Joan W. Scott, «Unanswered Questions,» *The American Historical Review* 113, no. 5 (2008): s. 1423.

¹¹⁵ Scott, *Gender and the politics of history*, s. 85-86.

¹¹⁶ *Ibid.*, s. 2.

Nietzsche. Nietzsche selv var kritisk til begreper og han var opptatt av hvordan et begrep er et overgrep fordi de er generaliserende og ikke er i stand til å fange en hel virkelighet.¹¹⁷ Og arbeidet til Foucault hviler på Nietzsches skuldre. Foucaults interessefelt for å belyse «overgrep» var blant annet å se på forholdet mellom makt og kunnskap og med dette si noe om hvordan kunnskap om «seksualitet» og «kjønn» eksisterer som et resultat av en rekke maktstrategier.¹¹⁸

Fra Foucaults arbeider er det særlig arbeidene han gjorde fra 1970 med hans kjente trebindsverk, som oversatt til norsk heter «Diskursens orden», «Nietzsche, genealogien, historien» og «Seksualitetens historie», som ble særlig relevant for Scotts arbeid. I disse verkene hadde Foucault fokuset rettet mot å analysere bestemte historiske fenomener ut fra de maktteknologier de iverksetter.¹¹⁹ Foucault erkjente i sitt arbeid at det opplyste samfunn uten makt er en illusjon. Han så hvor viktig det var å få øye på maktmekanismer som er etablert i kunnskapsakkumulasjon, for å være i stand til å adressere hvordan strukturer kan være undertrykkende og fortjener kritikk.¹²⁰ «Diskursens orden» gav Scott det hun selv har beskrevet som et eurekaøyeblikk, og lesningen av boken gav henne muligheten til å revurdere forholdet til historisk disiplin.¹²¹ Foucault understrekte det foranderlige ved identiteten hos identitetskategorien hos «kvinne» og «mann» og hvordan. For Scott ble det viktig å rette lyset mot det historiske foranderlige. Scott ble overbevist om at historiens innhold om kvinner kunne skrives bedre ved å endre formen på historieskrivingen. Den maktundertrykkelsen mannens diskurs hadde etablert i historiefaget kunne adresseres og samtidig omgås ved hjelp av å skrive historie ved å bruke kjønn som en analysekategori.¹²²

Scott var ikke alene om å bruke kjønn som kategori for analyse. På 1980-tallet og 1990-tallet utviklet denne trenden seg. Både Rubin og den svenske historikeren Yvonne Hirdmann gjorde også dette, men på forskjellig vis.¹²³ Foucaults teori fikk Scott til å innse at spørsmålene man stiller seg i nåtid ikke er uskyldige eller objektive spørsmål. De er relatert til tiden du lever i, politiske berettigelser eller utfordringer ved politikken i tiden du lever i. Scott så det som et

---

¹¹⁷ Gunnar Skirbekk et al., *Filosofihistorie : innføring i europeisk filosofihistorie, med særlig vekt på vitenskapshistorie og politisk filosofi*, Bokmål[utg.], 8. utg. utg. (Oslo: Universitetsforl., 2007), s. 136.

¹¹⁸ Schaanning, *Modernitetens oppløsning : sentrale skikkelser i etterkrigstidens idéhistorie*, s. 155.

¹¹⁹ Ibid., s. 144.

¹²⁰ Ibid., s. 161.

¹²¹ Rose-Marie Lagrave, «Une historienne inclassable : Joan Wallach Scott,», *Cahiers du genre* 61, no. 2 (2016).

¹²² UC Berkely Events, «Conversations with History - Joan Wallach Scott,», red. (2009).

¹²³ Larsen, «Kvinne- og kjønnshistoriens fortellinger,» s. 149.

viktig poeng at å gjøre kvinnehistorie ville ikke bare handle om hva kvinnene gjorde i fortiden, men å si hva det er med tiden nå som får oss til å snakke om kjønn og kvinner på den måten vi gjør det som en naturlig kategori. Tenkte man alltid at kategoriene var naturlige? Hva er forskjellen mellom å tenke kjønn som Guds produkt eller naturens produkt? Er det en forskjell? Hva er forskjellen? Det har alltid forekommet forskjeller i beretningen om hva menn og kvinner er, og vi må vite hva denne dette er. Ikke bare vil det hjelpe oss å forstå fortiden. Det vil også hjelpe oss til å se at ting kan forandre seg i nåtid. Det trenger ikke være som det alltid har vært.¹²⁴

Spørsmålene som Scott rettet her, er beskrivende for mye av innholdet i debattene knyttet opp mot kvinne- og kjønnshistorieforskningen på 1980- og videre utover 90-tallet. Perioden var preget av debatter om hvor viktig teori var viktig for historiefaget og hvilke teorier som var anvendelige for faget. Diskusjonene som gikk i fagmiljøet ikke bare USA, men og andre deler av verden var preget av hvordan historiefaget skulle forholde seg til kjønn. I denne debatten gjorde poststrukturelle teorier seg sterkt gjeldende.

2.8 Kjønn som analytisk verktøy

Inspirert av samtidens debatter skrev Scott «Gender: A Useful Category of Historical Analysis». Artikkelen som Scott skrev med et historiografiske narrativ, viser hvordan hun ble engasjert i debatten om hvordan skrive kvinne- og kjønnshistorie og forklarte hva som bidro til at hun resonerte seg frem til sin teori. Scott understrekte selv at hun klarte å fange, eller var så heldig at hun klarte å gripe, det som var en del av en stor diskusjon i fagmiljøet. Det var som en kulminering, snarere enn en begynnelse.

I artikkelen presenterte hun i klartekst hva de feministiske historikerne diskuterte seg imellom og hvordan kjønn som kategori var på vei inn i historiefaget. Hun trakk frem hvordan fagmiljøet søkte etter å undersøke standarden for eksisterende vitenskapelig arbeid og hvordan feministiske forskere ønsket å redefinere og utvide tradisjonelle forestillinger om historisk betydning. De mest brukte tilnæringsmåtene var den beskrivende og bruken av årsakssammenhenger. Den teoretiske vinklingen i faget var som hun påpekte økende til tross for at historikere var mer komfortable med beskrivelse enn teori. Universelle

---

¹²⁴ Events, «Conversations with History - Joan Wallach Scott,».

årsaksforklaringer hadde ifølge Scott blitt produsert innenfor samfunnsvitenskapelige rammer som trengte å utfordres fordi de var reduktive og generaliserende. I denne konteksten fremsto kjønn som et synonym for kvinne. Ved å bruke kjønn ville det det ligge implisitt i konteksten at kvinners verden var en del av menns verden, skapt i og av menn.

Hun argumenterte for hvilke problemer som oppstod ved tilnærminger som hadde blitt benyttet av feministiske historikere, hvor Scott trakk frem tre posisjoner som hadde gjort seg gjeldende: den feministiske innsatsens forsøk på å forklare opprinnelsen til patriarkatet, feminismens søken etter å finne plass innenfor marxistisk tradisjon og til slutt skoler, som med et delt fundament mellom fransk poststrukturalistiske og angloamerikanske objektrelasjonsteoretikere, henvendte seg til psykoanalyse i sitt forsøk på å forklare produksjon og reproduksjon av subjektets kjønnsidentitet.¹²⁵

2.9 Kunnskap og meningsdannelse

Scott var på let etter hvordan kjønn kunne brukes i historiefaget og var overbevist om at måten man jobbet på måtte endres. Artikkelen gir forklaring på hvordan poststrukturalismen gav både utfordringer og muligheter for historiefaget. Sigmund Freuds (1856-1939) og Jaques Marie Lacans' (1901-1981) teories fokus rettet mot subjektdannelsen var brukt av flere feminister. Scott var derimot kritisk til objekt-relasjonsteorier blant annet fordi de hvilte for mye på relativt små interaksjonsstrukturer for å produsere kjønnsidentitet.¹²⁶ Fragmenteringen som oppstår når man søker å beskrive subjektdannelsen er et godt instrument til å dekonstruere for å kunne beskrive enkelterfaringer, men er ikke like egnet til å rekonstruere for å sette inn erfaring i en historisk kontekst. Hos Foucault fant Scott et teoretisk fundament for å jobbe på en historisk måte. Foucaults teorier gjorde grep som blant annet hadde til hensikt å historisere sannhetene. Han ville med dette vise at de henger sammen med øvrige historiske forhold og er foranderlige med dem.¹²⁷

Scott bygget artikkelen på Foucaults definisjon på kunnskap: forståelsen som produseres av kulturer og samfunn av menneskelige relasjoner, i dette tilfellet mellom menn og kvinner. Slik kunnskap er ikke absolutt sann, men alltid relativ. Sentralt for Scott var Foucault syn på

---

¹²⁵ Scott, «Gender: A Useful Category of Historical Analysis».

¹²⁶ *Gender and the politics of history*, s. 37.

¹²⁷ Erling Sandmo, «Mer og mindre sannhet,» *Historisk tidsskrift (Oslo : trykt utg.)*. 78 :1999 :3(1999): s. 219.

meningsdannelse, som innebar at utvikling av mening involverer konflikt og makt, at betydninger er lokalt omstridt diskursive «kraftfelt», at makten til å kontrollere et bestemt felt ligger i krav om vitenskapelig kunnskap nedfelt ikke bare skriftlig, men også i disiplinære og profesjonelle organisasjoner, i institusjoner som sykehus fengsler og fabrikker, og i sosiale relasjoner.¹²⁸

I artikkelen la hun frem sin definisjon av kjønn i en todelt tilnærming som henger sammen, men er samtidig analytisk forskjellige: Kjernen i definisjonen hviler på en integrert sammenheng mellom to påstander: kjønn er et konstituerende element i sosiale relasjoner basert på opplevde forskjeller mellom kjønnene, og kjønn er en primær måte å betegne maktforhold på. Videre la hun til fire underkategorier for å studere kjønn: symbolikk, normative begreper, sosiale institusjoner/organisasjoner og subjektiv identitet. Dette var kjernen i Scotts artikkel som skulle vise seg å bli et konkret verktøy for å kunne gi svar på problemstillingen for sin artikkel og ble Scotts tilsvar til den pågående debatten om hvordan skrive kjønnshistorie. Dette dekket det eksisterende behovet for orden hun lette etter. Det gav muligheter til å systematisere. Et sentralt poeng var at elementene hun satte sammen ikke fungerer uten de andre selv om de ikke opererer samtidig. Relasjonelt reflekterte Scotts fire elementer kjønnsrelasjoner, normative begreper, subjektiv identitet og kulturelt tilgjengelige symboler hverandre, og skapte et rom for historisk forskning.¹²⁹ Hun skrev videre om kjønn:

«Gender provides a way to decode meaning and to understand the complex connections among various forms of human interaction. When historians look for the ways in which the concept of gender legitimizes and constructs social relationships, they develop insight into the reciprocal nature of gender and society and into the particular and contextually specific ways in which politics constructs gender and gender constructs politics».¹³⁰

Selv brukte Scott kjønn til historisk analyse rettet mot politikk, men dette er bare ett av områdene hvor kjønn kunne brukes til historisk analyse.¹³¹ Og det er et viktig poeng. For selv om Scott benyttet sin teori i sitt politiske engasjement bærer artikkelen et teoretisk fundament som bærer flerfoldige muligheter til å skrive historie med nye perspektiver også utenfor politikk. Den åpne karakteren teorien har, gir rom for mange fagområder både innenfor og

---

¹²⁸ Joan Wallach Scott, «Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism,» *Feminist studies* 14, no. 1 (1988): s. 35.

¹²⁹ «Gender: A Useful Category of Historical Analysis». s. 1067- 1069.

¹³⁰ *Ibid.*, s. 1070.

¹³¹ *Ibid.*

utenfor historiefaget. I 1988 gav hun ut *Gender and the Politics of History* som demonstrerte bruken av kjønn som et konseptuelt verktøy for kulturell og historisk analyse.¹³²

Scott møtte også kritikk for sin artikkel. Med ståsted i poststrukturalistiske teorier og en vektlegging av språk og hvordan dette produserte kjønnsforskjeller provoserte flere, deriblant Brian Palmer, Christine Stansell, Judith Bennet, Joan Hoff og Linda Gordon. Palmer og Stansell anklaget Scott for å være idealist. Flere satte ut påstander om at kjønnsstudier ignorerte kvinner som kvinner. Den kraftigste påstanden som kom fra Joan Hoff hevdet at poststrukturalismen slettet kvinnen som analysekategori. Hun rettet særlig kritikk mot Scott, samt andre kjønnshistorikere for presentisme, ahistorisme, obfuskering, elitisme, adlyd mot patriarkatet, etnosentrisme, irrelevans og muligens rasisme.¹³³ Hun antok at Scotts grep var med på å slette kvinne som kategori for analyse og var bekymret for at dette skulle skade mulighetene til å undervise i kvinnehistorie. Samtidig hevdet hun at Scott bidro til å underminere den tradisjonelle måten å skrive historie på.

Til tross for kritikk ble Scotts arbeid godt befestet både innenfor og utenfor historiefaget. Sarah Lee Downs trakk frem at i nyere titler innen historiedisiplinen har ofte historikere utenfor kvinne- og kjønnshistorien integrert kjønn i sine analyser.¹³⁴ Scott har selv utgitt et stort antall artikler og flere bøker hvor hun bruker kjønn som analytisk verktøy hvor hennes bruk av teori ofte er rettet med et politisk engasjement.

2.10 Konklusjon

Artikkelen Scott skrev i 1986 bidro til et paradigmeskifte innen kvinne- og kjønnshistorieforskningen og har vært til inspirasjon for kjønnshistorikere over hele verden. Scotts oppvekst og karriere viser tydelig hvordan hun i takt med sin tid responderte som person og historiker på strømninger i samfunnet. Sammen med kollegaer engasjerte hun seg sosialpolitisk og innen feminisme og kvinne- og kjønnshistorieforskningen. Kvinnehistoriens kompleksitet var utfordrende å angripe for historikerne og som en del av sin samtid så Scott mulighetene for å definere kjønn til å bli et nyttig verktøy for historisk analyse. På grunn av hennes erfaringer i oppvekst og utdanning, samt hennes evner som viste en særlig teoretisk

---

¹³²Scott, *Gender and the politics of history*.

¹³³ Meyerowitz, «A History of "Gender"».

¹³⁴ Downs, *Writing gender history*, s. 1347-1348.

styrke har hun klart å videreutvikle metoder og teori for tilnærming til historieskriving. Artikkelen hennes har bidratt til å finne en vei forbi paradokset som ligger i subjektet «kvinne». Ved å tilby kjønnsanalyse i historiefaget viste hun hvordan en som historiker kan løses forbi hindringene som ligger i motsetningsparet mann/kvinne.

Kreativitet handler om å sette sammen noe som er kjent på en ny måte og dermed skape noe nytt. Scott har selv lagt vekt på at for henne er det viktig å være en både en forskjellshistoriker, en kritisk historiker og en nåtidshistoriker. For meg fremstår hun også som en kreativ historiker, noe som hun selv demonstrerer i dette sitatet:

Fantasy offers historians a way of thinking the history of sexuality beyond the narrow confines of identity politics, comparative social movements, and national or transnational sexual cultures... My fantasy of feminist history... is of a quest for understanding that is never fully satisfied with its own results.¹³⁵

Scott godkjente med sin teori et voksende skifte i historiefaget. Dette med grunnlag i et kritisk blikk rettet mot den empiriske tradisjonen, som etter Scotts mening kunne forbedres med et teoretisk perspektiv. Dette perspektivet var med på å utforme et felt innen kritisk historie. Som Meyerowitz sier: «she invited us to look at how “the so-called natural relationship between male and female” structured, naturalized, and legitimated relationships of power, say, between ruler and ruled or between empire and colony».¹³⁶ Og hva har Scotts bidrag ved artikkelen «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» gjort for historiefaget?

Scotts artikkel er en oppfordring til at historikeren må ha blikk for at en alltid er på vei videre og at ved å ikke si seg fornøyd med sine egne resultater inviterer hun oss til stadig å lete etter nye perspektiver. Teorifundamentet legger med dette til innovativt å lete etter nye innfallsvinkler til og sørge for videre utvikling av hvordan historien skal bli skrevet. Et navn som blir gitt kulturelle teorier er romlige teorier som kommer av at det er teorier som skaper nye rom. Dette bidrar teorien til Scott med. Hennes teoretiske verktøy bærer karakter av at den fremmer en narrativ linje som ikke er like rett som er mer vanlig i ortodoks og tradisjonell historieskriving. På denne måten åpnet hun for flere retninger å gå og muligheten for et større

---

¹³⁵ Joan Wallach Scott, *The fantasy of feminist history*, Next wave provocations (Durham: Duke University Press, 2011), s. 18.

¹³⁶ Joanne Meyerowitz, «A History of “Gender”», *The American Historical Review* 113, no. 5 (2008).

mangfold i historiefaget. Gjennomslagskraften til Scotts arbeid ligger i analyseverktøyet hun presenterte i artikkelen «Gender: A Useful Category of Historical Analysis». Artikkelen gav fagmiljøet et metodisk referansepunkt for debatter om praksisen til kvinnehistorikere i minst et tiår og har blitt anvendt i det historiske fagmiljøet og andre fagkretser.¹³⁷ Scotts arbeid ble også formet av sin samtid. Som de nordiske historikerne ble inspirert av Scotts artikkel, var også Scott inspirert og fikk idéer fra det akademiske fagmiljøet. Men hvordan resepsjonen av Scott har vært er et åpent spørsmål.

---

¹³⁷ Alberti, *Gender and the historian*, s. 64.

3 Joan Scott når nordiske kvinnehistorikere, 1985-1993

3.1 Innledning

I 1985, året før Joan Scotts artikkel «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» ble utgitt, ble det andre nordiske kvinnehistorikermøtet avholdt i Aarhus i Danmark under tittelen «Kvinder, mentalitet, arbejde».¹³⁸ Konferansen i Oslo 3 år tidligere hadde vært fruktbar og inspirerende, noe som førte til en ny konferansen i 1985. Sosialhistorie var som tittelen viste fremdeles et sentralt tema i nordisk historieforskning. Samtidig var interessen for kjønn som analytisk kategori økende blant kvinnehistorikerne. Mentalitetshistorien som hadde røtter tilbake til det franske historikermiljøet på 1920-tallet, opplevde ifølge den danske historikeren Bente Rosenbeck en ny renessanse på 1980-tallet. Dette bidro til en teoretisk systematisering innenfor kvinnehistorien som det etter Rosenbecks mening var behov for.¹³⁹ Spesielt løfterikt kom Rosenbeck til å skrive om den amerikanske historikeren Joan Scott i konferanserapporten som ble publisert i etterkant av konferansen i 1985 fra Sandbjerg slott. Her understreket hun at «ved at hævde at kønnet er lige så vigtig en historisk kategori som klasse, er kvindehistorien ind i en ny fase».¹⁴⁰

Men hva lå i dette utsagnet «en ny fase» og hva var spesielt løfterikt med Scotts teoretisering sammenliknet med hvordan kvinnehistorie hadde blitt praktisert i Norden tidligere? Hvordan ble Scott mottatt blant de andre nordiske kvinnehistorikerne som var møtt frem på det andre kvinnehistoriske møtet i 1986? Kom Scott-diskursen til å endre seg fra den andre konferansen frem til det tredje som fant sted på Hässelby Slott i 1989? Dette er spørsmålene dette kapitlet søker å gi svar på med utgangspunkt i de rapportene som ble publisert i etterkant av de nordiske kvinnehistoriske konferansene i perioden fra 1985 til 1989. I tillegg vil jeg trekke veksler på historiografiske tekster for å få kontekstualisere det nordiske historiefagfeltet. Jeg skal begynne med å si noe mer om kvinnehistoriens vei inn i norsk og nordisk historieforskning. Det betyr at vi skal tilbake til 1970-årene. Om kvinnehistorie som historiografisk sjanger ikke var av ny dato var det nye vi så i forrige kapittel at det inntok universitetene generelt og vitenskapsfaget historie spesielt. Dette forutsatte også at

---

¹³⁸ Inge Frederiksen og Hilda Rømer, *Kvinder, mentalitet, arbejde : kvindehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvindehistoriemøde* (Århus: Håndbibliotekets Veninder : Aarhus Universitetsforlag, 1986), s. 3-4.

¹³⁹ Bente Rosenbeck, «Kvinder, mentalitet, arbejde : kvindehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvindehistoriemøde», red. (Århus: Håndbibliotekets Veninder : Aarhus Universitetsforlag, 1986), s. 7.

¹⁴⁰Ibid., s. 8.

historieforskningens tema og objekter var utvidet, blant annet gjennom fremveksten av den nyere sosialhistorie, også kalt historie nedenfra.

3.2 Kvinnehistorie som del av kvinneforskningen

Kvinne- og kjønns historie etablerte seg altså som fagfelt i en periode hvor deler av det historiefaglige miljøet hadde begynt å åpne for en bredere perspektivplattform og ikke minst bruk av teori. Historikeren Jan Eivind Myhre har skrevet om hvordan den såkalte «nye historien», altså sosialhistorie, var en utvidelse av feltet for historiske studier.¹⁴¹ Pendelen mellom hvordan historikere forholder seg til teori og empiri har beveget seg frem og tilbake. Historiefaget ble i etterkrigstiden, som en del av profesjonaliseringen av faget, utviklet i retningen vitenskapelig disiplin hvor den kritiske empirismen gjorde seg sterkt gjeldende. Historikeren Fredrik Thue har trukket frem at dette ble ledsaget av en mer elitistisk og instrumentell historisk forståelse av politikk.¹⁴² Historiesynet kalt positivismen, som hadde et syn om at verden regulerer seg selv gjennom lover vitenskapen ville avdekke, formet i stor grad hvordan historikere tilnærmet seg forskningen.¹⁴³ Med tro på modernismens idealer, fikk kildenær granskning trumfe over teori og tro om fortiden. Dette var med på å forme historiefaget i etterkrigstiden. På 1960-tallet ble positivistene utfordret under debatten kalt positivismestriden, som var en filosofisk strid om de kunnskapsteoretiske konsekvensene av at mennesker har en mening med det de gjør.¹⁴⁴ I denne perioden var det sosialhistorien gjorde seg sterkt gjeldende.

Myhre har beskrevet hvordan den nye sosialhistorien stod for en begynnende fragmentering av historiefaget som senere skulle tilta, delvis som følge av fagfelt som kvinne- og kjønns historie.¹⁴⁵ Kvinne- og kjønns historieforskningen vokste derfor delvis ut fra sosialhistorisk forskning, men viktigere var trolig den nyfeministiske bevegelsen.¹⁴⁶ Allerede i 1973 festet kvinnekultur seg som begrep i Norden, introdusert av Berit Ås.¹⁴⁷ Samme år ble

---

¹⁴¹ Jan Eivind Myhre, «Introduction: Boundaries of history,» i *Boundaries of history*, red. Jan Eivind Myhre (Oslo: Scandinavian Academic Press, 2015), s. 26.

¹⁴² Fredrik W. Thue, «A Modernized Historical Consciousness?,» *ibid.*, s. 324.

¹⁴³ Erling Sandmo, *Tid for historie : en bok om historiske spørsmål* (Oslo: Universitetsforl., 2015), s. 136.

¹⁴⁴ Cathrine Holst, «Alt er ikke positivismestrid,» *Nytt norsk tidsskrift* 27, no. 3 (2010): s. 241.

¹⁴⁵ Myhre, «Introduction: Boundaries of history,» s. 28.

¹⁴⁶ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 8-9.

¹⁴⁷ Bente Rosenbeck, «Nordic women's studies and gender research,» i *Is there a Nordic feminism? : nordic feminist thought on culture and society* (London: UCL Press, 1998), s. 350.

også Nordic Summer University (NSU) grunnlagt. Dette var et samlingspunkt for nordiske venstreorienterte feminister som var kjent for sin tverrfaglige tilnærming. Fra dette miljøet ble det mobilisert kvinnevitenenskapelige forskere.¹⁴⁸ Kjønnrolleforskning var et annet begrep som hadde festet seg i løpet av 1960-årene, senere støttet opp av staten.¹⁴⁹ Men for de kvinnelige forskerne var det viktig å definere forskningen som «kvinneforskning» og ikke «kjønnrolleforskning». Grunnen var at kvinneforskere fryktet å miste innflytelse og kontroll over og hva denne forskningen skulle inneholde og bidra med.¹⁵⁰ I Sverige brukte forskerne begrepet kvinneforskning mens myndighetene foretrakk jämställdhetsforskning som til norsk best kan oversettes til likestillingsforskning.¹⁵¹

Kvinnehistorie kom i Norden til å utvikle seg som en del av kvinneforskningen. Som fagfelt vokste den frem sterkt støttet av kvinnebevegelsen i både Norge, Sverige og Danmark. Den svenske historikeren Gunnar Qvist var en pioner for faget. I 1960 disputerte han for doktorgraden i historie ved Universitetet i Gøteborg med avhandlingen *Kvinnofrågan i Sverige 1809-1864: studier rörande kvinnans näringsfrihet inom de borgerlige yrkena*.¹⁵² Han startet senere opp kvinnehistoriske seminarer ved Universitetet i Gøteborg utover 1970-tallet slik det også ble gjort på Universitetet i Oslo med støtte fra universitetslektor Per Maurseth.¹⁵³ ¹⁵⁴ Qvist etterlyste reell likestilling mellom kvinner og menn og gav i 1973 ut boken *Statistik och politik*, som handlet om LO og kvinnene med fokus på kjønnsulikhet i arbeidslivet.¹⁵⁵ Qvists engasjement for kvinnehistorie var med på å legge til rette for at kvinnehistoriefaget kunne bli etablert.

Enkelt personer har hatt betydning for at fag har blitt etablert. Men dette styrer de ikke alene. For å forstå hvordan nye fagfelt ble etablert må man også se på relasjonen mellom universitetene og staten, som også påvirker utviklingen av fagfelt. Den svenske kjønnsforskeren Kerstin Alnebratts trekker frem kvinneforskeren Katrin Fridjonsdottirs perspektiv om at denne relasjonen er bygget på en foranderlig kontrakt og følgelig mulig

---

¹⁴⁸ Dahl, Liljeström, og Manns, *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005*, s. 20.

¹⁴⁹ Larsen, «Avhengig av forskning : de norske forskningsrådenes historie,» s. 269.

¹⁵⁰ Dahl, Liljeström, og Manns, *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005*, s. 46.

¹⁵¹ Hilde Bondevik et al., *Kjønnforskning : en grunnbok* (Oslo: Universitetsforl., 2006), s. 67.

¹⁵² Gunnar Qvist, «Kvinnofrågan i Sverige 1809-1846 : studier rörande kvinnans näringsfrihet inom de borgerliga yrkena» (Ph-D, Gumperts, 1960).

¹⁵³ Alnebratt, «Meningen med genusforskning så som den framträder i forskningspolitiska texter 1970-2000,» s. 36.

¹⁵⁴ Eirinn Larsen, «Universitetet i Oslo 1811-2011 : Bok 7 : Samtidshistoriske perspektiver,» i *Universitetet i Oslo 1811-2011 : Bok 7 : Samtidshistoriske perspektiver* (Oslo: Unipub, 2011), s. 63.

¹⁵⁵ Gunnar Artéus og Klas Åmark, *Historieskrivningen i Sverige* (Lund: Studentlitteratur, 2012), s. 163.

å omforhandle.¹⁵⁶ Dette illustrerer hvordan kvinneforskning var en del av et spenningsfelt mellom stat og kvinneforskning. Den norske statsviteren og kjønnsforskeren Betarice Halsaa har pekt på hvordan kvinneforskningen fikk en trippelrolle. Trippelrollen oppstod i et spenningsfelt mellom vitenskap, stat og kvinnebevegelse. Dette resulterte i at ulike fagpolitiske interesser krysset hverandre, noe som har krevd vanskelige avveininger.¹⁵⁷ I dette politiske spenningsfeltet, som en del av en opposisjonell samfunnsforskning drevet av kvinnebevegelsen, vokste kvinnehistorie som fagfelt seg frem i de tre nordiske landene.

Samfunnsforskeren Rune Slagstad har skrevet om hvordan en rekke bindestreks-sosiologier med suffikset forskning ble etablert på denne tiden, deriblant kvinneforskning. Hans begrep for dette er opposisjonsvitenskap. I det ligger det at flere vitenskaper innen academia hadde en retning som stilte seg i opposisjon til den etablerte styringskunnskapen, jussen og sosialøkonomien, men også ingeniørkunnskapen.¹⁵⁸ Fra 1970-tallet og utover 1980-tallet begynte kvinneforskningen for alvor å etablere seg i institusjonene.¹⁵⁹ Kvinnehistorie ble i sin form ikke en opposisjonsvitenskap i og med at historie ikke var en styringsvitenskap. Men kvinnehistorie bar like fullt opposisjonens natur, og da i opposisjon til det tradisjonelle historiefaget som Gro Hagemann definerte som «Faderhuset». Qvist var foregangsmann for kvinnehistorie i Sverige. I Norge kom den danskfødte historikeren Ida Blom til å lede an i etablering av kvinnehistoriefaget. FNs kvinneår 1975 gav mulighetene til å sette kvinnehistorie tydeligere på kartet. Kvinneåret satte også i gang en dialog mellom kvinneforskningen og staten som skulle legge grunnlag for videre kvinneforskning.¹⁶⁰

3.3 Kvinnehistoriefaget får foten innenfor universitetene i Norden

I 1975 arrangerte Norges allmennvitenskapelige forskningsråds nyopprettede sekretariat for kvinneforskning en konferanse på bakgrunn av FNs internasjonale feiring av kvinneåret. På konferansen holdt Blom et innlegg hvor hun for første gang definerte kvinnehistorie som forskningsfelt. Blom som arbeidet ved Universitetet i Bergen som førstelektor i historie, skulle komme til å bli en viktig pådriver for den kvinnehistoriske

---

¹⁵⁶ Alnebratt, «Meningen med genusforskning så som den framtræder i forskningspolitiske tekster 1970-2000,» s. 25.

¹⁵⁷ Harriet Holter og Beatrice Halsaa, *Hun og han : kjønn i forskning og politikk*, En Pax-bok (Oslo: Pax, 1996), s. 117-118.

¹⁵⁸ Bondevik et al., *Kjønnforskning : en grunnbok*, s. 97.

¹⁵⁹ Rune Slagstad, «Styringsvitenskap – ånden som går,» *Nytt norsk tidsskrift* 26, no. 3-4 (2009).

¹⁶⁰ Haavet, «Kjønn- og kvinnehistorie».

forskningen i Norge og Norden. Dette inkluderte hennes definisjon hva kvinnehistorie var. Ifølge Blom var: «Kvinnehistorie er et samlebegrep for all forskning som tar opp kvinners aktivitet i fortiden og problemer med særlig relevans for tidlige tiders kvinner».¹⁶¹ Ved å definere det som et samlebegrep la hun til rette for at kvinnehistorikere kunne gå bredt ut for å oppnå datidens mål som var å synliggjøre kvinner i fortiden, det vil si de som til da ikke hadde fått stor plass i historiefaget. Videre uttalte hun, og det er kanskje det mest interessante nå i ettertid, at: «Denne definisjonen forutsetter at kvinnehistorisk forskning bygger på samme metodikk som all annen historisk forskning og kan utføres av så vel kvinner som menn».¹⁶²

Ved å poengtere at den kvinnehistoriske forskningen skulle kunne utføres av så vel kvinner som menn, geleidet Blom feltets fokus vekk fra en mer feministisk-orientert kvinnehistorisk forskning, også kjent som «her-story» (i opposisjon til His-story) og plasserte kvinnehistorie nærmere tradisjonell historieforskning. Blom hadde selv tatt doktorgrad på et politisk tema med avhandlingen *Kampen om Eirik Raudes land: pressgruppedpolitikk i grønlandsspørsmålet 1921-1931*.¹⁶³ Bloms definisjon av kvinnehistorie må delvis forståes på bakgrunn av dette, men det er også pekt på det fagstrategiske i ettertid. Som den første kvinnelig faghistorikeren ansatt ved instituttet, hvor hun hadde jobbet siden 1961, kjente hun også betydningen av å definere det nye i tråd med det etablerte. Hennes egen erfaring med kvinnehistorie var dessuten ny. Først under EF-kampen i 1972 hadde Blom tatt interesse for kvinnehistorie.

Ved å argumentere for at kvinnehistorikere som alle andre historikere skulle kunne bruke samme metodikk, åpnet Blom strategisk opp for at feltet hadde en naturlig plass i det etablerte i historiefaget fremfor å være et sidefag som opererte utenfor historiefagets rammer. Dunja Blazevic har vist hvordan flere historikere, som Ingeborg Fløystad, Kari Melby, Gro Hagemann og Eirinn Larsen har trukket frem Bloms definisjon som «selve øyeblikket da norsk kvinne- og kjønns historie ble markert som et eget forskningsområde på det historiefaglige kartet, med en vitenskapelig legitimitet som i hovedsak var hentet fra den tette

---

¹⁶¹ «Nyskaping og fellesskap – kjønns historiens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,» s. 111.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ida Blom, «Kampen om Eirik Raudes land : pressgruppedpolitikk i grønlandsspørsmålet 1921-1931» (The University of Bergen, 1973).

kontakten med den mer etablerte sosialhistoriske forskningen».¹⁶⁴ Dette illustrerer hvordan Blom har blitt stående som markør for norsk kvinnehistorie og gav en retning til kvinnehistoriefaget som la seg tett opp mot historiefaget og skapte en distanse til feministisk forskning.

I de andre nordiske fagene var det andre liknende faghistorikere og skikkelser som Blom. De danske historikerne Inger Aggers, Tine Andersen, Kirsten Geertsen og Tinne Vammen påpekte i 1976 hvor viktig det var at kvinneperspektiver ble inkludert i kvinneforskning.¹⁶⁵ Norges institusjonalisering av kvinneforskning ble satt fart på i 1977 da det ble opprettet et midlertidig «Sekretariat for kvinneforskning» for samfunnsvitere som ble ledet av Hanne Haavind, og et stipendprogram for humanistisk forskning med kvinneaspekter. Dette ble opprettet på bakgrunn av dokumentasjon på behovet for forskning av kvinner som ble levert på Forskningsrådets konferanse «Kvinneaspekter i humanistisk forskning» (NAVF 1976) og utredningen «Forskning om kvinner» (Haavind et al 1976).¹⁶⁶ Samtidig ble det opprettet en bulleteng: «Nytt om kvinneforskning» (NOK), som var et sted for toveiskommunikasjon mellom forskerne og Sekretariatet og et bidrag til nettverksbygging mellom kvinneforskere i Norge.¹⁶⁷

Ut av dette vokste det også frem nordiske nettverk og inspirasjon til nordisk kvinneforskning. Blom ble forskningsleder ved det første nordiske samarbeidsprosjektet «Kvinnens arbeid i hjem og familie 1870-1970». Kvinne- og kjønns historikeren Inger Elisabeth Haavet har beskrevet Blom som en sentral figur i kvinnehistorielauget i både Norge, Norden og internasjonalt.¹⁶⁸ Hun fikk også etablert et internasjonalt nettverk og kom til å bli en av grunnleggerne og ledet organisasjonen «International Federation for Research in Women's History», som ble grunnlagt i 1987. Hun kom også til å bli redaksjonsmedlem for en rekke internasjonale fagskrifter.¹⁶⁹ Universitetene som gjorde seg gjeldende i

---

¹⁶⁴ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 70.

¹⁶⁵ Ibid., s. 59.

¹⁶⁶ Beatrice Halsaa, «Norsk kvinne- og kjønnsforskning – med tidsskriftet som prisme,» *Tidsskrift for samfunnsforskning* 47, no. 2 (2006): s. 232.

¹⁶⁷ Ibid., s. 233-234.

¹⁶⁸ Haavet, «Nyskapning og fellesskap – kjønns historiens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,» s. 111.

¹⁶⁹ Joan Wallach Scott, «In memoriam. Ida Blom (1931-2016),» [https://www.historians.org/research-and-publications/perspectives-on-history/march-2017/ida-blom-\(1931-2016\)](https://www.historians.org/research-and-publications/perspectives-on-history/march-2017/ida-blom-(1931-2016)).

Norge var Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo og til dels Universitetet i Trondheim.¹⁷⁰

Sverige fulgte etter Norge i 1978. På midten av 1970-tallet hadde det blitt satt i gang tverrfaglige kurs om kjønnsrollespørsmål som utspant seg videre til å bli et kontaktnettverk mellom kvinner fra ulike fag, og dels skapte de kontakter mellom likesinnede studenter ved de ulike universitetene. Samtidig ble det et forum for å produsere og publisere kvinneforskning og innen dette forumet foregikk det en mobilisering av kvinnelige forskere. I 1978 investerte Universitets- og högskoleämbetet, den svenske regjeringens høyeste myndighet for universitets og høyskoleområdet (som nå heter Högskoleverket) penger i likestillingsforskning. Her ble det dannet fora for kvinnelige forskere og kvinneforskning.¹⁷¹ Ved Lund Universitet ble det for eksempel startet opp foreninger for kvinnelige forskere og kvinneforskning i en allsidig skare av interessenter, deriblant journalister, likestillingsinteresserte, ansatte fra universitetsadministrasjonen og studenter m.fl.¹⁷² Deretter fulgte også universitetene i Göteborg, Uppsala, Stockholm, Umeå og Linköping etter.¹⁷³

Qvist gikk i bresjen for kvinnehistoriske samlinger ved Universitetet i Göteborg. Han ble den første utnevnte professor i kvinnehistorie i Norden i 1979, tilsatt ved UIG.¹⁷⁴ Slik Blom fremsatte sin åpne definisjon av kvinnehistorie, presenterte også Qvist en åpen problemstilling knyttet opp til likestilling, som insisterte på at den kunne besvares innen alle deler av historiefaget.¹⁷⁵ Sentrale historikere for kvinnehistoriefaget, som Yvonne Hirdmann, Christina Florin, Ulla Wikander og Anita Göransson kom sammen med Qvist til å initiere det som ble kvinnehistoriefaget i Sverige. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* ble startet i 1980, som utviklet seg til å bli et av Nordens største fagfelleverderte tidsskrifter for aktuell tverrfaglig kjønnsforskning.¹⁷⁶

---

¹⁷⁰ Fride Eeg-Henriksen, «Bulletin», <https://www.stk.uio.no/om/historie/bulletine/>.

¹⁷¹ Helena Streijffert, «Kvinnorna är hälften : om kvinnoforskningen och de kvinnliga forskarna vid universiteten», i *UHÄ/FOU skriftserie*, red. Helena Streijffert (Stockholm: UHÄ, 1984), s. 6-7.

¹⁷² Alnebratt, «Meningen med genusforskning så som den framträder i forskningspolitiska texter 1970-2000», s. 36-37.

¹⁷³ Streijffert, «Kvinnorna är hälften : om kvinnoforskningen och de kvinnliga forskarna vid universiteten», s. 6-7.

¹⁷⁴ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning», s. 74.

¹⁷⁵ Ibid., s. 76.

¹⁷⁶ Dahl, Liljeström, og Manns, *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005*, s. 20.

Kvinneforskningen i Danmark vokste også frem fra kvinnebevegelsen, også kalt rødstrømpebevegelsen, grunnet sin radikale og venstreorienterte feminisme.¹⁷⁷ Flere danske kvinner brakte sitt engasjement fra rødstrømpebevegelsen inn i institusjoner for høyere utdanning. Dette bidro til at kvinneforskningen var påvirket av kvinnebevegelsens aktivisme og ideologiske grunnlag.¹⁷⁸ På 1970-tallet ble det stedvis opprettet kvinnekurs, men i Danmark var også her institusjonaliseringen for kvinnehistorie svak. Kun noen få forskere hadde faste universitetsstillinger. Resten var stipendiater eller eksterne lektorer og undervisningsassistenter.¹⁷⁹ Blant de faste ansatte var historikerne Nanna Damsholt og Brita Foged, henholdsvis Universitetet i København og Universitetet i Århus.¹⁸⁰ Disse skulle derfor bli viktige aktører i det kvinnehistoriske feltets integrering i danske universitet sammen med yngre stipendiater som Tinne Vammen og Bente Rosenbeck.¹⁸¹ Andre kvinnehistorikere som også gjorde seg gjeldende i kvinnehistoriefeltet var Inger Agger, Tine Andersen, Jette Geertsen, Kirsten Floris og Birgitte Possing.¹⁸²

Likevel var de danske kvinnehistorikerne mer perifere eller svakere stilt enn de norske og svenske kvinnehistorikerne både økonomisk og bemanningsmessig.¹⁸³ I 1986 vedtok Folketinget en «Aktionsplan for forbedrede vilkår for kvindeforskning» og det ble også etablert flere sentre for kvinneforskning på 1980-tallet som styrket posisjonen til kvinnehistorie innen akademia.¹⁸⁴ Universitetene som gikk foran var universitetene i Aarhus, Odense og København. I 1981 ble kvinneforskningstidskriftet *Forum for kvindeforskning* startet.¹⁸⁵ Det som var annerledes i Danmark sett opp mot Sverige og Norge, var at den institusjonelle basen ble etablert i sentre og institusjoner borte fra historieavdelingene. Dermed ble det skandinaviske kvinne- og kjønns historikermiljøet kanskje vel så viktig for de danske historikerne.¹⁸⁶

---

¹⁷⁷ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 87.

¹⁷⁸ Rosenbeck, «Fra aktivisme til akademia,» s. 29.

¹⁷⁹ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 91.

¹⁸⁰ Ibid., s. 84-85.

¹⁸¹ Rolf Torstendahl, «Thirty-five Years of Theories in History,» *Scandinavian journal of history* 25(2000): s. 22-23.

¹⁸² Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 84.

¹⁸³ Ibid., s. 95.

¹⁸⁴ Rosenbeck, «Fra aktivisme til akademia,» s. 23.

¹⁸⁵ Manns, «Re-Mapping the “1980s”: Feminist Nordic Space,» s. 38.

¹⁸⁶ Torstendahl, «Thirty-five Years of Theories in History,» s. 23.

3.4 Det første nordiske kvinnehistoriemøtet i 1983

Idéen til å arrangere en egen konferanse for kvinnehistorikere i Norden ble født på det nordiske historikermøtet i Jyväskylä sommeren 1981. For å følge opp og utdype de faglige diskusjonene som kom til syne i det nordiske samarbeidsprosjektet «Kvinnens arbeid i samfunn og familie i de nordiske land 1870-1970», ledet av Blom, ble det fremsatt forslag om etablering av et nordisk kvinnehistoriemøte. En gruppe bestående av forskere fra Danmark, Finland, Sverige og Norge ble satt sammen for å forberede konferansen. Gruppen besto av Bente Rosenbeck fra Aalborg Universitetscenter, Aura Korppi-Tommola fra Helsingfors Universitet, Annika Svensson fra Stockholm Universitet og Gro Hagemann fra Universitetet i Oslo.¹⁸⁷ Dette skulle bli kjernen i det nordiske kvinnehistorikermøtenettverket. Dette var norske Gro Hagemann og Kari Melby, danske Bente Rosenbeck og Birgitte Possing, svenske Hilda Rømer Christina Florin og Ulla Wikander og finske Pirjoa Markkola bidro til viktige nettverksdannelser som sørget for en kontinuitet i fellesskapet.¹⁸⁸ Andre aktører som kan bli nevnt er fra Danmark Tinne Vammen, Ingrid Åberg og fra Sverige Yvonne Hirdman.¹⁸⁹

Den første konferansen ble arrangert i Oslo februar i 1983 og var delt inn i tre seksjoner med titlene «Kvinnearbeid», «Seksualitet og fertilitet» og «Organisering og sosialisering».¹⁹⁰ Temaene illustrerer hvordan de sosialhistoriske tendensene også preget kvinnehistoriefaget i denne perioden i likhet med historiefaget generelt. Hovedsakelig handlet 1983-innleggene om kvinners sosiale roller.¹⁹¹ I denne perioden var også institusjonaliseringen av kvinneforskningen i fortsatt ekspansjon. Kvinners utdanning økte i både Norge, Sverige og Danmark. I Danmark ble det første «Center for kvindeforskning» etablert i 1982 ved Universitetet i København, mens første norske kvinneforskningssenter ble opprettet i Bergen først i 1985, hvor Ida Blom var styreleder. Universitetet i Oslo fikk sitt Senter for kvinneforskning i 1986.¹⁹²

---

¹⁸⁷ Nordisk kvinnehistorikermøte, *Konferanserapport : Nordisk kvinnehistoriemøte, Oslo, 20.-23. februar 1983*, vol. 1/84, Arbeidsnotat (NAVFs sekretariat for kvinneforskning) (trykt utg.) (Oslo1984), forord.

¹⁸⁸ Haavet, «Nyskapning og fellesskap – kjønnshistoriens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,» s.112.

¹⁸⁹ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 104.

¹⁹⁰ Nordisk kvinnehistorikermøte, *Konferanserapport : Nordisk kvinnehistoriemøte, Oslo, 20.-23. februar 1983*, 1/84, innholdsfortegnelse.

¹⁹¹ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 111.

¹⁹²

Joan Scott pekte selv på at hun, sammen med andre kvinnehistorikere, var på leting etter en mer tilfredsstillende måte å skrive historie på. De nordiske kvinnehistorikernes leting etter en bedre metode eller teori blir også tydelig når man leser kilder fra kvinnehistorisk forskning på tidlig 1980-tall. Mangler ved kvinnehistorie som fag ble også observert av historikeren Ottar Dahl. Dette påpekte han i 1985 da han skrev sin artikkel i *Historisk tidsskrift* under tittelen ««Kvinnehistorie». Kategorihistorie eller samfunnshistorie», som var en bearbeidet utgave av en forelesning han holdt ved Universitetet i Oslo 9. mai i 1985.¹⁹³ Historikeren Fredrik Thue har karakterisert Dahl som den mest autoritative historikeren av norsk historieskrivning og disiplinens ledende epistemolog i etterkrigstiden.¹⁹⁴ I artikkelen la han frem at en kritisk holdning til å definere eller institusjonalisere kvinnehistorie. Han fremmet videre at kjønn som variabel fremfor kvinnefaget burde samles mer. Samtidig som Dahl hevdet at kvinnehistorie egnet seg mest som en underkategori til familiehistorie og demografi.¹⁹⁵

Med artikkelen satte han i gang en debatt hvor de norske historikerne Gro Hagemann, Ida Blom og den svenske historikeren Eva Østberg kom med motsvar. Spesielt interessant er det å se hvordan Blom tok til motmæle fordi hun brukte innlegget hans til å påpeke en for dårlig kommunikasjon mellom det kvinnehistoriske miljøet og historikermiljøet for øvrig. Ottar Dahls kritiske holdning til kvinnehistorie tegnet opp grense for hvor han som autorativ nestor innen historiefaget plasserte kvinnehistorien med begrensede vilkår innenfor historiefaget.¹⁹⁶ Spørsmålet var allerede her hvordan bruke kjønn som kategori? Veien frem til løsning skulle vise seg å gå om mentalitetshistorie.

Mentalitetshistorie er knyttet opp til nettverket som har blitt kalt Annales-skolen, også kalt en bevegelse grunnlagt av Lucien Febvre og Marc Bloch. Etterfølgerne var Fernand Braudel og Charles Morazé.¹⁹⁷ Skolen eller bevegelsen var ikke enhetlig. Historikeren Peter Burke har oppsummert ideene bak bevegelsen med tre trekk: Bevegelsen ønsket å erstatte en problemorientert analytisk historie som ble fortalt som en tradisjonell fortelling om hendelser. Samtidig så de at fremfor å være rettet mot politisk historie ønsket bevegelsen å presentere historien til hele spekteret av menneskelige aktiviteter. For å muliggjøre dette så de nytten i å

---

¹⁹³ Ottar Dahl, «Historisk tidsskrift,» (Oslo: Universitetsforlaget, 1985).

¹⁹⁴ Thue, «A Modernized Historical Consciousness?,» s. 322.

¹⁹⁵ Ottar Dahl, *Historie og teori : artikler 1975-2001* (Oslo: Unipub forl., 2004), s. 34-35.

¹⁹⁶ Jan Messel, Hege Roll-Hansen, og Hilde Gunn Slottemo, «Å skape et uenighetsfellesskap: Historisk tidsskrift som debattforum,» *Historisk tidsskrift* 100, no. 4 (2021): 341.

¹⁹⁷ Peter Burke, *The French Historical Revolution ; The French historical revolution : the Annales school, 1929-2014*, (Cambridge, England, Malden, Massachusetts: Polity Press, 2015). s. 1.

samarbeid med andre disipliner som blant annet geografi, sosiologi, psykologi med flere. Annales-skolens historie kan deles inn i tre faser. Fra 1920-1945 – en fase som har blitt karakterisert som en opposisjonell kamp mot tradisjonell- politisk- og hendelseshistorie. I perioden 1945-1967, hvor historikeren Fernand Braudel dominerte fagkretsen, ble det utviklet særegne konsepter knyttet til struktur, og metoder med særlig vekt på seriehistorien med blikk for endringer over en lang periode. I siste fase fra 1968-1989 var fragmentering av historien sentralt. I denne perioden gikk historikerne også forskjellige veier. Noen gikk fra et engasjement fra sosioøkonomisk historie, mens andre vendte seg tilbake til politisk historie og noen vendte seg mot narrativ.¹⁹⁸

Nordens historikere engasjerte seg i mentalitetshistorie hovedsakelig først da bevegelsen hadde nådd tredje fase. Blazevic har skrevet følgende om dette: «En av retningene som vokste ut av den sosialhistoriske forskningen, var den skandinaviske kvinne- og kjønns historien».¹⁹⁹ Samtidig trakk hun frem at ideene fra mentalitetshistorie kom til å gjøre det mulige for kvinnehistorikere å skifte fokuset fra sosialhistorie, som var bygget på kritisk empirisk forskning, til en mer teoretisk fundamentert historieskriving som ble en del av den nye kulturhistorien.²⁰⁰ For å utbrodere det litt, vil jeg hevde at mentalitetshistorie fungerte som en døråpner for at kvinnehistorikerne skulle bli mottagelige for kjønns historie. Kjønns historie med poststrukturalistisk teoretisk fundament vokste følgelig ikke direkte ut av sosialhistorie. Poststrukturalisme blir ofte presentert som en teori som ble skapt som en reaksjon på strukturalisme. I lys av dette gir det mening at kvinnehistorikere utviklet fagfeltet fra å operere innenfor sosialhistoriske termer og fikk videre idéer fra mentalitetshistoriske teorier bygd på strukturalistisk tankegodt. Dette bidro til at de var mer mottakelige for blant annet Scotts poststrukturalistiske teori.

3.5 Nordiske historikere retter øynene mot mentalitetshistorie

Mentalitetshistorie nådde Nordens historikere for fullt på 1980-tallet, ikke bare hos kvinnehistorikere, men i historiefaget generelt. Dette kommer også frem av konferanser, hvorav jeg retter blikket mot to konferanser. I august 1985 ble mentalitetshistorie debattert på kvinnehistorikermøtet i Sandbjerg. I november 1985 ble mentalitetshistorie diskutert på Norsk

---

¹⁹⁸

¹⁹⁹ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 10.

²⁰⁰ Ibid., s. 111.

Historikerforening. Ved å betrakte debattene fra disse to konferansene er det mulig å få innblikk i hvordan mentalitetshistorie bidro til å vise kvinnehistorikere teoretiske muligheter.

Det andre kvinnehistorikermøtet i Norden ble avholdt på Sandbjerg Slott, som ligger nordvest for Sønderborg i Danmark, under tittelen «Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden». Undertemaene var «Mentalitetshistorie og kvindehistorie», «Kønsarbejdsdeling» «Kvindens liv og arbejde indtil 1914» «Kvindens liv og arbejde efter 1914», «Formidling» og «Kvinde – historiker – forsker».²⁰¹ Av overskriftene kommer konferansens hovedtema frem: kvinners arbeid. Samtidig ble en økt interesse for teori som ble ansett som noe nytt synlig, som i datidens historiske forum i Norden med franske røtter.

Ida Blom leverte artikkelen «Mentalitetshistorie og kvinnehistorie», hvor hun reflekterte om hvorvidt mentalitetshistorie hadde noe å by på for kvinnehistorie. I artikkelen påpekte hun at mentalitetshistorie unnlot å bruke sosialt kjønn som en grunnleggende kategori på grunn av at kvinnen ble oppfattet som objekt definert utfra den mannlige prototype. Blom skrev: «... kvinnehistorikernes bruk av kjønn som grunnleggende kategori spres til andre innenfor faget som hittil ikke har vært oppmerksom på betydningen av dette. Også mange mentalitetshistorikere har her meget å innhente».²⁰² Kjønn som grunnleggende kategori blir omtalt som etablert, om ikke Scotts teori. Artikkelen illustrerer hvordan det kvinnehistoriske fagfeltet orienterte seg for å finne nye og «bedre» teorier. Kvinnehistorikerne skjønnte at det var mer å hente for å gi kvinnehistorie som fagfelt et stødigere fundament, men var samtidig usikker på hva som gagnet dem best.

Blom trakk frem hvordan Jean Le Goff pekte på det tvetydige i mentalitetshistorie – om flere mentaliteter som eksisterer side ved side.²⁰³ I forlengelsen av dette trakk hun frem Foucaults teori om at dannelse av psykologiske strukturer skjer i den sosial sfæren.²⁰⁴ Dette ligner veldig på Scotts tankegods. Artikkelen til Scott hadde sirkulert tidlig hos norske kvinnehistorikere med bakgrunn i at Ida Blom, som hadde et engasjement internasjonalt, distribuerte tidligere versjoner av artikkelen, samt andre artikler skrevet av Scott. Da Scott senere kom til å bli

---

²⁰¹ Frederiksen og Rømer, *Kvinder, mentalitet, arbejde : kvindehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvindehistoriemøde*, s. 3-4.

²⁰² Ida Blom, «Mentalitetshistorie og kvinnehistorie,» i *Kvinder, mentalitet, arbejde : kvindehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvindehistoriemøde*, red. Inge Frederiksen og Hilda Rømer (Århus: Håndbibliotekets Veninder : Aarhus Universitetsforlag, 1986), s. 24.

²⁰³ *Ibid.*, s. 22.

²⁰⁴ *Ibid.*, s. 25.

invitert til konferansen på Hässelby slott i 1989, var flere nordiske kvinnehistorikere kjent med hennes arbeid.²⁰⁵ Det kan tenkes at Blom allerede her var kjent med Scotts teori. Blom skrev: «Skal vi få tak i hvordan mentalitet dannes, vedlikeholdes og transformeres, må vi studere mentalitetene i sammenheng med de sociale strukturer».²⁰⁶

Bruk av psykoanalyse som teori var også representert ved konferansen, noe som er tett knyttet opp til poststrukturalistisk teori. Marianne Liljeström-Skarps artikkel «Den offisiella sovjetideologins syn på kvinner. Generella drag och förändringar 1917–80» tok i bruk litteratur fra Juliet Mitchells bok «*Psychoanalysis and feminism*» fra 1974.²⁰⁷²⁰⁸ Mitchell er kjent for å ha rehabilitert psykoanalysen innen feminismen, og hennes teori utfordret alle biologiske eller universaliserende forklaringer på kjønn.²⁰⁹ Artikkelen til Liljeström, som hadde et fokus på psykoanalyse, er en kilde som sier noe om at teorier om kjønn var i utvikling innen et tverrfaglig internasjonalt fagmiljø. Scotts teori var som vi vet en del av dette fagmiljøet. Liljestöms artikkel vitner om at nordiske forskere også orienterte seg innenfor det samme faglige området som Scotts teori befant seg.

Tre måneder etter konferansen i Sandbjerg ble det holdt møte i Norsk Historikerforening (HIFO) på Oppdal 1. -3. november i 1985. Hovedtemaet for møtet var nettopp mentalitetshistorie, og det ble i innledningen poengtert at dette også hadde vært tema på både det nordiske kvinnehistorikermøtet og på den nordiske metodekonferanse.²¹⁰ Dette viser at store deler av det norske historikermiljøet rettet øynene mot mentalitetshistorie i denne perioden. På møtet holdt Jarle Simensen, Eli Fure, og sist, men ikke minst også Bente Rosenbeck et innlegg om mentalitetshistorie. Rosenbeck var i denne perioden lektor ved Københavns Universitet. Hun hadde tatt sin Cand.mag. -grad ved Odense Universitet (1977) og Lic.phil.-grad ved Ålborg Universitet. I Rosenbecks artikkel lød under tittelen «Den moderne kvindeligheds tilblivelse set i et mentalitetshistorisk perspektiv». Rosenbecks artikkel rettet fokuset på hvordan mentalitetshistorie kunne brukes i kvinnehistoriefaget. Jeg vil stoppe opp ved to sider ved artikkelen – presentasjonen av kjønn som relevant for

---

²⁰⁵ Hagemann, Røthing, og Solheim, «Kjære leser,» s. 2.

²⁰⁶ Blom, «Mentalitetshistorie og kvinnehistorie,» s. 23.

²⁰⁷ Marianne Liljeström, «Den offisiella sovjetideologins syn på kvinner. Generella drag och förändringar 1917–80,» *ibid.*

²⁰⁸ Juliet Mitchell, *Psychoanalysis and feminism*, [1st American]. utg. (New York: Pantheon Books, 1974).

²⁰⁹ Harriet Bjerrum Nielsen, «Feminisme og psykoanalyse,», *Nytt norsk tidsskrift* 24, no. 1 (2007).

²¹⁰ Elsa Reiersen og Dagfinn Slettan, *Mentalitetshistorie : muligheter og problemer*, vol. 1, Skrifter fra Den norske historiske forening (trykt utg.) (Trondheim: Tapir, 1986), s. 9.

mentalitetshistorie, og en søken etter noe nytt. Rosenbeck skrev: «Kønnet er lige så viktig en historisk kategori som klasse og race».²¹¹ Dette viser at kvinnehistorikere ønsket å bruke kjønn. I Rosenbecks artikkel blir også kvinnehistorikernes søken synlig. Hun skrev:

«Selv om mange af os har lavet en form for oprør, har vi ikke helt fundet alternativet. Vi er søgende, og der er heller ingen grund til helt at fornægte børnelærdommen og kildekritikken, men vi må også lære noget nyt, og vi må først og fremmest turde begive os ud på gyngende grund.»²¹²

På gyngende grunn med søken etter noe bedre var kjønn introdusert i diskursen til nordiske kvinnehistorikere som en mulig løsning på flere av utfordringene faget sto i. Men hvordan kjønn kunne brukes var fremdeles ikke så tydelig artikulert. Scotts besøk i 1989 kom til å forandre på dette.

3.6 Poststrukturalismedebatt på Hässelby slott i 1989

Hässelby slott, som ligger i Stockholm, var vertskap for kvinnehistorikermøtet i 1989. Tittelen for konferansen var «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv».²¹³ Blazevic trakk i sin monografi frem konferansen som et viktig øyeblikk for kvinnehistorikermøtenes faglige utvikling på grunn av at poststrukturalistisk og postmoderne teoretisk innflytelse gjorde sin entré.²¹⁴ Konferansene var definert som et kvinnehistorikermøte, og ikke kjønnshistorikermøte. Samtidig var kjønn som kategori presentert og begynte å få fotfeste i det nordiske fagmiljøet. Senere kom konferansen til å skifte navn til kvinne- og kjønnshistorikermøte. Fra den forrige konferansen sitt fokus på mentalitetshistorie var øynene nå vendt mot poststrukturalisme. Scott var invitert som foredragsholder på bakgrunn av den stigende interessen for poststrukturalistiske teorier hos de nordiske forskerne.²¹⁵ På konferansen deltok også to andre forfattere som også anvendte poststrukturalistisk tenkning i sitt arbeid: Leonore Davidoff, på bakgrunn av sin bok *Family fortunes: men and women of the English middle class, 1780-1850* utgitt i 1987 og Carole Pateman på bakgrunn av sin bok *The*

---

²¹¹ Bente Rosenbeck, *ibid.*, red. Elsa Reiersen og Dagfinn Slettan, s. 38.

²¹² Reiersen og Slettan, *Mentalitetshistorie : muligheter og problemer*, 1, s. 35-36.

²¹³ Stockholm Nordiska kvinnohistorikermötet, *Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje Nordiska kvinnohistorikermötet 13 - 16 april 1989*, red. Agneta Emanuelsson, Ulla Wikander, og Ingrid Åberg, Uppsala papers in economic history (Uppsala: Universitetet, 1990).

²¹⁴ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 105.

²¹⁵ *Ibid.*, s. 108.

sexual Contract utgitt i 1988.²¹⁶ Det var lagt opp til tre store plenumdebatter på konferansen: «Kvinnehistorisk forskning i Norden – var står vi, vart går vi?», «Genussystem i förändring» og «Teorier om kön/genus i nordisk kvinnohistorisk forskning i skenet av internasjonell debatt».²¹⁷ Temaene og overskriften for konferansen «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv» vitner om hvordan teoridebatten allerede var sterkt i sving tre år etter at Scott fikk sin artikkel trykket. Letingen etter formålstjenlige teorier som kunne gagne kvinnehistorie som fag preget innholdet. Dette kom også fram av underoverskriftene til konferansen. Som Rosenbeck uttalte i 1985: de nordiske kvinnehistorikere opplevde kanskje at de stod på gyngende grunn. Likevel ga blant annet Scotts teori tro på muligheten til å sikre seg et bedre fotfeste.

Joan Scott hadde selv et innlegg søndag 16. april som keynote-taler om forholdet mellom kvinne- og kjønns historie og poststrukturalistisk teori.²¹⁸ I innlegget, som hadde overskriften «Women´s History»²¹⁹, presenterte hun en fremstilling av historien om hvordan kvinne- og kjønns historien etablerte seg selv som fag, og så blant annet på utfordringene ved å etablere kvinnehistorie og hvilken posisjon kvinnehistorie har fått i forhold til det etablerte, normbærende og tradisjonelle historiefaget. Hun belyste det politiske ved kvinnehistorikers yrkesliv og arbeid, og stilte avslutningsvis spørsmålet. «Hva er den konseptuelle koblingen for kvinnehistorie eller kvinnestudiekurs blant det som ser ut til å være en uendelig spredning av forskjellige (kvinne)historier». «Hva er den konseptuelle koblingen for kvinnehistorie eller kvinnestudiekurs blant det som ser ut til å være en uendelig spredning av forskjellige (kvinne)historier».²²⁰ ... og Scott avsluttet med å fremsette påstanden om at «Det viktigste har vært måtene feminister har tilegnet poststrukturalisme til å tenke på forskjeller.»²²¹

Ordet «forskjeller» er verdt å merke seg og har vært sentralt i Scotts arbeid. Dette kom videre også til å feste seg ved flere forskeres arbeid. Slik jeg har lest Scott, så hun hvordan dikotomien forskjellighet/likhet var begrensende og forsterkende på hverandre. Den ene eksisterte i kraft av den andre og Scott så hvordan dette la hindringer i form av å ikke slippe til andre mer nyanserte perspektiver. Scott talte med dette foredraget til Nordens kvinne- og

---

²¹⁶ Ibid., s. 107.

²¹⁷ Nordiska kvinnohistorikermötet, *Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje Nordiska kvinnohistorikermötet 13 - 16 april 1989*.

²¹⁸ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønns historiens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 106.

²¹⁹ Joan Wallach Scott, «New perspectives on historical writing,», red. Peter Burke (University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 1992), s. 42.

²²⁰ Ibid., s. 57.

²²¹ Ibid.

kjønnshistorieforskere i en periode hvor spørsmålet om kjønn var på vei inn i fagmiljøet. Hennes tilstedeværelse på konferansen gjorde det uunngåelig at hennes teori ble sirkulert. Haavet har trukket frem at Scotts teorifremstilling på konferansen bidro til å prege ikke bare på selve konferansen, men også de nordiske kvinnehistorikere det neste tiåret.²²²

Den norske historikeren Gro Hagemann hadde på denne tid tatt hovedfag i historie ved Universitetet i Oslo og var ansatt som forsker ved prosjektet «Kvinnens arbeid i samfunn og familie ca. 1870-1940», som var en del av hennes doktorgradsarbeid.²²³ Til konferansen leverte hun artikkelen «Om å gjøre det enkle komplisert og det usynlige synlig – noen dilemmaer i kvinnehistorien».²²⁴ Hun diskuterte i lys av historiografisk blikk på kvinnehistorie i Norden fra 1970-tallet, synet på hva kvinnehistorie er, hvordan det har blitt definert.²²⁵ Artikkelen kan settes i lys av opposisjonsperspektivet. Den er en kilde som sier noe om hvordan forskere ønsket å opponere mot og forandre historiefaget og dets perspektiver slik det på den tid fremsto, av Hagemann i artikkelen benevnt som «Faderhuset».²²⁶ Hagemann har selv fortalt at hennes politiske engasjement ledet henne til å skrive sosialhistorie, der klassekamp og kvinnekamp stod i sentrum.²²⁷ Scotts teoretiske tilnærming til historie ble i denne konteksten, slik jeg leser det, fremstilt som en mulig vei til å endre på kvinnehistoriens posisjon i forhold til Faderhuset. Det kan oppfattes som at Hagemann brukte Scott som strategi for å kunne befeste posisjonen til noe bedre i historiefaget.

Hagemann skrev om hvordan våre meningssammenhenger blir formet av våre begreper og vår fortolkning av historien som også betinger holdninger og handlinger i vår samtid. Dette viser at Hagemann hadde et behov for å vise hvordan historien ble skrevet påvirket samtidens perspektiver også. En kan tenke seg at Hagemann så muligheten til å påvirke og endre oppfattelsen av kjønn i stedet for å reprodusere kjønnsulikhet. Dette viser et politisk engasjement som ønsket å endre skjebnen til kvinner. Blazevic har påpekt at Hagemann har representert forskning som brøt med den tradisjonelle politiske tilnærmingen, som vi også ser

---

²²² Haavet, «Nyskapning og fellesskap – kjønnshistoriens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,» s. 115.

²²³ Gro Hagemann, «Kjønn og industrialisering» (Universitetsforl., 1994), forord.

²²⁴ «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989,» i *Uppsala papers in economic history*, red. (Uppsala: Uppsala University, Department of Economic History, 1990).

²²⁵ Ibid., s. 12-13.

²²⁶ Ibid., s. 24.

²²⁷ Ida Blom et al., *Cappelens kvinnehistorie : 1 : Urtid, oldtid, middelalder : til ca. 1500*, vol. 1, Cappelens kvinnehistorie (Oslo: Cappelen, 1992).

i denne artikkelen.²²⁸ Hagemann refererte i denne kontekst til Scotts betegnelse ««the dilemma of difference.» Vi reproduserer kjønn både ved å overse det og erkjenne det. Men kjønnsforskjeller kan også reproduseres ved at kjønn synliggjøres, ved at det fokuseres sterkt på det særegent kvinnelige i strategier, interesser, handlingsrasjonalitet».²²⁹ Slik jeg leser det, så Hagemann paradokset som Scott hadde poengtert, og hvordan dikotomien likhet/forskjellighet lå og ulmet som en mulig felle for at kvinnehistorie skulle ha mulighet til å unngå en underlegen posisjon i forhold til Faderhuset. Målet var for Hagemann å bygge ned kjønnsdikotomier.²³⁰

Hagemann så på hvordan Ida Bloms definisjon av kvinnehistorie fra 1975 hadde påvirket kvinnehistoriefagets posisjon. Definisjonen fremmet tydelig legitimering av nytt forskningsfelt, en solid plassering innen historiefaget og en åpen definisjon som forhindret snevre grenser for kvinnehistoriedisiplinen, ifølge Hagemann. Hun trakk også frem problemer definisjonen ga kvinnehistoriefaget, og viste til at den hadde posisjonert seg i det som Scott hadde definert som «sosialhistorisk integrert kvinnehistorie».²³¹ Hagemann så på både hvordan historiefagets syn på kvinnehistorie og direkte bruk i forskning som forklaring på hvordan kvinnehistorie som fag ble oppfattet, og hvordan historiefaget hadde mangler i sin kjønnsløse tilnærming til faget.²³² Bloms definisjonen på kvinnehistorie fikk sine grensedragninger, som vist her ved Hagemann. Selv om Blom hadde et ønske om å skape en bred definisjon hadde den også sine begrensinger som påvirket utviklingen av kvinnehistoriefaget.

For å illustrere problemer og uønskede posisjoner for kvinnehistorie som fag, trakk Hagemann frem to hendelser. Den første var hvordan ansettelse av ny person i professoratet i Göteborg avslørte for Hagemann holdninger til kvinnehistorie som fag som utfordrende. Hun problematiserte at kvinnehistorie ble definert som en kategorihistorie som en underavdeling av sosialhistorien. Dette var et problem ifølge Hagemann: «For det første synliggjorde det manglende kunnskaper og kanskje manglende nysgjerrighet innenfor et større fagmiljø når det

---

²²⁸ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 23.

²²⁹ Hagemann, «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989,» s. 30.

²³⁰ Ibid., s. 31.

²³¹ Ibid., s. 19-20.

²³² Ibid., s. 21.

gjelder hva vi har syslet med de siste tiårene. For det andre ble det en illustrasjon av hvor svakt kvinnehistorie har profilert sin disiplin».²³³

I Hagemanns artikkel kommer det til syne en forestilling om at kvinnehistorie kunne integreres og bli en del av historiefaget, flettes inn i en historie som allerede var etablert med sine tradisjoner og paradigmer. Tradisjoner og paradigmer som skulle endres til å inkludere kvinner i historieskrivingen. Hun skrev: «Hvordan skal vi supplere kvinner til en historieversjon som så systematisk er basert på det mannlige som norm og samtidig framstår som menneskehetens universelle historie?»²³⁴ Videre i artikkelen drøftet hun hvorfor kvinnehistoriens resultater så langt hadde vist seg vanskelig å integrere.²³⁵ I forlengelsen av dette stiller jeg spørsmålet om integrering var en utopi? Uten å svare på spørsmålet – utopien fikk i så måte skapt en motivasjon og drivkraft for utvikling av kvinnehistorie som fag hos Hagemann.

Den andre hendelsen Hagemann trakk frem var knyttet opp til utgivelsen av det nye norske verket om arbeiderbevegelsens historie, som ifølge Hagemann var problematisk skrevet ut fra den mannlige normalarbeiderens ståsted. Hun hadde et kritisk blikk på hvordan arbeiderhistorie ble skrevet: «At moderne arbeid er adskilt fra familien, framstår som et nøytralt resultat av moderne teknologi».²³⁶ Verket avslørte ifølge Hagemann hvordan bruken av klasse som kategori for analyse hadde mangler ved seg som berørte beretningen om kvinner.²³⁷ Hagemann adopterte her Scotts kritiske holdning til klassebegrepets muligheter til å gi kvinneperspektivet nok «rom».

Eksemplene Hagemann trakk fram kan leses som at hun ønsket endringer i kunnskapsproduksjonen. Scotts bruk av dekonstruksjon representerte for Hagemann en mulighet til å omskrive historien og ble lansert som en mulig løsning for å bedre integreringen av kvinnehistorie. Hagemann tok til orde for pluralisme og teoretisk åpenhet som strategi for kvinnehistorie/kvinneforskning.²³⁸ Er det noe historiefaget kanskje har vist er det en begrenset begeistring for vitenskapelig teori i den forstand at empirisk forskning har fått forrang for

---

²³³ Ibid., s. 14.

²³⁴ Ibid., s. 17.

²³⁵ Ibid., s. 32.

²³⁶ Ibid., s. 17-18.

²³⁷ Ibid., s. 15.

²³⁸ Ibid., s. 35.

idéer. Derfor var det fundamentale aspekter ved historiefaget Hagemann utfordret ved å oppfordre til økt teoribruk. Dette kommer jeg mer inn på i kapittel fire. Hagemanns kunnskapspolitiske agens vises tydelig i artikkelen. Historiefaget måtte, slik jeg leser Hagemann, endres til noe større og mer fragmentert for å gi rom og plass for flere grupper gjennom mer bruk av teorier, deriblant Scott. Hagemann viste gjennom artikkelen sin at hun fant Scotts verktøy som viktige for kvinne- og kjønns historieforskningen: «Dette er en strategi som kan ha mye for seg, nettopp fordi vi står overfor så mektige tradisjoner og paradigmer».²³⁹

Scotts teori ble fremstilt som en mulig løsning i Hagemanns agenda for hvordan man kan integrere kvinnehistorie innad i historiefaget fremfor å ha posisjon som et kategorifag. Tradisjonen og paradigmene hadde formet kvinnehistorie til et kategorifag. Den kjønnsblinde historiefortellingen skulle endres. Hagemann skrev: «Jeg har villet peke på noen svakheter jeg ser i den kvinnehistoriske tradisjonen som er etablert i Norden og argumentert for en sterkere problematisering av kjønn og en mer kritisk og uavhengig holdning til historiefagets etablerte teorier og faglige normer».²⁴⁰ Hagemanns tro på kjønn som kategori ble med dette tydelig og viser hvordan Scott fikk noen sterke tilhørere innad i det nordiske kvinnehistorikerfagfeltet.

3.7 Søken etter noe nytt

I 1987 ble Rosenbecks bok *Kvindekøn. Den moderne kvindelighistorie 1880-1960* utgitt, som var en del av hennes pågående doktorgradsarbeid. På konferansen bidro hun med artikkelen «Kvindehistorisk forskning i Norden. Hvor står vi, hvor går vi?»²⁴¹ Overskriften viste artikkelens problemstilling: å presentere et blikk på og stille spørsmål ved Nordens kvinnehistorieforskningens posisjon og i hvilken retning kvinnehistorie som fag var på vei. Som kilde blir det gjennom artikkelen synlig hvordan sirkulasjonen av teorier, deriblant Scott, var inkorporert i debatten.

Scott ble løftet frem av Rosenbeck som en kritiker av den sosialhistoriske bevegelsens mangler på teoretiske implikasjoner. Rosenbeck beskrev: «Joan Scotts perspektiver ligger i kønssystemet og i en integration af det politiske aspekt. Min fornemmelse er at begge dele er

---

²³⁹ Ibid.

²⁴⁰ Ibid., s. 27.

²⁴¹ Bente Rosenbeck, *ibid.*, red.

ved at ske.»²⁴² Rosenbeck ville frem til at Scotts perspektiver med flere, hadde fått fotfeste i Norden. Hun skrev videre: «Det fremgår bl.a. af udviklingen fra det 1. til det 3. nordiske kvinnehistoriemøde, fra Lysebu til Hässelby, at vores dødvægt: det empiriske grundlag ikke bliver mindre men udbygges, og at det suppleres med teoretiske perspektiver og synteser».²⁴³

Den søken som lå i kvinnehistorikerfeltet hadde resultert i at kvinnehistorikerne utforsket og fant flere nye teorier og synteser. Teorien til Scott kunne, slik jeg leser Rosenbeck, utvikle eksisterende praksis hvor det empiriske materiale ble styrket av teoretiske perspektiver og synteser. Rosenbecks påpekning om Joan Scott sier noe om at Scotts teoretiske fundament var på vei til å etablere seg i det nordiske kvinne- og kjønnshistoriske fagmiljøet. Diskursen tok opp i seg elementer fra Scotts teoretiske ståsted, noe som ble synlig videre hvor Rosenbeck redegjorde for sitt syn på teori. Rosenbeck la i artikkelen blant annet frem forslag til hvordan forvalte empirien, som hun trakk frem som fordel og dødvækt på samme tid.²⁴⁴ Ordet forvalte sier noe om valgmuligheter for hvordan ivareta noe av verdi. Det kan også indikere at Rosenbeck mente en kritisk tilnærming til valg, underforstått bruk av teori i forskning. Bruk av teori ble kanskje sett på som viktig fordi det kunne fungere som et kontrollredskap for å sikre en god forvaltning av empirisk forskning. Samtidig lurte det en frykt for at distansen til empirien skulle bli for stor og miste sin historiefaglige legitimitet

Hun beskrev tiden historikerne i denne perioden var på som dekonstruksjonsfase hvor de har noen forutsetninger for en rekonstruksjon. Særlig interessant er ordet «fase». Hva mente hun med det? Så hun for seg at dekonstruksjon ville gjøre seg gjeldende for en periode og avta med tiden? En kan tenke seg en sirkulær prosess der faget hele tiden dekonstrueres og rekonstrueres i takt med samfunnsutviklingen. Eller mente hun at en dekonstruksjonsfase var noe faget gjennomgikk en gang? Med poststrukturalistisk teori var dekonstruksjon og rekonstruksjon av historie, blitt en del av historiefagets teoretiske tilnærming, samtidig som den også ble brukt som en metodiske verktøykasse. Rosenbeck trakk i sin artikkel inn Scott og omtalen av Scott viser hvordan hun behandler det som en naturlig del av utviklingen for faget – kanskje som et forventet ledd av en prosess som bidrar til å forankre faget sterkere?²⁴⁵

---

²⁴² Ibid., s. 40.

²⁴³ Ibid., s. 40-41.

²⁴⁴ Ibid., s.38.

²⁴⁵ Ibid., s. 40.

Rosenbeck skrev også generelt om dekonstruksjon: «I tolkningsarbeidet kan kvinnehistorikere også lære af den postmodernistiske dekonstruktionsteori og tekstlæsning med henblik på at afdække dikotomier».²⁴⁶ Dette kan tolkes som at Rosenbeck så fordelen ved dekonstruksjon fordi dekonstruksjon ville gi viktig kunnskap som hadde blitt oversett til nå. Avdekking av dikotomier fremstod som en fordel for Rosenbeck, noe som kunne styrke historikernes tolkningsarbeid. Dekonstruksjon og rekonstruksjon gav muligheter til å lete frem en annerledes feminitet. På den andre side trakk hun også frem ulemper ved postmodernisme: «Fordi man forlader en biologisk position, behøver konsekvensen ikke at være den postmodernistiske position».²⁴⁷

Rosenbecks argument viste en åpenhet for valgmuligheter som blir et eksempel på den karakteristiske søkende fasen for kvinne- og kjønnsforskere befant seg i. Hun skrev videre: «Selv om kvindeligheden betragtes som en sproglig konstruktion, er det ud fra den opfattelse af sprog som antropologerne introducerer, hvor sproget menes at afspejle en verden – i det øjeblik er sprog ikke ren fiktion».²⁴⁸ Slik jeg leser Rosenbeck, var det viktig å holde fast ved empiri og hun fryktet kanskje at postmodernismens posisjon kunne fremstå som fjern fra empirien. Samtidig leser jeg henne dithen at hun ønsket en mulighet til å anvende flere teorier. I artikkelen skrev hun at «Vi må give afkald på en universel teori».²⁴⁹ Rosenbeck betraktet teoriens ankomst i miljøet – men var ikke en ambassadør for Scotts teori eksplisitt. I artikkelen løftet hun blant annet frem hvordan Smith-Rosenbergs bruk av litterær teori, som var kritisert av nettopp Scott for å tilhøre «herstory-tradisjonen», for å kunne tolke kulturelt innhold i institusjoner og organisasjoner.²⁵⁰ Fordelen og ulempen ved å inkludere poststrukturelt eller postmodernistisk tankegods i arbeidet, som Rosenbeck viste her, kan leses som en mer distansert holdning til Scott enn Hagemann representerte.

3.8 Begynnende anvendelse av Scott

To artikler er kilder til anvendelser av Scotts teori i forskningsøyemed: Kari Melbys artikkel «Kvinneideologisk Mangfold» og Christina Florins artikkel «Ojämlika. Hinder för kvinnornas

---

²⁴⁶ Ibid., s. 46.

²⁴⁷ Ibid., s. 48.

²⁴⁸ Ibid.

²⁴⁹ Ibid., s. 47.

²⁵⁰ Ibid., s. 44.

professionalisering vid sekelskiftet». ²⁵¹ Den norske historikeren Kari Melby var i 1989 ferdig med hovedfag i historie ved Universitetet i Oslo og var i gang med sitt doktorgradsprosjekt ved Universitetet i Trondheim. ²⁵² Hennes tiltro til Scotts teoretiske bidrag var slik jeg tolker det stor. Hun refererte blant annet til Scott: «Det kan være nyttig å se de organiserte kvinnenes handlinger som en kamp om ulike versjoner, framstillinger. Grupper kjemper om sine «diskurser», sine ulike (vitenskapelige funderte?) framstillinger av virkeligheten (jf. Scott 1988, s. 35)». ²⁵³ Melbys valg om å bruke kjønn som analyseverktøy for å analysere denne kampen om framstillinger, er videre slik jeg ser det i tråd med Scotts teori. ²⁵⁴ Hun brukte også et sitat fra Scott i artikkelen: «Vi skal, som historikere, gi mening til en tekst, til et historisk kildemateriale. Det innebærer å sette teksten inn i ulike kontekstuelle sammenhenger, studere den så spesifikt og historisk sammensatt som mulig». ²⁵⁵ Som også Scott poengterte, var det for Melby viktig å inkorporere empiri med teori for å gi nytt innhold, og Melby brukte Scott til å skrive kjønnshistorie om kvinner i et sosialhistorisk perspektiv. Slik sett var hun ikke innovativ, men artikkelen er et eksempel på hvordan nordiske historikere har omskrevet kvinnenes historie.

I prosjektet sitt ønsket hun å undersøke hvordan kvinnene bidro til å skape sine nye yrkesroller. Prosjektet ble bygget på et empirisk grunnlag hentet fra Norges Lærerinneforbund og Norsk Sykepleierforbund i perioden 1912, da organisasjonene ble stiftet, og frem til utbruddet av andre verdenskrig. ²⁵⁶ Hun stilte i forlengelsen av dette et utdypende spørsmål om i hvilken grad kjønn dannet grunnlag for yrkesrollen. I artikkelen så hun på hvordan kjønn påvirket politikken i organisasjonslivet, herunder sykepleierforbundet og lærerinneforbundet, som var en del av Melbys pågående forskning. Og hva var det Melby brukte Scott til? Målet og hovedproblemstillingen med artikkelen var følgende: «Gjennom empirisk undersøkelse av de to kvinnelige yrkesgrupper i mellomkrigstiden skal jeg for det første drøfte tesen om kvinneideologisk dominans og konsistens». ²⁵⁷

---

²⁵¹ Kari Melby, *ibid.*, red. Christina Florin, *ibid.*, red. Agneta Emanuelsson, Ulla Wikander, og Ingrid Åberg.

²⁵² Melby og «Kvinnens arbeid i samfunn og familie ca. 1915-1940 og Norges lærerinneforbund 1912-1940», Forord.

²⁵³ Melby, «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989,» s. 110.

²⁵⁴ *Ibid.*, s. 115.

²⁵⁵ *Ibid.*, s. 110.

²⁵⁶ *Ibid.*, s. 98.

²⁵⁷ *Ibid.*, s. 104.

Melby rettet blikket mot dominerende ideologier, noe som indirekte forteller en mistanke om alternativer kvinneideologier. Dette var en opposisjonell tilnærming til etablerte kvinneideologier. Undersøkelser av kvinneideologisk dominans er slik jeg tolker det en døråpner for å finne alternativer for kvinneideologier, og slik jeg leser Melby ønsket hun å fremme at det var mulig å finne et større mangfold av kvinneideologier. Hun skrev videre: «for det andre diskutere forklaringer på kvinneideologien, og for det tredje diskutere kvinneorganisasjoners faglige strategier».²⁵⁸ Ved å se på konsistensen, altså om kvinneideologien fremstod som ensartet, kunne hun dermed påpeke brudd og brette opp forståelsen av kvinneideologier som rådet i den gitte perioden. Med andre ord en dekonstruksjon og rekonstruksjon av etablert perspektiv på kvinneideologier fra gitt periode som resulterte i at historie om kvinneideologi ble omskrevet.

I 1988 hadde det nordiske kvinne- og kjønnshistoriske fagmiljøet blitt introdusert for Yvonne Hirdmans teori om genussystemet som knyttet genusbegrepet til de foranderlige tankefigurene kvinne og mann, som igjen gir opphav til forestillinger og praksis.²⁵⁹ Teorien til Hirdman, som er en mer biologisk forankret teori, representerte en måte å begrepsfeste kjønshierarkiet på. Hirdman møtte en del motbevisninger for sin teori, en motgang som kan sees i lys med dens systemiske karakter og krav på universalitet og fordi den er bygget på strukturteorier fra 1960- og 70-tallet.²⁶⁰ Teorien var i sin form en strukturmodell hvor alle de allmenne relasjonene mellom kvinner og menn var definert ut fra to prinsipper, dikotomi i forståelsen atskillelse, og hierarki i form av underordning.²⁶¹ I nordisk kontekst ble denne teorien en sentral del av debatten på 1980- og 1990-tallet, og Scotts teori som fremsto som en utfordrer til Hirdmans teori. Essayet gir også innblikk i denne teoridebatten, og Melby argumenterte for hvorfor hun valgte Scotts argument om å forkaste dikotomien likhet/forskjellighet, som Hirdman bruker i sin forestilling om kjønnes likhet/forskjellighet mellom kjønnes særart og mannen som norm/mannen ikke norm. Melby trakk frem hvordan Scott hevder at dikotomien likhet og forskjellighet (equality vs. difference) presser oss inn i en umulig valgsituasjon.²⁶²

---

²⁵⁸ Ibid.

²⁵⁹ Yvonne Hirdman, «Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning,» *Tidskrift för genusvetenskap* 9, no. 3 (2022).

²⁶⁰ Artéus og Åmark, *Historieskrivningen i Sverige*, s. 192.

²⁶¹ Sandmo, *Tid for historie : en bok om historiske spørsmål*, s. 173.

²⁶² Melby, «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989,» s. 101.

Et slikt eventuelt valg får to uheldige konsekvenser: Det skjuler hvordan grunnlaget for krav om likhet er erkjennelse av faktisk forskjellighet. Kravet om likhet er et krav om å se bort fra forskjellene for å oppnå bestemte mål. Det er de faktiske forskjeller mellom kjønnene som gir kravet om likhet og mening. For det andre medfører dette valget at ensartethet (sameness) framstilles som den eneste måten å oppnå likhet på Scotts konklusjon er at vi bør forkaste dikotomien likhet/forskjellighet.²⁶³

Melbys sitat viser, slik jeg leser det, hvordan hun ved å unngå dikotomien likhet/forskjellighet så muligheten til å oppnå en mer nyansert fremstilling av kvinneideologier. Melby konkluderte i sin artikkel blant annet med at Sykepleiernes kamp om «framstilling» var en kamp for profesjonalisering, de kjempet innenfor en profesjonaliseringsdiskurs. Lærerinnene derimot valgte en annen strategi p.ga. sin posisjon innen middelklassen. «Lærerinnene ville utnytte forskjellen til egen fordel, i konkurranse med menn. Det gjorde argumentet om kvinnelighet viktig i deres faglige strategi. Lærerinnene kjempet innenfor en kvinnesaksdiskurs».²⁶⁴ Melby brukte komparativ analyse for å belyse variasjon av forståelse av det kvinnelige. Gjennom sin forskning viste hun hvordan også norske kvinners kjønnsforståelse ikke var ensartet, men kunne variere innenfor samme periode. Hun skrev seg derfor inn som en forsker som synliggjorde kjønnsforståelsens foranderlighet og kompleksitet. Som Scott brukte Melby kjønnsanalyseverktøy politisk innenfor organisasjonslivet. Dette gjorde hun for å avdekke også maktforhold som farget samfunnsstrukturen i Norge i den gitte perioden. Artikkelen er en kilde til hva som ble debattert samtidig som det er en kilde til forskning som har valgt å bygge på Scotts teoretiske fundament.

Også Christina Florin leverte en artikkel omhandlende lærerprofesjonen til kvinnehistorikermøtet. Florin var utdannet historiker og disputerte med monografien «Kampen om katedern: feminisering- og professionaliseringsprocessen inom den svenska folkskolans lärkår 1860-1906» i 1987 ved Umeå Universitet.²⁶⁵ I artikkelen som hun leverte til kvinnehistorikermøtet under tittelen «Ojämlika. Hinder för kvinnornas professionalisering vid sekelskiftet», understrekte hun at det var en del av det som var et pågående forskningsprosjekt om læreverket i løpet av 1800-tallet med den foreløpige tittelen «Där de härliga lagrarna gro ...».²⁶⁶ Formålet med essayet var å analysere noen av de utdanningshindringene kvinner ved århundreskiftet ble berørt av, og som fikk konsekvenser

---

²⁶³ Ibid., s. 101-102.

²⁶⁴ Ibid., s. 117-118.

²⁶⁵ Christina Florin, «Kampen om katedern: feminiserings- og professionaliseringsprocessen inom den svenska folkskolans lärarkår 1860-1906» (Umeå University, 1987).

²⁶⁶ «Kvinnohistoria i teoretiskt perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989,» s. 78.

for deres posisjoner innenfor fagfeltet til de profesjonelle yrkesgruppene.²⁶⁷ Som Melby skrev også Florin kjønns historie om kvinner i et sosialhistorisk perspektiv. Florin ville vise hvordan kvinnespørsmål er sammenvevd med andre sosiale spørsmål om makt, ideologi og marked, noe som gjør at historisk forskning i et kjønnteoretisk perspektiv ikke bare kan gi oss ny kunnskap om kvinnehistorie generelt, men også forhåpentligvis bidra til oppbygging av kunnskap om samfunnsmessige dominansforhold i videre forstand.²⁶⁸ Florin refererte her historiesynet til funnet i Elisabeth Fox Genoveses artikkel «Att sätta in kvinnohistorien i historien» og Scotts artikkel «Gender: A Useful Category of Historical Analysis» som ifølge Florin forfekter dette synet.²⁶⁹ Hun skrev:

Syftet är också att visa hur kvinnofrågorna är sammanvävda med andra samhällsfrågor om makt ideologi och marknad vilket gör att historieforskning utifrån ett könsteoretiskt perspektiv inte bara kan ge oss nya kunskaper om kvinnors historia i allmänhet utan också förhoppningsvis bidrar till kunskapsuppbyggnaden om samhälleliga dominansförhållanden i vidare bemärkelse.²⁷⁰

Slik jeg leser Florin her var hun interessert i å påvirke kunnskapsutviklingen og hvordan den ble bygget videre. Altså å endre kursen ved å avdekke dominansforhold som hadde gått ubemerket hen frem til da. Dette avdekker hvordan hun brukte Scotts historiesyn som argumentasjon for å opponere mot eksisterende kunnskapsproduksjon.

Florin fikk i artikkelen vist frem maktforhold i samfunnet og hvordan undersøkelser av kjønnsforskjeller får frem en ubalanse i makten i utdanningsinstitusjoner, samtidig som den subjektive identiteten var i endring. Spørsmålet som gjorde seg gjeldende, var hvordan endre på det uten at menn skulle miste sin posisjon innen lærerprofesjonen. Hun belyste hvordan kjønnsforhold ble omdefinert og omstrukturert: «Könsskillnader, som tidigare inte hade spelat någon avgörande roll i det professionella uppbyggnadsprojektet, fick plötsligt stor betydelse och de manliga könsegenskaperna, disciplinförmågan, uthålligheten, styrkan, etc., framhölls som mer värdefulla i arbetet. En könslig stratifiering utvecklades inom yrket».²⁷¹ Florin så på maktforhold og endringen av maktforhold i utdanningsinstitusjoner og hvordan endringer i dette får frem kjønnsrelasjoner som rokkes ved. Hun tegnet et bilde av endringer i maktstrukturer og hvordan subjektiv identitet i utdanningsinstitusjoner ble formet og endret.

---

²⁶⁷ Ibid., s. 79.

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Ibid., s. 94.

²⁷⁰ Ibid., s. 79.

²⁷¹ Ibid., s. 93.

Dette kan tolkes som at hun øynet mulighetene til å bruke forskningen som bevisføring på kjønnsrollenes foranderlighet og hvordan dominerende posisjoner har blitt etablert, men samtidig er i endring kontinuerlig. I forlengelse av dette, muligheten til å oppfordre til endring.

På konferansen i Hässelby hadde poststrukturalistisk teori slått inn med full tyngde i det nordiske kvinnehistorikerfeltet. Det som særlig fikk dominere var diskusjonen om teori. Anvendelse av teori, som naturlig nok kommer etter tilegnelse av teori, var også begynt å bli en del av kvinnehistorikernes praksis og Scott var blitt en sentral bidragsyter til dette. Melby og Florins artikler er kilder som viser at nordiske historikere hadde begynt å bruke kjønn som kategori for å omskrive historie.

3.9 Konklusjon

Institusjonaliseringen av kvinneforskningen utover 1970 – og 1980-tallet bidro til at kvinnehistoriefaget ble større. Sammenligner man Sverige, Norge og Danmark finner man både likhetstrekk og særtrekk i hvordan institusjonene ble etablert. Kampen om å vinne plass innen institusjonene hadde gitt resultater, med hjelp fra kvinnebevegelsens politiske fremstøt. Likevel var ikke kvinnehistorie blitt integrert med det tradisjonelle historiefaget. Som en del av flere bindestreks-sosiologier ble også historiefaget utvidet. Myhre har skrevet om hvordan fragmenteringen av historiefaget ble oppfattet som noe negativt.²⁷² For kvinnehistorikere bød fragmenteringen derimot på muligheter og var i så måte et positivt tilskudd til en historiefaglig praksis som ikke hadde viet kvinner plass eller nevneverdig interesse. Dette medførte at nye stier ble synlig i denne perioden og kvinnehistorikere måtte selv være med å gå opp ulendt terreng. Mentalitetshistorie, som også var aktuelt for «Faderhuset» i perioden, ledet kvinnehistorikerne inn på hvordan bruk av teori kunne anvendes til nytte for faget og bidro til at kvinnehistorikere søkte etter flere teoretisk tilnærminger til faget. Den tradisjonelle tilnærmingen til historie hvor kritisk empirisme hadde tatt stor plass i etterkrigstiden fikk i denne perioden utfordring fra en mer teoriorientert vind som skulle komme til å sette i gang flere debatter. Det kan tenkes at det ble lettere for kvinnehistorikerne å nærme seg teori i større grad fordi de delte en nysgjerrighet mot mentalitetshistoriens teoretiske tilnærminger

---

²⁷² Myhre, «Introduction: Boundaries of history,» s. 33.

sammen med andre historikere. Den tverrfaglige tilkoblingen til kvinneforskningen gjorde også sitt til at kvinnehistorikerne deltok i et forum hvor teorifokuset var til stede.

Rosenbecks uttalelse om at kvinnehistoriefagfeltet var inne i en ny fase var et illustrerende utsagn for hvordan teori ble aktuelt for forskningen på 1980-tallet. Det ble søkt etter nye teoretiske rammeverk til faget for at kvinnehistoriefaget skulle posisjonere seg bedre.

Mottagelsen av Scott vil jeg karakterisere som kritisk åpen, samtidig som den var varierende. Med forskjellige utgangspunkt fra sine respektive land møtte danske, norske og svenske forskere Scotts teori i en periode hvor fagmiljøet hungret etter noe bedre. For noen forskere som Hagemann, Blom, Melby og Florin, ble Scotts teori sett på som en mulig vei videre. Mens andre igjen var mer tilbakeholden, som vi kan se av blant annet Rosenbecks artikkel.

Det som utvilsomt hadde satt sine spor i fagmiljøet var åpenheten for å bruke teori sammen med empirisk materiale. På konferansen i 1985 ble kvinnehistorikere for alvor opptatt av kjønn som kategori. I Sverige presenterte Hirdman sin egen genusteori som kom til å utfordre Scotts teori i og med at den var mer universell og strukturalistisk i sin form. Dette gav kanskje enda mer driv i debattene. Forumet i kvinnehistorikermøtene var viktige for de nordiske kvinnehistorikerne og kanskje derfor ble det en vennlig og samlende fremfor splittende debattform som preget konferansene. De var sammen på let etter noe bedre.

Teorien til Scott ble til i en diskusjon hvor hun klarte å fange essensen av noe som manglet. Dette var en mangel som også det nordiske kvinnehistoriefagfeltet satte ord på. Perioden 1985-1989 kan beskrives som en gjennombruddsfase for Scotts teori også i det nordiske kvinnehistoriefeltet. Blazevic skrev at Scott fikk en sterk posisjon i det skandinaviske feltet, noe hun begrunnet med at de skandinaviske forskerne delte den faglige bakgrunnen i marxistisk sosialhistorie med Scott.²⁷³ Joan Scotts tilstedeværelse på konferansen i 1989 var unektelig med på å sirkulere hennes teori og befeste de nordiske kvinnehistorieforskernes kunnskap om Scott. Fra konferansen i 1985, hvor kjønn som kategori ble drøftet, og frem til konferansen i 1989 hadde forskerne utviklet sin forståelse for Scotts teori. Dette kommer frem av både teoridebattene og anvendelse av Scotts teori.

---

²⁷³ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 206.

It would be ambitious beyond my daring, I thought, looking about the shelves for books that were not there, to suggest to the students of those famous colleges that they should rewrite history, though I own that it often seems a little queer as it is, unreal, lop-sided; but why should they not add a supplement to history? calling it, of course, by some inconspicuous name so that women might figure there without impropriety?²⁷⁴

Sitatet fra Virginia Woolfs bok *A Room of One's Own*, er hentet fra Scotts bok *Gender and the Politics of History*. Disse bøkene som manglet i bokhyllen, var det flere som etterspurte. Scotts teori engasjerte til debatt og engasjerte forskere til å skrive historiene som manglet i Virginias bokhylle også i Norden. Om en skal se hvordan Scotts teori påvirket diskursen på møtet i 1989 vil jeg trekke frem noen hovedpunkter. For det første hadde kjønn som kategori blitt gjort til kjenne. Forskerne viste også en økt bevissthet rundt problemet knyttet opp til dikotomien forskjellighet/likhet. Det ble et økt fokus på å avsløre dominansforhold, å avdekke maktforhold. Dette motiverte igjen forskere til å bruke dekonstruksjon og rekonstruksjon for å gi rom for nye perspektiver i historieforskning. Med dette hadde de nordiske kvinnehistorikerne begynt å omskrive historie for å gi sine samtidige kvinner et mer mangfoldig bidrag i den historiefaglige bokhyllen.

---

²⁷⁴ Scott, *Gender and the politics of history*, s. 15.

4 Teoriutvikling og empirisk legitimering, 1993-1996

4.1 Innledning

Poststrukturalistisk teori hadde sin storhetstid i historiefaget på 1980- og 1990-tallet, og ble definert som en del av den kulturelle vendingen.²⁷⁵ I perioden 1993-1996, som dette kapittelet handler om, ble det avholdt to nordiske kvinnehistorikermøter. I 1993 i Tammerfors, Finland og i 1996 på Klækken utenfor Hønefoss i Norge. Poststrukturalismen som stadig var aktuell, satte også sitt preg på konferansene i denne perioden. I januar 1999 gjorde den danske kvinne- og kjønns historikeren Hilda Rømer Christensen et intervju med Scott hvor hun samtidig oppsummerte hvordan Scott hadde bidratt til å bane nye veier for historisk kvinne- og kjønnsforskning også i Norden. I intervjuet beskrev Scott utviklingen av det kvinne- og kjønns historiske fagfeltet fra 1986, hvor hun uttalte at poststrukturalisme hadde blitt sett på som nærmest et banneord, til 1999, hvor hun beskrev at kjønn som analytisk kategori hadde blitt for «mainstream» i historiefaget. Dette bidro ifølge Scott til å stenge for analyse.²⁷⁶ Hva kunne dette bety? Hvordan mente Scott at det hadde blitt mainstream?

Perioden kom også til å bevege seg fra teoritung debatt og mer rettet mot empirisk nærhet igjen. Historikeren Erling Sandmo la i sin artikkel «Hvordan det egentlig var» fra 2010 frem en tese om at «faget omdefinerer teoretiske forskjeller til metodologisk mangfold».²⁷⁷ Han la frem en tese om historiefagets tendens til å enten omdanne teori til metode innenfor et realistisk paradigme. Hvis ikke ble teorien støtt bort som fremmed og uønsket.²⁷⁸ Som en del av den kulturelle vendingen hadde ambisjonene for kjønns historie vært store. Sandmo beskriver at en vending hadde likevel ikke kommet i faget til fordel for teori, og kjønns historie hadde ikke tatt kvinnehistoriens plass. Kvinnehistorie gjenstod fremdeles som mest livskraftig. Hva ville det si at Scotts teori om kjønn som analytisk kategori i historiefaget, ble gjort om til en metode for kvinne- og kjønns historikerne? Hvordan utviklet Scott diskursen og resepsjonen seg videre blant de nordiske kvinne- og kjønns historikerne? Fra teori til metode, som påstanden i Sandmos analyse? Har kjønn ikke tatt kvinners plass?

---

²⁷⁵ Anna Green og Kathleen Troup, *The houses of history : a critical reader in history and theory*, 2nd ed. utg. (Manchester: Manchester University Press, 2016), s. 289.

²⁷⁶ Christensen Hilda Rømer, «Gender - Still a Useful Category of Analysis? Interview med Joan Scott,» *Kvinder, Køn & Forskning*, no. 1 (1999): s. 6.

²⁷⁷ Sandmo, «Hvordan det egentlig var,».

²⁷⁸ Ibid., s. 11.

Og hva sier dette om forholdet mellom teori og empiri? Hvorfor er det slik i historiefaget? Hvordan utfordret Scotts teori, eller teori generelt, ved historiefagets «grunnsøyler»?

Scott uttrykte selv at hennes teori var et resultat av sin samtid. De debatter og ideer som hennes samtidige forskningskollegaer formulerte i løpet av 1980-tallets midte bidro til at hun selv klarte å formulere kjønn på den måten hun hadde gjort, ved hjelp av poststrukturell teori, i artikkelen fra 1986. Denne idéutvekslingen stoppet ikke opp med Scott, men fortsatte både innad og utad av kvinne- og kjønnshistoriefagfeltet hele 1990-tallet igjennom og inn i det neste årtusenet. Når en teori blir formulert er det ikke slik at forskning som vokser ut av denne nødvendigvis bygger på samme teorigrunnlaget og historieforståelsen som forfatteren hadde. Utgivelsen av Scotts artikkel i 1986, gjenpublisert i boken *Gender and the Politics of History* fra 1988 var med på å sette fart på kvinnehistorikernes prosess med å tilegne seg poststrukturalistisk tenkning i Norden, men som dette kapittelet forsøker å vise foregikk dette på egne faglige, nasjonale og personlige premisser.

Dette kapittelet handler om en periode i nordisk kvinnehistorie da forskerne innenfor dette voksende feltet hadde hatt tid til å fordype seg mer i det teoretiske materialet fra poststrukturalistiske teoretikere. Perioden var preget av en ekspansjon innen den kvinnehistoriske forskningen, noe som også ble synlig i utvikling av teoretiske tilnærminger. Scotts teori sirkulerte følgelig sammen med et stadig voksende utvalg og tolkninger av poststrukturalistisk teori. Kapittelets analyser er basert på egne lesninger av både de nordiske konferanserapportene, men også to utvalgte bøker og avhandlinger skrevet av nordiske kvinne- og kjønnshistorikere. Ved å gjøre en nærlesning av enkelttekster fra perioden åpnes det for å se på om kvinne- og kjønnshistorieforskerne transformerte Scotts teori om kjønn som analytisk kategori i historiefaget, om til konkrete historiefaglige analyser og fortellinger. Tekstene som er valgt er norske Kari Melbys *Kvinnelige strategier. Norges Husmorforbund 1915-1940* og *Norges Lærerinneforbund 1912-1940*, og svenske Eva Blombergs *Män i mörker. Arbetsgivare, reformister och syndikalister. Politik och identitet i svensk gruvinndustri 1910–1940*. Hvordan brukte de to Scott og til hva? Og hvordan stilte deres bruk av Scott seg til den Scott-diskursen slik den kom til uttrykk på de nordiske kvinne- og nå kjønnshistorikermøtene?

4.2 Ekspansjon for nordisk kvinne- og kjønnsforskning

Institusjonaliseringen av nordisk kvinneforskningen var sterk på 1990-tallet. I denne perioden skjedde også navneskifter i de nordiske landene som gikk fra å vektlegge kvinner til å vektlegge kjønn. Til grunn for denne endringen lå Scotts egen definisjon av kjønn som den mening som tillegges kvinner og menn, kvinnelighet og mannlighet, og som uttrykk for makt. I Danmark gjennomgikk de nylig oppførte sentrene raskt et navneskifte fra kvinde- til kønsforskningssentre på begynnelsen.²⁷⁹ Danmark kunne derfor i 1997 skilte med sentrene Center for Kvinde- og kønsstudier i Odense, *Center for Kvinde- og kønsforskning* i København. I tillegg fantes Freia ved Aalborg Universitet, Kvinder på tværs ved Roskilde Universitetscenter, samt *Cekvina* i Aarhus. Det ble også stiftet en landsdekkende forsknings- og interesseorganisasjon som lød under navnet Foreningen for Kvinde- og Kønsforskningen i Danmark. I Sverige kom et navneskifte først til uttrykk ved at vitenskapen som studiestedene tilbød, ble til kjønnsvitenskap – eller genusvetenskap, framfor kvinnovetenskap.²⁸⁰ I Sverige fantes det ved inngangen av 1990-tallet slike sentre både ved Stockholms Universitet, Uppsala Universitet, Lunds Universitet og Gøteborgs Universitet.²⁸¹ Denne senterdanningen utenfor disiplinlagene var også karakteristisk for Norge. I 1980-årene hadde det blitt opprettet kvinneforskningssentre ved samtlige universitet. Universitetet i Bergen var først ute i 1985, Universitetet i Oslo fulgte etter i 1986.²⁸² ²⁸³ Deretter fikk Universitetet i Tromsø og NTNU også sine sentre, i henholdsvis 1995 og 1989.²⁸⁴ ²⁸⁵ Felles for institusjonaliseringen var at programmer for kjønnsforskning ble utviklet og utbedret.

Kvinne- og det som var blitt til kjønns historie under påvirkning av blant annet Scott, var fremdeles koblet til kvinne- og kjønnsforskningen utover på 1990-tallet. Denne plasseringen i spenningsfeltet mellom disiplin og tverrvitenskapelig forskning, påvirket forskningen. Hvor sterk den tverrfaglige koblingen var, varierte derimot. I Sverige stod den tverrfaglige forskningen kanskje sterkest. Det var også et økende nordisk samarbeid innen kjønnsforskning. Som et nordisk samarbeidsprosjekt ble det fra 1991-1995 etablert en nordisk

---

²⁷⁹ Lise Busk-Jensen, Christensen, Hilda rømer, «kvindeforskning,» <https://denstoredanske.lex.dk/kvindeforskning>.

²⁸⁰ Maria Hedlin, «Lilla genushäftet 2.0: Om genus och skolans jämställdhetsmål,», red. (2010).

²⁸¹ Alnebratt, «Meningen med genusforskning så som den framträder i forskningspolitiska texter 1970-2000,» s. 38-39.

²⁸² Khrono, «Ida Blom,» <https://pahoyden.khrono.no/minneord/ida-blom/393228>.

²⁸³ Senter for tverrfaglig kjønnsforskning, «Historikk,» <https://www.stk.uio.no/om/historie/index.html>.

²⁸⁴ Univeristetet i Tromsø, «Kvinne- og kjønnsforskning ved UiT,» <https://uit.no/enhet/skk/25>.

²⁸⁵ Fride Eeg-Henriksen, «Kvinneforskning: et nytt fagfelt,» <https://www.kvinnehistorie.no/artikkel/t-3091>.

koordinator fra 1991-1995 etablert, som var tilknyttet Åbo Akademi i Finland.²⁸⁶

Koordinatorvirksomheten, som ble flyttet til Oslo, ble ledet av Solveig Bergman.²⁸⁷ Bergman fikk i oppdrag av Nordisk ministerråd å institusjonalisere det nordiske samarbeidet. Dette førte til at i 1995 ble det tverrnordiske kunnskapssenteret Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning, som senere skiftet navn til Nordisk institutt for kunnskap om kjønn (NIKK) etablert ved Universitetet i Oslo.²⁸⁸

1993 ble tidsskriftet NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research etablert med mål om å være en ny stemme i internasjonale kvinnestudier. Redaksjonen vekslet mellom nordiske universiteter annethvert år.²⁸⁹ Den norske kjønnsforskeren Harriet Bjerrum Nielsen og den norske litteraturviteren Torill Steinfeld ble sammen de første redaktørene av tidsskriftet.²⁹⁰ I tillegg fortsatte de nordiske kvinnehistorikerne å møtes med jevne mellomrom. Ansvar for kvinnehistorikermøtene gikk på omgang mellom de ulike landene. Som følge av det, var det en slags kontinuitet i fagdiskusjonene. Med lav kvinneandel innen institusjonene ble kvinnehistorikermøtene et sted å bygge en faglig plattform.

Kvinnehistorikermøtene var derfor viktige for de nordiske kvinnehistorikerne i kraft av å være et fellesforum og arena for fagutvikling og fellesskap.²⁹¹ Som del av kvinnehistoriens forum internasjonalt føyde Scott seg naturlig inn også i det nordiske kvinnehistorieforumet.

Etter konferansen i Hässelby i 1989 fortsatte teoriutviklingen å sette sitt preg på den faglige debatten i historiefaget. Mye av dette besto av teoriimport. For kvinne- og det som i økende grad ble kalt kjønnsforskning, var blant annet Judith Butler i tillegg til Scott, viktig. Butler var en amerikansk filosof, litteraturteoretiker og kjønnsforsker. I 1990 ga hun ut boken *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of identity*, hvor hun presenterte en teori om kjønnsperformativitet.²⁹² Kjønnsperformativitet var og er fremdeles en oppfatning av kjønn som noe som blir til gjennom handlinger på individnivå i dialog og brudd med samfunnets normer og verdier om hva kjønn er. Boken la grunnlaget for det som mye senere skulle bli til

---

²⁸⁶ Bente Rosenbeck, «Satsningar och samarbete : nordisk kvinno- och könsforskning under 20 år,» i *NIKK occasional paper (trykt utg.)* (Oslo: NIKK - Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning, 1999), s. 8.

²⁸⁷ Manns Ulla, «En ros är en ros är en ros,» *Lychnos* (2010): s. 291.

²⁸⁸ Beret Bråten, «Vil ha mer forskning,» <https://kjonnsforskning.no/nb/2004/01/vil-ha-mer-forskning>.

²⁸⁹ Rosenbeck, «Nordic women's studies and gender research,» s. 351.

²⁹⁰ Senter for tverrfaglig kjønnsforskning, «Harriet Bjerrum Nielsen,»

<https://www.stk.uio.no/personer/vitenskapelig/harrietrn/index.html>.

²⁹¹ Haavet, «Nyskapning og fellesskap – kjønnsforskningens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene,» s. 112.

²⁹² Judith Butler, *Gender trouble : feminism and the subversion of identity*, Thinking gender (New York: Routledge, 1990).

«skeiv teori» og i boken kritiserte blant annet skillet mellom biologisk og sosialt kjønn som vi har sett var sentralt under kvinneforskningen og kvinnehistoriens barndom.²⁹³

Boken *Gender Trouble* ble skrevet mens Butler var tilknyttet Institute for Advanced Study ved Princeton Universitet i New Jersey, hvor nettopp Scott hadde invitert henne til et forskningsfelleskap som jobbet med temaet kjønn.²⁹⁴ Det var med andre ord forbindelser mellom de to teoretikerne, om ikke i fagdisiplin så i virke. Butlers opphold på Princeton skulle også inspirere Scott. I 1991 kom hennes artikkel «The Evidence of Experience» ut, som kom til å gi næring til teoridebattene også i Norden.²⁹⁵ ²⁹⁶ Hun har i ettertid påpekt hvordan artikkelen var en fortsettelse på tankegangen hun begynte på i artikkelen «Gender: A Useful Category of Historical Analysis».²⁹⁷ I det nye arbeidet så Scott med nykritiske øyne på erfaring og hvordan erfaring ikke lot seg bruke uten videre bruke i forskningssammenheng, slik den gjerne hadde blitt gjort i kvinnehistoriens barndom i forsøk på å skrive kvinners erfaringer inn i historien. Erfaring var slik hun nå ordla seg, ingen objektiv kilde, men konstruert gjennom sosiale, kulturelle og språklige rammer. Derfor var det viktig ifølge Scott anno 1991, å stille spørsmål ved erfaringens opprinnelsesstatus i historiske forklaringer, samtidig som kvinner og menns erfaring måtte historiseres og kontekstualiseres som produkt av sin tids diskurser og maktprosesser.²⁹⁸ Å studere erfaring på denne måten, betydde derfor også å stille spørsmål ved etablerte historiske forklaringer. «The study of experience, therefore, must call into question its originary status in historical explanation».²⁹⁹ I det lå det et program om revisjon, og at kjønn studert som historisk erfaring var en måte å revidere historisk kunnskap på.

4.3 1993 Tammerfors, Finland – teorisøken tilbake til empiri

På den nordiske konferansen i Tammerfors, i 1993 kom også noen av de nordiske kvinnehistorikerne til å operere med begrep som «erfaring» og «subjektivitet» i sine innlegg,

---

²⁹³ Kari Jegerstedt, «Kjønnsteori,» (Oslo: Gyldendal akademisk, 2008), s. 74.

²⁹⁴ Victoria Hesford og Lisa Diedrich, «On 'The evidence of experience' and its reverberations: An interview with Joan W. Scott,» *Feminist theory* 15, no. 2 (2014).

²⁹⁵ Joan Wallach Scott, «The Evidence of Experience,» *Critical inquiry* 17, no. 4 (1991).

²⁹⁶ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnsforskningens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 168.

²⁹⁷ Hesford og Diedrich, «On 'The evidence of experience' and its reverberations: An interview with Joan W. Scott,» s. 199.

²⁹⁸ Scott, «The Evidence of Experience,» s. 797.

²⁹⁹ Ibid.

inspirert som de trolig var av nettopp Scotts nye artikkel.³⁰⁰ Samtidig var det ikke teori og teoriutvikling som skulle stå øverst på agendaen da de nordiske kvinnehistorikerne igjen møttes, denne gang i Finland. Det var mer et forsøk på å ta teoriene i bruk i empiriske studier for å gjøre analysene av fortiden mer komplekse. Et nytt tendensord hadde også gjort sin entré i tittelen på konferansen: Verdenshistorie. I ettertid er det lett å se at dette banet vei for den senere globalhistorien, men i 1993 var dette feltet ennå i sin utvikling.³⁰¹

Kolonial- og postkolonial teori fremmet av forskere som indiske Homi K. Bhabba, Dipesh Chakrabarty og Gayatri C. Spivak ble en viktig inngang til å gjøre historiefaget mer relevant i en tid hvor den økonomiske og kulturelle globaliseringen, og politiske integreringsprosjekter som EU, gjorde seg sterkt gjeldende.³⁰² Anvendt på historiefaget betydde dette å utforske hvordan verdens historie hadde blitt formet av kolonialisme og imperialisme, noe som betydde å desentrere Europa og vesten som historiens navle.³⁰³ Perspektiver knyttet til verdenshistorie ble også satt opp som tema på det fjerde kvinnehistorikermøtet. Under overskriften «Kvinnehistoriens nye utmaningar: Från sexualitet till världshistoria» ble det søkt å relatere feltet til nye perspektiver innenfor historiefaget.

Det fjerde nordiske kvinnehistorikermøtet ble holdt den 27 - 30. mai, 1993, i Tammerfors i Finland. I forordene til rapporten som ble skrevet i etterkant av konferansen, ble det redegjort for den voksende kompleksiteten i den kvinne- og kjønnshistoriske forskningen.

Kvinnehistorieforskningens kontinuerlige ekspansjon bidro blant annet til dette.³⁰⁴ Flere utdannede kvinnehistorikere hadde bidratt til en større mengde forskningsarbeider og dette økte naturlig nok variasjonen innen forskningen. Som i 1989 kom også denne konferansen til å inneholde teoritunge debatter. Konferansen ble sortert med underoverskriftene «Teori och metod», «Sexualitet, kroppslighet och kön», «Symboliska tolkningar av sexualitet», «Kön och professionalisering» og «Nationalstat och kön».³⁰⁵ Bare av overskriftene er det tydelig at kjønnskategorien hadde blitt etablert i fagfeltet. Fremfor kvinner var den analytiske

---

³⁰⁰ Liljeström, Markkola, og Mäenpää, *Kvinnehistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnehistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors*, 17, s. 6.

³⁰¹ Hunt, *Writing history in the global era*, s. 119.

³⁰² Maza, *Thinking about history*, s. 79.

³⁰³ Hunt, *Writing history in the global era*, s. 33-35.

³⁰⁴ Liljeström, Markkola, og Mäenpää, *Kvinnehistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnehistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors*, 17, s. 5.

³⁰⁵ *Ibid.*, s. 3-4.

fellesnevneren blitt kjønn. Nye problemstillinger knyttet opp mot seksualitet var også med som resultat at en ønsket å trekke teoriene nærmere empirien.³⁰⁶

Teoridebattene fra konferansen i 1989 hadde vært orientert rundt poststrukturalismens utfordringer og muligheter for kvinnehistoriefaget. Her ble flere aspekter utdypet. For det første hvordan innholdet og anvendelsen av begrepene kjønn, erfaring og subjektivitet ble oppfattet. For det andre ble det teoretiske potensialet til kvinnehistorie og utfordringen til en ny omskrivning av historien utdypet. I 1993 ble diskusjonen videreført.³⁰⁷ Den britiske historikeren Catherine Hall var invitert til konferansen på bakgrunn av boken *Family fortunes: men and women of the English middle class, 1780-1850* fra 1987 utgitt sammen med Leonore Davidoff.³⁰⁸ Den andre inviterte gjesten var den amerikanske historikeren Carol Smith- Rosenberg. Hennes invitasjon var begrunnet med hennes teori om eksistensen av en særegen kvinnekultur i fortiden som hun utformet i artikkelen «The Female World of Love and Ritual: Relations between Women in Nineteenth-Century America» utgitt i 1975, og i boken *Disorderly Conduct: Visions of Gender in Victorian America* utgitt i 1985.³⁰⁹

Historikeren Dunja Blazevic har trukket frem en forbindelse mellom Hall og Scott. Hall påpekte at kvinner ikke var en enhetlig gruppe, som har slektskap til Scotts debatt om likhet versus ulikhet – og hvordan likhet som politisk og historisk størrelse utgjorde et umulig mål for kvinnehistorien.³¹⁰ Spørsmålet var heller hvordan en kunne utforske forskjellighet, også som politisk strategi, og gjøre det til gjenstand for historisk forskning. Smith-Rosenberg hadde derimot en annen tilnærming og fremsto for de nordiske forskerne som representant for herstory-retningen, noe som hovedsakelig bare ble anvendt av danske forskere.³¹¹ I Herstory-retningen, et uttrykk hentet fra Sheila Ryan Johanssons artikkel ««Herstory» as History; A New Field or Another Fad?», skrev historikere ut ifra et feministisk perspektiv hvor kvinners rolle ble vektlagt, eller historie ble fortalt fra en kvinnes ståsted.³¹² Forbindelsen mellom Hall og Scott var derfor mer en forskjell i vekting, men også ulikhet i tradisjon. Mens Smitt-

---

³⁰⁶ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 143.

³⁰⁷ Liljeström, Markkola, og Mäenpää, *Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors*, 17, s. 5-6.

³⁰⁸ Leonore Davidoff og Catherine Hall, *Family fortunes : men and women of the English middle class, 1780-1850* (London: Hutchinson, 1987).

³⁰⁹ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 107.

³¹⁰ Ibid., s. 145.

³¹¹ Ibid., s. 152.

³¹² Alberti, *Gender and the historian*, s. 25.

Rosenberg viste tilbake til de kvinnehistorisk forskning hadde vært kom Hall til å vise vei til en ny kjønns historisk tradisjon. I denne var kjønn som en medvirkende, historisk kraft på linje med klasse å regne, og derfor av stor betydning om en ønsket å forstå historisk fenomen, inkludert klassesdanningen selv.

Det ble ikke levert artikler til konferansen i Tammerfors som inneholdt forskningsarbeid som eksplisitt benyttet Scotts teorier, men hun var likefullt en sentral del av debattene som ble ført. Slik som i 1989 var det teoridebattene som kom til å sette sitt preg på denne konferansen, men denne gangen i møte med empiri. Selv om Scott ikke var den meste sentrale teoretikeren i debatten var hun en som ble diskutert i artiklene fra Ida Blom, Hilda Rømer Christensen og Christina Carlsson Wetterberg. Blom arbeidet særlig for at kvinne- og kjønns historie skulle integreres på alle nivå i historiefaget. Hennes engasjement kom også til syne på konferansen i Tammerfors, hvor Blom presenterte artikkelen «Om at skrive globalhistorie i dekonstruksjonens tid: Perspektiv til en ny verdenshistorie».³¹³ Artikkelen debatterte om det var meningsbærende å skrive en verdensomspennende kvinnehistorie, hvor Blom så på utformingen av Cappelens 22 binds verdenshistorie, og hvilken mager plass kvinne- og kjønns historie har fått i disse bindene. Ved å betrakte denne utgivelsen ga Blom et historiografisk blikk på hvor kvinne- og kjønns historien som fag stod og hadde etablert seg innen det norske historiefaglige feltet. Hun beskrev kvinnehistorien som ble presentert som et formidlingsprosjekt med potensiale for å lette integrering av kvinnehistorie i forskning og undervisning, være et utgangspunkt for komparative studier, samt inspirere til å rette nye spørsmål, bl.a. om maskulinitetens historie.³¹⁴

Slik jeg leser Blom var hun fremdeles på jakt etter innfallsvinkler som skulle sikre kvinnehistorie som fag sin «rettmessige» plass i det historiefaget som fremdeles var lite opptatt av kvinner og kjønn. Det er særlig interessant at hun løftet frem både komparative studier og spørsmål om maskulinitetens historie. Kan det tenkes at dette også ble sett på som nyttig metode for å synliggjøre kvinne- og kjønns historie som fag? Komparasjon som metode har en rekke fordeler som bidrar til å poengtere ikke bare det unike ved historiske hendelser.

---

³¹³ Ida Blom, «Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors,» i *Historiatieteen laitoksen julkaisuja*, red. (Tampere: Tampereen yliopisto, 1994).

³¹⁴ Ida Blom, «Om at skrive globalhistorie i dekonstruksjonens tid: Perspektiv til en ny verdenshistorie,» i *Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors*, red. Marianne Liljeström, Pirjo Markkola, og Pirjo Mäenpää (Tampere: Tampereen yliopisto, 1994).

Den kan også bidra til å identifisere mønstre, forskjeller og likheter, mellom for eksempel økonomisk og sosial struktur, og av politiske og militære maktforhold i ulike land og kulturer. Samtidig kan det ha en heuristisk funksjon som bidrar til å stille kritiske spørsmål over teorier og begreper anvendt i historieforskning.³¹⁵ Komparasjon kan også bidra til perspektivdiversitet, hvor sammenligningen bidrar til at historien blir tolket på en mer nyansert og mangfoldig måte. Da Blom stilte spørsmål om maskulinitetshistorie, var dette kanskje hennes forsøk på å åpne opp for å problematisere hva mann og mannlighet er og hvordan det har blitt konstruert historisk. Med visshet om Bloms ønske om integrering med det tradisjonelle historiefaget så kanskje Blom at å skrive kjønns historie om mannen kunne vekke interessen om at konstruksjonen mann og kvinne, eller all identitet var konstruert?

Blom omtalte i artikkelen hvordan kvinnehistoriens integrering i historiefaget har vist seg å være en vanskelig oppgave. Kvinne- og kjønns historikerne hadde en sterk driv etter å bli integrert med det som har blitt definert som Faderhuset, og viser til historiefagets eksplisitte og implisitte regelverk, til de faglige autoritetene og historikerstandens selvdefinering. Gro Hagemann refererte til dette i sin artikkel på Hässelby slott, og det er også representert hos Blom.³¹⁶ Scotts verktøy og omskriving av historien som poststrukturalismen fremmet, ble av Blom sett på som en mulig vei til integrering med Faderhuset som ikke minst kom til uttrykk, mente Blom, i utgivelsen av Cappelens nye verdenshistorie.^{317 318} Blom skrev:

Poststrukturalistiske språk- og symbolanalyser er helt fraværende [i Cappelens verdenshistorie]. Langt på vei skyldes det at disse teoriene ennå i 1986/87, da planene for verket ble lagt, var helt i sin vorden. Men det kunne nok ha vært verdifullt om vi som forfattere under utarbeidelsen av våre manuskripter hadde hatt øynene åpne for de muligheter for å kaste lys over kjønnsforhold som ligger i språk- og symbolanalyser ...

Bloms omtale av språk- og symbolanalyser som verdifullt og noe som rommet muligheter, viser tydelig at hun anså dette som særdeles viktig å få inkorporert i historiefagets utvikling. Hun skrev videre:

Om den teoretiske struktur ikke er enhetlig og begrepsbruken derfor heller ikke alltid er helt konsistent, vil jeg likevel hevde at den gjennomførte operasjonalisering av begreper «sosialt

---

³¹⁵ Andresen et al., *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*, s. 102-103.

³¹⁶ Hagemann, «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989,» s. 24.

³¹⁷ Blom et al., *Cappelens kvinnehistorie : 1 : Urtid, oldtid, middelalder : til ca. 1500*, 1.

³¹⁸ Ida Blom et al., *Cappelens kvinnehistorie : 2 : Renessanse, reformasjon, revolusjon : fra ca. 1500 til i dag*, vol. 2ibid.

kjønn'» i seg selv innebærer en teoretisk nydannelse når det gjelder å skrive historiske sammenfatninger.³¹⁹

Bloms etterlysning av språk- og symbolanalyser viste en tro på dekonstruksjon og rekonstruksjon av historiske sammenfatninger. Vektleggingen av «sosialt kjønn» som nyskapende var også en positiv konnotasjon til tentative nye muligheter for faget. Relativt håpefullt med tro på hva det kunne bringe av muligheter for kvinne- og kjønnsforskere. Leser man Sverre Bagges kapittel i bind to av *Universitetet i Bergens historie* fra 1996, hvor han skrev om dekonstruksjonens rolle i historiefagets forum, får man innblikk i hvordan kjønnsforskere ble «undersolgt». Her refererte han til Bloms verk *Kvinnenes historie*, for så å konkludere med at på tross av dette skulle ikke nyorienteringen rundt mentalitets- og kulturhistorie overdrives. Han avsluttet med «Hovedtyngden av forskningen ved Historisk institutt viderefører tidligere tradisjoner fra 1960- og 70årene».³²⁰ Sitatet illustrerer hvilken posisjon kvinne- og kjønnsforskere ble plassert i og hva de stod opp mot. Men Scotts teori gav håp om endring.

Tilbake til Tammerfors i 1993: For andre kvinnehistorikere var troen på hva poststrukturalistisk teori kunne utrette for historiefaget ikke like stor. Noen søkte også å kombinere det nye med det etablerte, som danske Hilda Rømer Christensen.

4.4 Teorimangfold fremfor enfold

Rømer Christensen var på tidspunktet den nordiske kvinnehistoriske konferansen gikk av stabelen i Tammerfors, førsteamanuensis og leder for koordinering for kjønnsstudier ved Københavns Universitet.³²¹ Hun bidro med artikkelen «History, feminism and poststructuralism» under konferansen og trykt i rapporten som kom ut i etterkant. Artikkelen til Christensen fremstår som et bidrag som talte for «et både og, men ikke helt fullt ut å favne Scott». Eller kanskje en vei videre/fortsettelse med poststrukturalismen som noe «på siden».

Christensen presenterte i sin artikkel sentrale aspekter ved synet på poststrukturalisme og feminisme og hvordan de skiller seg fra verdenssynet til sosialistisk feminisme informert av

---

³¹⁹ Blom, «Kvinnohistoriens nye utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport frå det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors,» s. 30.

³²⁰ Sverre Bagge, «Samfunnsvitenskapenes historie,» i *Universitetet i Bergens historie : B. 2* (Bergen: Universitetet, 1996), s. 701.

³²¹ Hilda Rømer Christensen, «Hilda Rømer Christensen,» <https://www.sociology.ku.dk/staff/professor-and-associate-professor/?pure=en/persons/125358>.

marxismen. I forlengelse av dette delte hun en posisjon hun fant nyttig for å tolke både kvinnebevegelsen og kvinnebevegelsene det siste århundret. Det som er interessant er at hun i denne tilnærmingen krysser noen av innsiktene fra marxismen og poststrukturalismen slik kvinneforskere før henne hadde forsøkt å forene marxisme og patriarkatsteorier.³²² Artikkelen var med på å vise hvordan historikerne brukte et større mangfold av teoretikere i forskningen sin i den betydning at det på ingen måte var Scotts poststrukturalisme som rådde grunnen.

Om Scott, sa Christensen at hun hadde kommet med det mest innflytelsesrike argumentet til fordel for en poststrukturalistisk tilnærming i det hun kalte feministisk historie.³²³ Hun trakk spesielt frem hvordan forestillingen om å kunne beskrive kjønn i et konkret historisk, samfunnsmessig og psykologisk kontekst hadde vært sentral, og fremmet både nyttige og problematiske forhold ved poststrukturalismen. Christensen så blant annet til Jean Baudrillard, for inspirasjon, en fransk sosiolog og filosof som hentet inspirasjon fra strukturalisme, semiotikk og marxisme. Hun trakk frem hvordan Baudrillard skisserte en posisjon utover intellektuelle trender som marxisme og psykoanalyse, og diskursanalysen som ble foreslått av Foucault. Videre satt hun ut påstanden:

det er mulig å skissere sykluser av kvinnelige strategier der hegemonier som er avgjørende for de gjenværende krusningene har eksistert; dvs. at de hegemoniske syklusene til symbolene til husmor og kvinnen som lønsmottaker permanent har blitt fulgt av utfordrende symbolske skygger som har spilt rollen som støtte og lynavledere for hegemoniene.³²⁴

Det analytiske blikket som søkte å avsløre maktstrukturer kommer her til syne, med andre ord bruk av dekonstruksjon. Det som er interessant med Christensens artikkel er hvordan kvinne- og kjønnshistorieforskningen søkte etter teorier og hvordan forskerne sjonglerte med å referere til flere teoretikere og se fordeler og ulemper ved dem. I motsetning til norske Kari Melby som jeg skal komme tilbake til om litt, som støttet seg hovedsakelig til Scotts teori, var det hos Christensen mer sammenblandet teoribetraktninger hvor hun sjonglerte med flere teoretiske retninger. Og dette var kanskje symptomatisk for perioden. Kunnskapen om poststrukturelt tankegods hadde ekspandert innenfor (og utenfor) fagfeltet og konsekvensen av dette var blant annet en sjonglering mellom flere teoretikere i forskningen, og at en utviklet teorimangfold fremfor teorienfold. Kanskje søkte de etter teorier som skulle treffe for

---

³²² «Kvinnohistoriens nye utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport frå det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors,» i *Historiatieteen laitoksen julkaisuja*, red. Marianne Liljeström, Pirjo Markkola, og Pirjo Mäenpää (Tampere: Tampereen yliopisto, 1994), s. 71.

³²³ Ibid., s. 77.

³²⁴ Ibid. SETT INN SIDETALL

forskningen deres? Dette medførte en sjonglering i takt med et økende teorimangfold. Artikkelen representerte slik jeg ser det, teorimangfoldets utfoldelse i kraft av å være kreativ i bruken av teori. Om man ser på kreativitet som å legge noe kjent sammen på en ny måte, viser artikkelen nettopp det. Dette kom også til uttrykk blant de svenske kvinne- og kjønns historikerne.

Svenske Christina Carlsson Wetterberg hadde i 1986 disputert for doktorgraden i historie med avhandlingen *Kvinnosyn och kvinnopolitik. En studie av svensk socialdemokrati ca 1880–1910* ved Lund Universitet.³²⁵ Til kvinnehistorikermøtet i Tammerfors, sju år senere, leverte Wetterberg en kommentar til danske Tinne Vammens konferansebidrag, «Kvindelig subjektivitet, sprog og erfaring»,³²⁶ som var eksplisitt kritisk til poststrukturalisme. I artikkelen poengterte Wetterberg at forskerne hadde begynt å snakke om kjønns historie i stedet for kvinnehistorie, og spør om kjønnsbegrepet utfordres av begreper som rase og etnisitet.³²⁷ Dette er interessant både fordi Wetterberg beskrev hvordan diskursen var i ferd med å endres fra kvinnehistorie til kjønns historie. Samtidig la hun frem hun slik jeg ser det, en utfordring om å ta stilling til rase og etnisitet. Den svenske idehistorikeren Ulla Manns har senere hevdet at nordisk kvinne- og kjønnsforskning på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet manglet refleksjon av blant annet etnisitet og rasisme angående kjønn og makt.³²⁸ Kanskje var det nettopp dette Wetterberg også erfarte. Artikkelen vitner uansett om diskusjonene som tilnærmet seg kjønnsanalysen, men samtidig så utfordringer ved den. Christensen trakk frem kjønnsanalysens tendens til å isolere og universalisere kategorien kjønn og frykten for at dette skulle føre til anakronistiske og ahistoriske tolkninger av fortiden. Nærheten til empiri var følgelig også viktig for Christensen for å opprettholde legitimiteten ved kjønnsanalyse. Ved å anvende også klasse og rase ville dette kanskje knytte kjønnsanalysen nærmere empirien? Hun problematiserte:

But the problem of how to analyze society with a sensitivity for the role of language, meanings and symbols in human relations and human practice, is still unsolved. The question of **whether** the concept of discourse can be of any help at all, and what shall we mean by it, still needs to be answered.³²⁹

---

³²⁵ Christina Carlsson Wetterberg, «Christina Wetterberg Carlsson,» https://www.oru.se/personal/christina_carlsson-wetterberg.

³²⁶ Tinne Vammen, «Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors,» i *Historiatieteen laitoksen julkaisuja*, red. Marianne Liljeström, Pirjo Markkola, og Pirjo Mäenpää (Tampere: Tampereen yliopisto, 1994).

³²⁷ Christina Carlsson Wetterberg, *ibid.*, red.

³²⁸ Manns, «Re-Mapping the “1980s”: Feminist Nordic Space,» s. 64.

³²⁹ Wetterberg, «Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors,» s. 62.

Med dette innlegget blir det synlig hvordan Wetterberg oppfattet bruken av kjønnsanalyse og hvordan forholde seg til diskurs, kunne oppleves ambivalent fordi det på den ene siden viste relevans ved å gi nytt lys på maktstrukturer som hadde vært tildekt, samtidig som hun tvilte på at dette ville være til hjelp for historiefaget. Å være tett knyttet opp til empirien ville derfor være viktig, slik jeg leser det. Dette var også noe av det Melby var opptatt av, da hun to år senere disputerte for doktorgraden i historie ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet. For Melby var det et poeng at historiske forankring var viktig for å forstå hvordan oppfatningen av det kvinnelige ble bestemt og diskusjoner om kjønnsforhold – i denne kontekst mellomkrigsårene, hvor også klasse var sentralt. Teori ble satt sammen med empiri, eller anvendt på den konkrete fortiden.

4.5 The Berkshire Conference on Women's History

Et par måneder etter det nordiske kvinnehistorikermøtet i Tammerfors deltok flere nordiske kvinne- og kjønnshistorikere fra Norden på et rundbordsdiskusjon under den niende Berkshire Conference on Women's History på Vassar College, i USA. Konferansen som gikk av stabelen om sommeren, i tidsrommet 11.-13. juni, tok opp temaer som Joan Scott tidligere hadde adressert. Den nordiske rundbordsdebatten hadde tittelen «The Equality versus Difference Debate in the Nordic Countries».³³⁰ Her ble det presentert innlegg av Marianne Liljestrøm fra Finland, Anna-Birte Ravn fra Danmark, Ulla Wikander fra Sverige, samt norske Melby. At Nordens kvinne- og kjønnshistorikere var delaktige i et internasjonalt kvinne- og kjønnshistorikermiljø viser igjen at sirkulasjonen av kunnskap foregikk ikke bare i et nordisk fagmiljø, men at de var en del av et større internasjonalt fagfellesskap. Og at spesielt USA, men også Storbritannia, spilte en betydelig rolle for teoriutvikling. Også den franske teorien som ble gjenstand for appropriasjon i Norden, hadde gått via USA. Melby refererte til rundbordet i sin monografi som hun leverte i forbindelse med sin Dr. Philos avhandling. Da Melby refererte til dette, skrev hun:

Blant nordiske kvinnehistorikere har spørsmålet om å definere feminisme ikke vunnet gjenklang. Derimot foregår det diskusjon om det som kan sies å være spørsmålets kjerne; nemlig de potensialer for endring av kvinners situasjon ulike ideologier og strategier kan romme, og spesielt de endringsmuligheter «forskjellsfeminismen» kan innebære ...³³¹

---

³³⁰ Melby og *Kvinnens arbeid i samfunn og familie ca. «Kvinnelighetens strategier : Norges husmorforbund 1915-1940 og Norges lærerinneforbund 1912-1940»*, s. 398.

³³¹ Ibid.

Referansen til Melby var knyttet opp til Scotts artikkel «Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism» som ble utgitt i 1988, som også ble relevant for nordiske kvinne- og kjønnsforskere.³³² I boken *Gender and the Politics of History* viste hun eksempelet om hvordan debatten om likhet og forskjeller ble brukt til å analysere rettssaken, kjent som Sears-saken fra 1978, og analyserte saken som omhandlet kjønnsdiskriminering.³³³ Poenget Scott ville frem til var at der likhet og forskjell er sammenkoblet som en dikotomi, blir man tvunget til å akseptere hvordan ordet forskjell hviler på negasjon eller undertrykkelse av noe representert som antitetisk til ordet forskjell.³³⁴

Debatten om «Equality-versus Difference» kom også til å bli sentral i Melbys avhandling. I juni 1995 leverte Melby sin Dr. Philos.-avhandling *Kvinnelige strategier. Norges Husmorforbund 1915-1940 og Norges Lærerinneforbund 1912-1940*, som ble trykt som skriftserie 4/97 under Senter for kvinneforskning ved NTNU i 1997.³³⁵ Samme året i september disputerte også den svenske historikeren Eva Blomberg med sin avhandling *Män i mörker. Arbetsgivare, reformister och syndikalister. Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910–1940*.³³⁶ Sammenligner man de to avhandlingene kommer det til syne hvordan Scotts teoretiske verktøy var viktig for begge, men samtidig ble brukt på forskjellige måter og med ulike mål. Mens Melbys monografi var veldig tro mot Scotts teori, viser Blombergs avhandling hvordan hun kombinerte Scott med den svenske historikeren og kjønsteoretikeren Yvonne Hirdman. Som nevnt i kapittel 3, var Hirdmans teori en mer biologisk forankret teori som representerte en måte å begrepsfeste kjønnshierarkiet på. Teorien var i sin form en strukturmodell hvor alle de allmenne relasjonene mellom kvinner og menn var definert ut fra to prinsipper, dikotomi i forståelsen atskillelse, og hierarki i form av underordning.³³⁷ Felles for Blomberg og Melby var valg av periode.

---

³³² Scott, «Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism»,.

³³³ *Gender and the politics of history*, s. 167.

³³⁴ *Ibid.*, s. 172.

³³⁵ Melby og Kvinners arbeid i samfunn og familie ca, «Kvinnelighetens strategier : Norges husmorforbund 1915-1940 og Norges lærerinneforbund 1912-1940»,.

³³⁶ Blomberg, «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940»,.

³³⁷ Sandmo, *Tid for historie : en bok om historiske spørsmål*, s. 173.

4.6 Kvinnelige strategier

Melby brukte to norske kvinneorganisasjoner i monografien sin, for å analysere framstillinger av «det kvinnelige» gjennom Norges Husmorforbunds virke i perioden 1915-1940 og Norges Lærerinneforbunds virke i perioden 1912-1940. Perioden Melby hadde valgt, beskrev hun som en smeltedigel mellom gammelt og nytt.³³⁸ Et bevisst valg av periode, som hun mente ville gi funn på brudd eller endringer i kjønnsforståelsen av hva kvinnelighet ble oppfattet som. Med andre ord variasjoner av kvinnelighet. Organisasjonene representerte det moderne og fremveksten av profesjonene og politiske løsninger ble bygget på den ekspanderende vitenskapens kunnskapsgrunnlag. Ved å velge komparasjon kunne Melby vise til forskjeller i oppfatninger av kjønn, og hun valgte en sammenligning av to grupper med ulik status på arbeidsmarkedet, ulik sosial plassering i forhold til menn, og som var bærere av forskjellige kvinnepolitiske tradisjoner.³³⁹

Melby fortalte historien til de to organisasjonene og deres ideologier sentrert gjennom sentrale personligheter, som Marie Michelet for Norges Husmorforbund, og Anna Rogstad og Anne Sethne fra norsk lærerinneforbund. Disse personene la frem argumentasjoner på vegne av organisasjonene sine, og informasjonen om dem og hvordan de la opp sin politiske kamp for organisasjonene var derfor nyttig kildemateriale i analysen. Melby poengterte at organisasjonene var en kanal for kvinners aktivitet og meningsdannelse. Hun skrev: «Kjønnspolitiske framstillinger vil hvile på underliggende, kanskje ikke bevisste, mentale strukturer, og de kan på den andre siden uttrykke bestemte ideologier».³⁴⁰ Setningen kan tolkes som en bevisstgjøring og bevisførsel for å påpeke overfor andre (historikere kanskje?) hvordan et marginalet sett med ideologier vant frem. Som Scotts arbeid hadde vært formet av temaet politikk var også Melby sin forskning også det. Hun skrev eksplisitt at fokuset var rettet mot de ulike utforminger av kvinnelighet, de kvinnepolitiske potensialer og feministiske strategier organisasjonene representerte.³⁴¹ Dette viser hvordan hun ville fremme flere ideologier som angivelig eksisterte samtidig med andre, uten at deres historie var blitt fortalt.

For meg fremstår Melbys avhandling som et forskningsarbeid som viste stor tillit til Scotts teori. Hun skrev blant annet: «Scotts synspunkter kom til å spille en stor rolle i dette arbeidet,

---

³³⁸ Melby og Kvinners arbeid i samfunn og familie ca, «Kvinnelighetens strategier : Norges husmorforbund 1915-1940 og Norges lærerinneforbund 1912-1940,» s. 11.

³³⁹ Ibid., s. 383.

³⁴⁰ Ibid., s. 26.

³⁴¹ Ibid., s. 25.

fordi det ga en mulighet til å forstå den motstand mitt eget empiriske materiale hadde ytt stilt overfor begrepene likhet og forskjellighet». ³⁴² Med et kritisk blikk viste hun blant annet til den vide forståelsen av begrepet «domestic ideology» (husmoderlighet), som ifølge Melby representerte utforskningen av en «forskjellighetstradisjon» blant kvinner. Med et revisjonistisk blikk trakk hun frem forskjellige trekk ved begrepet og forskjellige perspektiver knyttet opp til hvorfor ideologien fikk fotfeste i samfunnet. Knyttet opp til sin egen analyse rettet hun spørsmålet om hvorvidt kvinner har betonet eller nedtonet sin forskjellighet fra menn som ledd i sine kvinnepolitiske strategier. ³⁴³ Ved å gjøre dette grepet fikk Melby vist frem flere nyanser i et politisk spill i organisasjonslivet.

Monografien gav også en beskrivelse av meningsinnhold som klargjorde hvordan forskjellige maktforhold mellom menn og kvinner ble formet. Melby poengterte for eksempel forskjellen som ligger mellom å ha en posisjon, og å ha en funksjon. Melby stilte spørsmålet: «Kan et begrep om det like først og fremst knyttes til kravet om likestilling med hensyn til posisjoner, og ikke til forestillinger om kjønnes egenskaper og deres funksjoner?» ³⁴⁴ Slik jeg leser Melby var hun opptatt av å se på begreper og dets innhold. Samtidig gikk hun inn og tolket på hvilke områder kvinnene hadde muligheter til å påvirke det som kunne oppfattes som «fastlåste» meningsunivers knyttet opp til kvinnelighet. Dette skilte seg fra Blombergs monografi, som støttet seg til Hirdmans genusteori i forholdet mellom mann og kvinne. ³⁴⁵ Mens Blomgren, som jeg skal vise til senere, var mer tvetydig i sin tilnærming til teori, posisjonerte Melby seg tett opp til Scotts teoretiske fundament, og da særlig med tanke på dikotomien likhet/forskjellighet. Melby valgte å trekke frem hvordan forskjellige kvinnepolitiske posisjoner gjorde seg gjeldene i kvinnehistoriefaget på 1980-tallet: likhet-forskjellighet (Scott), likhet-særart, (Hirdmann), individualisme-relasjonisme (Offen), og individualisme-kommunalisme (Phillips), hvor hun selv nærmet seg Scotts posisjon. ³⁴⁶

Med fokus på likhet/forskjellighet belyste Melby hvordan meningssammenhenger kunne utfordres. Hun skrev: «Analysen sikter mot å løse opp påståtte meningssammenhenger, lete

---

³⁴² Ibid., s. 56.

³⁴³ Ibid., s. 34.

³⁴⁴ Ibid., s. 372.

³⁴⁵ Blomberg, «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvinndustri 1910-1940,» s. 302.

³⁴⁶ Melby og «Kvinnens arbeid i samfunn og familie ca. 1915-1940 og Norges lærerinneforbund 1912-1940,» s. 34.

fram skjulte strukturer og innebygde motsetninger».³⁴⁷ Påståtte meningssammenhenger er et ladet utsagn som kan tolkes som en kritikk av tidligere historikers ytringer på feltet. Melby ønsket å utfordre etablerte meningssammenhenger. I Melbys bruk av ordet «påståtte» leser jeg en indikasjon om at det til nå hadde blitt satt opp meningssammenhenger som var for generelle. Videre at det kunne eksistere alternative meningssammenhenger som kunne kjempe om plassen til det til da eksisterende og (mangelfulle) påståtte meningssammenhenger, skapt av andre historikere. Melby tok blant annet sikte på å «undersøke hvordan husmødre og lærerinner deltok i en samtale om å bestemme kjønnsforholdet nærmere i en periode der forestillingene om kjønnene som komplementære, og forestillingene om at kjønnene skulle være likestilte, begge var grunnfestet».³⁴⁸ Bruken av ordene skjulte strukturer er en terminologi som viser hvordan Melby var revisjonistisk i sin forskning, likeledes innebygde motsetninger. Dette er for meg et eksempel på hvordan Melby tok til seg det teoretiske fundamentet som søkte den avslørende diskursen for å avdekke både maktkonstellasjoner og dikotomier som hadde fått eksistere uten å bli motsagt. Hun fremsto som motivert til å bygge opp argumenter for å stå opp mot, avsløre eller avdekke maktkonstellasjoner. Melby opponerte mot en eksisterende diskurs og fremmet samtidig et ønske om å utvikle diskursen. Som en av flere ble dermed Melby en historiker som utførte «rewriting», eller omskriving av historien.

Melbys monolog fremstår for meg som en tilhenger av Scotts arbeid. Arbeidet hennes lener seg sterkt på Scotts arbeid og avhandlingen ble derfor et tydelig eksempel på hvordan Scotts verktøy kunne brukes. Ved bruk av dekonstruksjon og rekonstruksjon bidro hun til å gi et mer nyansert bilde på hvordan husmødrene og lærerinnene oppfattet seg selv, hvordan de var med på å forme meningsinnholdet til kvinnelighet og det politiske spillet som utspilte seg i organisasjonslivet. Melby omskrev kvinnehistorie. Hun fikk med analysen vist strukturer som avslørte hvordan maktforhold var konstituert av kjønn og hvordan meningsinnhold i kjønn var foranderlig. Kjønnenes foranderlighet var også tema for Blombergs monografi. Men i motsetning til Melby varierte hun sitt teoretiske fundament for oppgaven. Og enda mer interessant – Scotts teori ble benyttet for å belyse foranderligheten til menn og mannlig identitet innen den tradisjonelle historiegrenen industrihistorie.

---

³⁴⁷ Ibid., s. 28.

³⁴⁸ Ibid., s. 14.

4.7 Menn og mannlig identitet

Den svenske historikeren Eva Blomberg disputerte 30. september med sin monografi *Män i mörker. Arbetsgivare, reformister och syndikalister. Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910–1940* ved Universitetet i Stockholm. Monografien hadde som mål å analysere årsakene til syndikalismens oppgang og fall i gruveindustrien, og å undersøke hvordan syndikalistisk politikk oppsto i forhold til reformistene og arbeidsgiverne.³⁴⁹ Med dette etablerte hun seg innen det tradisjonelle historiefagets tematikk og integrerte kjønnsanalysen med det tradisjonelle historiefagets forskningsområder. Det som er av særlig interesse ved denne avhandlingen er hvordan Blomberg, med et feministisk perspektiv på aktørene i gruveindustrien, ønsket å undersøke kjønnsrollerelasjoner fra et maktperspektiv med vekt på menn og mannlig identitet.³⁵⁰ Fra kvinne- og kjønnsforskere som rettet fokuset hovedsakelig mot kvinner, var det i Blombergs tilfelle snudd om. Hun brukte kjønn som analytisk verktøy for å skrive om mann og mannlig identitet, hvor mannlighet ble skilt fra maskulinitet.³⁵¹

Avhandlingen tok for seg tre problemer som tok sikte på å fremstille kompleksiteten som eksisterte mellom arbeidsgivere, reformister og syndikalister i gruveindustrien mellom 1910-1940: 1) Hva gjorde at den syndikalistiske organisasjonen kunne vokse i gruveindustrien? Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC) var (og er) den eneste gjenlevende revolusjonære syndikalistorganisasjonen i verden. Syndikalist er en betegnelse som har blitt brukt om en radikal strømning i arbeiderbevegelsen som sto nær anarkismen. 2) Hvordan klarte SAC å befeste sin posisjon, hvilket handlingsrom fikk organisasjonen? 3) Og hvorfor mislyktes organisasjonen og hvorfor overlevde organisasjonen? Teoretisk rettet avhandlingen to spørsmål: Det første omhandlet endringer i ulike maktforhold i arbeidernes organisasjoner og dens innflytelse på fagforeningsstrategier. Det andre spørsmålet er mest relevant i vår sammenheng og utforsket rollen som mannlig identitet brukt i og utenfor organisasjonen for å skape tette bånd mellom menn.³⁵²

Kjønnsanalysen inngikk hos Blomberg som et ledd av en større analyse. Kjønn som analyseverktøy ble, slik jeg leser det en byggekloss i et byggverk, for å gi en mer kompleks

---

³⁴⁹ Blomberg, «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940,» s. 428.

³⁵⁰ Ibid., s. 31.

³⁵¹ Ibid., s. 32.

³⁵² Ibid., fra innlimt abstract.

fremstilling av maktforholdene mellom reformister, syndikalister og arbeidsgivere i gruvesamfunnene. I første del av boken så hun på næringens strukturelle forutsetninger analyseres i første del. Den andre delen av boken tar opp utviklingen av tariffavtaler og forhandlingssystemet i gruveindustrien. I tredje del analyseres syndikalistenes overlevelse, samt handlingsrommet de fikk, som gjorde at de kunne beholde flertallet på en rekke arbeidsplasser. I tredje del finner vi det som er mest relevant i vår kontekst, kapittel 12, som bærer tittelen «Sång för män – en identitetsskapande process i facklig regi».³⁵³ For Blomberg kom hovedtyngden av denne analysen til å forholde seg til mennenes verden eller domener. Hun skrev: «Identitetsskapandet skall ses i relation till de utanförstående: kvinnor i allmänhet, oorganiserade män och arbetsgivaren/bolagsledningen. Men det viktigaste var identitetsskapandet i relation till det manliga kollektivet, det var där personen bedömdes utifrån maskulina kriterier».³⁵⁴

Blombergs analyse av den identitetsskapende prosessen ble strukturert innenfor fire komponenter. Først, den organisatoriske identiteten, som kunne være syndikalistisk eller reformistisk. Den andre, identiteten som arbeider sett i forhold til arbeidsgiver. Den tredje, den lokale identiteten som ble skapt i forhold til omkringliggende samfunn. Til slutt den mannlige identiteten som ble skapt i forhold til andre menn og kvinner.³⁵⁵ «Min avsikt är att analysera på vilket sätt genus skapar mening åt organisationernas medlemmar, inom och utom arbetet».³⁵⁶ Blomgren refererte her til både Scott, den svenske den britiske kjønnsforskeren Cynthia Cockburn og den amerikanske sosiologen og kjønnsforskeren Michael Kimmel.³⁵⁷ På grunn av teorimangfoldet Blomberg benyttet er det nødvendig for meg å klargjøre hva som eventuelt er relevant i min kontekst. I min søken etter hvordan Blomberg var knyttet opp mot Scotts teori vil jeg derfor lete etter hvordan Blomberg presenterte at kjønn skapte mening for medlemmene i organisasjonene. Hun skrev videre:

Genus begreppet använder jag på en övergripande abstrakt nivå och begreppet kön på den mer konkreta nivån. I likhet med andra genushistoriker anser jag att det är av vikt att se hur «makt och manlighet samspelar» samt att analysera genusstrukturer och dess betydelse för aktörerna.³⁵⁸

---

³⁵³ Ibid., s. 300.

³⁵⁴ Ibid.

³⁵⁵ Ibid., s. 307.

³⁵⁶ Ibid., s. 31-32.

³⁵⁷ Ibid.

³⁵⁸ Ibid., s. 32.

Slik jeg leser det var Blombergs ønske om å fremstille kompleksiteten mellom arbeidsgivere, reformister og syndikalister, med på å gjøre den teoretiske bruken mer mangfoldig. For meg fremstår hun derfor som en forsker med et kritisk blikk også på teorier. Dette blir synlig der hun videre introduserte Yvonne Hirdmans genussystemteori, som ble utgitt i 1988.³⁵⁹ Det er jo interessant i den forstand at dette er teoretisk materiale som divergerer med hverandre. Sammenligner man det med Melbys teoretiske tilnærming i sin avhandling, vil jeg hevde at Blomberg utfordret i større grad og viste initiativ til å nyansere teoretiske perspektiv. Dette kan ses i sammenheng med at Blomberg viste et ønske om å utforske kjønn i organisasjoner på flere nivåer. Et sentralt poeng var at den teoretiske tilnærmingen skulle være kontekstuell relevant for å forstå kjønn i en historisk sammenheng. Hun skrev: «Jag anser den genusformande processen måste analyseras i sin historiska kontext, i samspel mellan diskurs och social praktik».³⁶⁰ Empirisk nærhet formet kanskje teoritilnærmingen til Blomberg, mens i Melbys arbeid var kanskje forskningen satt i gang med Scotts teori som utgangspunkt? Blomberg skrev videre:

Jag menar att det är det är viktigt att analysera själva förändringen vilket gör att jag inte utgår från genussystemteorin då också jag uppfattar systemkaraktären som alltför tvingande på den historiska verkligheten. Hirdman föreslår själv att begreppet kan användas såsom ett praktiskt samlingsord för könsens ordning, utan den systemtvingande karaktären.³⁶¹

Slik jeg leser Blomberg her, ble Hirdmans teori alene for rigid med tanke på karakteriseringen av kjønnssystemet og dets innflytelse den får på fremstilling av historisk virkelighet. For streng karakterisering av kjønnssystemet kunne bli tolket som en distansering fra historisk kontekst og mer deterministisk av karakter. Scotts teori var mer åpen, i form av at den ikke hadde en gitt struktur som utgangspunkt. Blomberg var ute etter det foranderlige og på grunn av dette forlot hun delvis Hirdmans teori og benyttet seg av blant annet Scott. Blomberg skrev videre: «Det är därför jag väljer att använda flera olika begrepp såsom geunsprocess och genusstruktur».³⁶² Kjønnsprosess og kjønnstruktur er som Blomberg beskriver ulike begrep, som jeg tolker som kanskje refererer til både Scott og Hirdmans teorier. Blomgren velger dermed å krysse, slik jeg leser det, poststrukturalistisk teori med strukturalistisk teori. Når Blomberg likevel valgte å «flyte mellom» teorier tolker jeg det som at hun dro nytte av teorienes egenskaper der hun selv så det «matnyttig» å bruke dem. Hvilken kjønnsprosess

---

³⁵⁹ Hirdman, «Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning.»

³⁶⁰ Blomberg, «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940,» s. 32.

³⁶¹ Ibid.

³⁶² Ibid.

mennene gikk gjennom vil være relevant for min analyse fordi jeg tenker det er i dette område Blomberg mest sannsynlig støttet seg på Scotts teorier, om hun ikke refererte like tydelig til Scott som Melby gjorde i sin monografi. Det er også verdt å nevne at Blomberg inngikk i et svensk forskningsfelleskap som var stor på tverrfaglig kjønnsforskning, sett i forhold til Norge og Danmark. Det er ikke utenkelig at dette bidro til en mer innovativ teoritilnærming hos Blomberg.

Blomberg poengterte at det var viktig å skille de to begrepene mannlighet og maskulinitet.³⁶³ Hun skrev: «Maskuliniteten är således ett abstrakt begrepp skilt från manligheten. Maskuliniteten är vad man kan sträva efter – en idealbild. Den ingår i definitionen av manligheten, men är inte manlighet i sig».³⁶⁴ Blombergs sitat viser en tilnærming til kjønn som anerkjenner det foranderlige ved kjønn. Hun omtalte både manndom og maskulinitet som foranderlige og påpekte at «maskuliniteten inte är något i sig själv, den har ingen biologisk kärna, det är ingen social egenskap, den går inte att ta på utan är en abstrakt, historisk. Och föränderlig idealbild».³⁶⁵

Kildene Blomberg brukte var fagforeningsprotokollene, supplert med sang og deklamasjonsbøker. Ved hjelp av dem analyserte hun hvordan arbeiderne ble del i en prosess der kollektiv identitet ble skapt i fagforeningenes rutiner, handlinger og diskusjoner innad i organisasjonen.³⁶⁶ Ved hjelp av diskursanalyse av sanger demonstrert Blomberg hvordan sangene var et ledd av identitetsbyggingen – hvor sangens innhold definerte erfaringer om eksempelvis ekskludering og hvordan vinne respekt.³⁶⁷ Dette tolker jeg som en aktiv søken etter hvordan meningsdannelsen ble formet i diskursen og samtidig for å si noe om at diskursen om identitet ble transformert og omformet i de litterære formene som de fagorganiserte hadde tilgang til. Sett i sin samtid var poststrukturalistens lesning og fortolkning av litterære tekster typiske også på 1990-tallet.³⁶⁸ Tilknytningen til litteraturvitenskapen illustrerer igjen Blombergs tverrfaglige tilsnitt.

---

³⁶³ Ibid., s. 302.

³⁶⁴ Ibid., s. 303.

³⁶⁵ Ibid., s. 304.

³⁶⁶ Ibid., s. 307.

³⁶⁷ Ibid., s. 323-338.

³⁶⁸ Irene Iversen, «Feministisk litteraturteori,» i *En Pax-bok*, red. Irene Iversen (Oslo: Pax, 2002), s. 16.

Gjennom sine analyser demonstrerte Blomberg to forskjellige identiteter, den syndikalistiske som konfronterte sin alternative identitet med den reformistiske.³⁶⁹ Samtidig hevdet hun at det eksisterte et overordnet mønster, en samlende maskulin logikk for den syndikalistiske og reformistiske identiteten. Dette mønsteret bar preg av et mål som handlet om å erobre en maskulinitet som handlet om respekt, makt og modernitet. Blomberg viste slik jeg leser det varierende identiteter gjennom sin analyse. Ved å se på spenningsfeltet mellom reformistene, syndikalistene og fellesnevnerne som lå i et overordnet mønster. På denne måten klarte hun å vise til foranderligheten og gi et mer komplekst bilde av gruvearbeidernes identiteter knyttet opp til mannlighet og maskulinitet.

En sammenligning av Melbys og Blombergs avhandlinger viser flere ting knyttet opp til Scott. Både Melby og Blomberg hadde rewriting på agendaen. Å skrive ny historie innenfor arbeiderhistorie, men innen forskjellige yrkesområder. Melby omfavnet Scotts poeng om likhet/forskjellighet som grunnmur i sin monografi. Hun fikk med dette vist at hun var veldig tro mot Scotts teori, mens Blombergs bruk av teori var mer sammensatt. Mens Melby skrev kvinnehistorie, begynte Blomberg å anvende kjønn innenfor mer tradisjonell historieretning, industriens historie innenfor det mannlige domenet. Hennes omskriving, eller revisjon av industrihistorie, var innovativ i bruk av kjønnsteori samtidig som hun plasserte seg nærmere «Faderhusets» kontekstuelle tilnærming i historiefaget. At historikere begynte å skrive om menn var et tegn på at kunnskapsutviklingen hadde tatt en retning som Scott ønsket. Blant annet fordi dette ville være med på å fjerne fokuset vekk fra subjektet «kvinne» og forenkla fremstillinger av mannen. Tilgangen til analyse av mannens sosialt konstruerte rolle gav følgelig muligheter til å forstå komplekse maktrelasjoner som formet kjønn i samfunnet

Blombergs monografi er også særlig interessant på grunn av hennes mangfoldige bruk av teori. En tilnærming som hun ikke var alene om i denne perioden. Tverrfaglighet stod sterkere i Sverige sett opp mot Norge og Danmark. At hun benytter seg av svenske Hirdmans teori ved siden av Scotts teori føyer seg inn som kanskje en mer typisk svensk tilnærming. Monografien viste en stadig søken etter teori som kunne brukes i søken etter å fremstille empirien tilfredsstillende. Dette var også i en periode hvor institusjonaliseringen av kvinne- og kjønnsforskning hadde ekspandert, så omfanget av forskningsarbeid hadde også vokst betraktelig. Fristende å si – jo flere kokker, jo mer søl. Men snarere var det et større

---

³⁶⁹ Blomberg, «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940,» s. 313.

mosaikkliggende bilde av teoretiske tolkninger som vokste frem. Kunnskapen om poststrukturalistisk teori hadde generelt økt, og bruken av teori økte også i variasjon. Blombergs monografi blir et eksempel på hvordan kunnskap transformeres og omformes til noe eget, eller nytt. Forskningen hennes ble skapt ut ifra for det første hennes egne forutsetninger, men også i kraft av det forskningsfellesskapet hun inngikk i. Året etter Blombergs og Melbys disputaser var det igjen tid for kvinnehistorikermøtet, hvor flere hadde forsket på hvordan omskrive historie.

4.8 5. konferanse – tid for å se tilbake på erfaringer?

Med rekordstor påmelding med over 100 deltagere til konferansen ble det femte nordiske kvinnehistorikermøtet holdt på Klækken hotell ved Hønefoss, 8.11. august i 1996 under tittelen «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv». Den store deltagelse var delvis på grunn av at det var det lagt opp til en open call-paper modellen, samtidig som det i større grad ble åpnet opp for å inkludere historikere som arbeidet med eldre tids historie.³⁷⁰ Blazevic har påpekt at dette kunne blant annet ha sammenheng med økende profesjonalisering av fagfeltet.³⁷¹ Konferansen hadde to hovedtemaer: «Makt, stat og kjønn» og «Omsorgen, velferden og det gode liv – realiteter og visjoner». Selv om teori fremdeles var aktuelt, var det en mye sterkere interesse for empirisk forskning på konferansen, som overskriftene også vitner om. Historiefagets eksistensielle forankringspunkt i empirien var også viktig for kvinne- og kjønnsforskere. Like viktig som det var for dem å lete etter teoretiske argumenter som kunne legitimere deres eksistens var det å vise at de produserte forskning knyttet til empiri. Knyttet opp til Scott var det også levert inn forskning som brukte Scotts teorier som grunnlag for empirisk forskning av tyske Wiebke Kolbe, norske Gro Anita Mortensen og norske Eirinn Larsen. Det var også lagt opp til en debatt hvor Scotts teori var en del av diskusjonen, planlagt av norske Gro Hagemann og svenske Christina Florin.³⁷²

---

³⁷⁰ Berit Gullikstad og Kari Heitmann, *Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2*, vol. 3/97, Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning : trykt utg.) (Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997), s. ii.

³⁷¹ Blazevic, «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnsforskningens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning,» s. 106.

³⁷² Wiebke Kolbe, «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2,» i *Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning: trykt utg.)*, red. Berit Gullikstad og Kari Heitmann (Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997), s. 3.

Med et tilbakeblikk på 13 år med kvinnehistorikermøter leverte Hagemann artikkelen «Drømmen om den gode teorien og jakten på den ekte empirien. Norsk kvinnehistorie 1983-96», som var ment for å innlede til diskusjon.³⁷³ Møtedeltakerne var på forhånd oppmuntret til å lese Kari Melbys artikkel «Kjønnets vitenskapelige status» som var trykket i Norsk Historisk Tidsskrift samme år som møtet. Med denne som utgangspunkt stilte Hagemann tre spørsmål. «Kvinnehistorien har vokst fram i stadig samtale med en kraftfull sosialhistorisk posisjon – eller diskurs. Fra starten har det foregått en diskusjon og en avveining mellom ulike strategier: integrering eller opposisjon?»³⁷⁴ «Hvor fruktbare er de begrepene vi har valgt for å gi kjønn en analytisk status i historisk forskning – som «genussystem», «kjønnsystem» eller «kjønnsorden»». ³⁷⁵ Og til slutt:

Har Joans Scotts form for kulturhistorisk perspektiver gitt noen løsninger på de problemene som de gamle strukturalistiske modellene representerte? Eller har de bragt oss opp i nok en deterministisk felle der historiens aktører blir viljeløse ofre for diskursens regelstyring? Hvor fruktbare er diskursanalyser i historieforskningen?³⁷⁶

Hagemann hadde som tidligere vist, fremsnakket Scott. Hun viste at Scott er en del av sirkulasjonen fremdeles, men samtidig ble det stilt spørsmål ved hva det hjalp faget med. Scotts analyseverktøy hadde blitt brukt. Artikkelen åpnet opp for å se tilbake på hva som har blitt diskutert og forsket på, og revurdere og se om dette har vært til nytte for kvinne- og kjønnshistoriefaget. Spørsmålenes tilstedeværelse sier noe om at Scotts teori fremdeles engasjerte til debatt. Hagemanns kritiske refleksjon er forståelig. Med ønske om å revidere det tradisjonelle historiefagets tilnærming var behovet for å gå sin egen forskning etter i sømmene en naturlig reaksjon. Noe av kritikken som ble rettet mot poststrukturalistisk teori var at den fremstod som ideologisk og virkelighetsfjern. For en historiker var det viktig å kunne vise til empirisk tilknytning i forskningen. Om teorien skulle vise seg å være deterministisk anlagt og produsere forutbestemte forskningsresultater var dette med på å underminere teoriens legitimitet. Derfor ble det viktig å ha empirisk forskning å vise til, som hos den norske historikeren Eirinn Larsen.

---

³⁷³ Gro Hagemann, «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2,» i *Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning : trykt utg.)*, red. (Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997).

³⁷⁴ Ibid., s. 4.

³⁷⁵ Ibid.

³⁷⁶ Ibid.

Larsen hadde levert sin hovedoppgave i historie ved Universitetet i Bergen våren 1996, under tittelen *GENDER & THE WELFARE STATE: Maternalism – a New Historical Concept*.³⁷⁷ Med utgangspunkt i forskning knyttet til hovedoppgaven leverte hun artikkelen «Gender and the welfare state» til konferansen, som knyttet nettopp teori og empiri. I mitt perspektiv tolker jeg Larsens tekst på et overordnet plan, som en av artiklene som oppfordret til kritisk bruk av kjønn i historieforskning. Scotts teori og tilnærming til kjønns historie fremstod som legitim i Larsens artikkel.³⁷⁸ Hennes langsiktige mål var for det første å få kjønn definert som en sosial kulturell konstruksjon gyldig for både kvinner og menn. Larsen viste sammen med både Blom og Blomberg en felles ønsket retning for historiefaget, hvor kjønn ikke var ensbetydende å omhandle kvinner, men også å inkludere menn. Med ønske om å omskrive velferdsstatens historie frontet Larsen viktigheten av å legge vekt på samspillet mellom kjønn og andre kategorier som klasse og rase.³⁷⁹

Slik jeg ser det, serverte Melbys monografi fra 1995 Scotts teori med teskje til leseren og var tydelig i sine referanser til Scott. Larsens tilknytning til Scotts teori var slik jeg leser det tydelig i innhold, men refererte kun en gang til Scott i artikkelen. Dette sier noe om utviklingen av den faglige diskursen. Som kjent teori lå Scott mer taust grunnlag for forståelsen av kjønns kategorien. Larsen fremmet et mål om å bygge bro mellom feministisk og tradisjonell velferdsstatsforskning.³⁸⁰ Behovet for å introdusere teorien var følgelig kanskje ikke lengre tilstede og dette viser at teorien fra å bli sirkulert som ny teori, bidro den i denne perioden til transformasjon av fagfeltet. Kjønn var nå en kjent kategori og diskursen internalisert som en del av kvinne- og kjønns historikerfaget. Kjønn var ikke lenger å betrakte som noe fremmed, men fremsto nå som en etablert og akseptert kategori.

Som flere andre forskere, valgte også Larsen å forske på perioden fra slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, hvor moderniteten bidro til omforming av samfunnet. Påfallende mange kjønns historikere skrev om perioden i overgang fra 1800- til 1900-tallet. Det gjorde også Larsen. Modernismens brudd fremstod slik jeg leser det som en mulighet til å påvise kjønns foranderlighet for kjønns historikerne. Man kan stille seg spørsmålet om forskningen på denne perioden delvis skyldtes ble fremskyndet av forskernes bruk av Scotts teori. Men om

---

³⁷⁷ Eirinn Larsen, *ibid.*, red., s. 47.

³⁷⁸ *Ibid.*, s. 30.

³⁷⁹ *Ibid.*, s. 43.

³⁸⁰ *Ibid.*

dette skyldtes sosialhistoriens fokus på samme periode eller om det skyldtes Scotts teori, eller andre årsaksforklaringer, kan jeg ikke slå fast her. Men periodens tydelige brudd med tanke på modernitetens fremvekst, viste seg å være en god periode for å drive kjønnsforskning, hvor divergerende kjønnsoppfattelse var tilgjengelig i kildene. Flere, blant annet Melby og Blomberg forsket også på denne perioden.

Artikkelen til Larsen rettet blikket mot velferdsstatsforskning, hvor hun i første del sammenlignet utviklingen av velferdsstaten i Europa og USA. I denne forskningen var det gjort funn som påpekte hvordan amerikansk velferdspolitik ble konstruert for å beskytte og støtte barn og kvinner direkte. I Europa ble derimot trygdesystemet rettet mot den offisielle lønnsarbeideren, mannen. Videre gikk Larsen inn på hvordan analyser hadde blitt gjort av USAs utvikling av trygdesystem, spisset mot bruken av begrepet maternalisme. Begrepet framstod som et motstykke til ordet paternalisme. Larsen dekonstruerte ordet maternalisme og stilte spørsmål ved hvilke konsekvenser den tilslørte betydningen av begrepet har hatt for fremstillingen av velferdsanalyser. Hun fikk med dette vist hvordan begrepet hadde blitt anvendt på en divergerende måte, noe som medførte en tilsløring av ordets betydning.

For å få frem den divergerende bruken av begrepet gjorde hun en komparasjon av den amerikanske feministiske historikeren Linda Gordon og den amerikanske historiker, sosiologen og statsviteren Theda Skocpols bruk av begrepet maternalisme. Dette i lys av at «morskap» ble et viktig billedlig begrep i diskursen som ble utviklet for å vise hvordan kvinners kamp for sosiale og politiske rettigheter ved slutten av 1800-tallet.³⁸¹ Larsen kritiserte hvordan Skocpols bruk av kjønn alene ble lagt som forklaringsgrunnlag for hvorfor mødre- og barnevern ble ryggraden i de amerikanske velferdssystemene før New Deal.³⁸² Den anti-dikotome tenkningen, som Gordon representerer var å foretrekke fordi den ikke brukte et perspektiv som la opp til faste forskjeller mellom menn og kvinner.³⁸³ Her blir tilknytningen til Scott tydelig igjen. Anti-dikotomi refererte, slik jeg tolker det, til Scotts debatt «equality versus difference». Som flere andre nordiske kvinne- og kjønnsforskere avdekket Larsen dikotomier som skjulte maktstrukturer og oppfordret samtidig til å omskrive velferdsstatens historie.³⁸⁴ Omskriving var følgelig veien å gå for å endre også velferdsstatshistorie.

---

³⁸¹ Ibid., s. 29.

³⁸² Ibid., s. 42.

³⁸³ Ibid., s. 43.

³⁸⁴ Ibid.

Den tyske historikeren, Wiebke Kolbe som var en av de få utenom-nordiske forskerne på konferansen, brukte også i sin artikkel til konferansen dekonstruksjon for å avdekke dikotomier og fremstår for meg som en tilhenger av Scotts teori. Kolbe var i denne perioden forskningsassistent ved universitetene i Bielefeld og Bremen og arbeidet med sin doktorgradsavhandling, som ble ferdigstilt i 1999 under tittelen «How mothers became parents. Constructing motherhood, fatherhood and parenthood in Swedish and West German welfare politics, 1945-1995». Artikkelen hun leverte til denne konferansen viser forskning som ledet frem til ferdigstilling av denne doktorgraden. I Wiebke Kolbes artikkel «Turning mothers into parents» gjorde Kolbe en analyse av hvordan dannelsen av foreldreskap fant sted innenfor den sosialpolitiske diskursen i en komparasjon av Sverige og Vest-Tyskland siden 1960-tallet og frem til 1990-tallet.³⁸⁵ Mens Larsen så på begrepet «maternalisme» så Kolbe på begrepet «foreldreskap», hvor målet var å dekonstruere forutinntatte kjønnsordninger.³⁸⁶

Kolbe skrev om sin konstruktivistiske tilnærming som en metodisk tilnærming. Å bruke kjønn som analytisk verktøy ble dermed slik jeg tolker det, omtalt som metode. Var det denne tilnærmingen Scott refererte til? Kunne det tenkes at Kolbe ikke var alene om denne tilnærmingen? Metoden ble i Kolbes artikkel definert å være en konstruktivistisk tilnærming med den antagelsen at ingen av kategoriene som ble anvendt skulle bli tatt for gitt. Hun skrev:

I analyse this process of construction for the social policy discourse. It was this discourse that constructed (i. e. created) the recipients of social benefits as mothers, fathers, parents, wives, husbands, breadwinners or families in a historically and contextually specific way. What it meant to be a mother, a father etc. changed from context to context, from time to time and from country to country.³⁸⁷

Ved å gjøre dette ønsket Kolbe si noe om hvordan politisk språk produserer mening. Hun skrev: «I use the concept social policy *discourse* because it indicates the intimate connection between reality and representation and stresses the power and momentum of language and its important role in the construction of our reality».³⁸⁸ Hun konkluderte i sin analyse med at mens foreldreskap i den vesttyske sosialpolitiske diskursen ikke var tillegg av far- og

---

³⁸⁵ Kolbe, «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2,» s. 64.

³⁸⁶ Ibid., s. 63.

³⁸⁷ Ibid.

³⁸⁸ Ibid.

morskap, mens i Sverige var dannelsen av farskap en konsekvens av dannelsen av foreldreskap i stedet for dets tilstand.

Referansene til Scott i artiklene på kvinne- og kjønnshistorikermøtene ble færre og færre, men bruken av Scotts teori fortsatte å anvendes mer implisitt. Slik jeg leser Kolbe var hennes forskning i stor grad tro mot Scott. Den ene gangen Kolbe refererte til Scott i artikkelen viste hun til at kjønn er en relasjonell kategori og hvordan begge kjønn ble definert ut ifra hverandre. Om man bruker ordet Scottdiskursen, så er det synlig hvordan den var på vei til å bli en del av det nordiske kvinne- og kjønnshistoriefagfeltets vokabular. Nærheten til empirisk forskning, som er en naturlig del av historiefaget, bidro kanskje til å omforme Scotts teori til å anvendes som metode. Dette blir synlig i både Kolbes og Anita Mortensens artikkel.

Norske Gro Anita Mortensen som var hovedfagsstudent i historie ved NTNU, leverte artikkelen «Med moderskap som utgangspunkt for forestillinger om forholdet mellom kropp og kjønn».³⁸⁹ Mortensen trakk videre frem historikere som i sine analyser av kjønn tar utgangspunkt i kjønnsforskjeller skapt diskursivt; Linda Nichol森, Bente Rosenbeck, Joan Scott og Thomas Laqueur. Dette var utgangspunktet for Mortensens analyse av de to norske tidsskriftene «Nylænde» og «Kvinden», hvilket viser at hun benyttet seg av Scotts teori for å finne svar på sin problemstilling. Ikke ulikt sine samtidige forskningskollegaer brukte hun også komparasjon for å få svar på sine spørsmål.

I artikkelen så Mortensen på hvordan tidsskriftene på forskjellig vis gav en fremstilling av debatten om barselspause, som kom frem i forbindelse med Fabrikktilsynsloven og Sykeforsikringsloven av 1909, og revisjonen av Fabrikktilsynsloven og Sykeforsikringsloven i 1915. Komparasjonen, som flere forskere hadde brukt som metode for å påvise varierende kjønnete meningsinnhold ble anvendt hos Mortensen. «Kvinden» var arbeiderbevegelsens tidsskrift mens «Nylænde» var et liberalt tidsskrift. Analysen så på holdninger som kom til uttrykk i tidsskriftene og hvilke variasjoner av kjønnsforståelse som ble uttrykt som representasjon i tidsskriftene. Mortensen så i denne forbindelse på oppfatninger av moderskap og hvor hun problematiserte oppfattelsen av moderskap, forstått som svangerskap, fødsel og

---

³⁸⁹ Gro Anita Mortensen, «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2,» i *Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning : trykt utg.)*, red. (Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997).

barsel.³⁹⁰ Kvinnepolitisk fokuserte Mortensen på hvordan kampen for kvinners rettigheter, samt holdninger til forholdet mellom kjønn og kropp, kom til uttrykk i tidsskriftene.³⁹¹ Hun trakk frem at debatten dreide seg blant annet om fødsel skulle forstås som natur eller sykdom.³⁹² Mortensens diskursfokus gav derfor innblikk i hvordan det normative begrepet fødsel ble oppfattet. Ved å trekke frem to forskjellige kvinnegrupper utspilte det største skille i debatten seg etter hva som skulle være hensikten med barselpenger som var beregnet på to forskjellige kvinnegrupper – arbeiderkvinner og liberale kvinner som kjempet for at kvinner skulle gis like juridiske og økonomiske vilkår med menn.³⁹³ Det som jeg finner interessant særlig interessant i artikkelen er Mortensens utsagn: «Metodisk betyr det at jeg er ute etter å fortolke meningsinnholdet i debatter om barselpause for å belyse forestillinger om forholdet mellom kropp og kjønn».³⁹⁴ Sandmos påstand om at teori ble gjort om til metode får klangbunn i dette utsagnet. Spørsmålet jeg vil stille til slutt er om Scotts teori var blitt anvendt som en metode, og videre – var dette være med på å gjøre Scotts teori til mer «mainstream»?

4.9 Konklusjon

Ved utgangen av 1990-tallet var det behovet for å knytte teori med empiri som karakteriserte nordisk kvinne- og kjønnsforskning. Scotts teorier ble fremdeles diskutert, deriblant av Hagemann, Blom, Wetterberg og Christensen, men viktigere var det at hennes innsikter ble forsøkt omgjort til historiske analyser. Ble det slik som Sandmos tese sa: historiefaget viser en tendens til å enten omdanne teori til metode innenfor et realistisk paradigme. Bidro dette til at Scotts teori ble omgjort til metodologi for å unngå å bli støtt bort som fremmed og uønsket? Selv refererte han til Scott som metodolog.³⁹⁵ Slik jeg leser det ble omskriving av historie metoden, mens idéen bak, teorien om hvorfor man skulle omskrive, ble satt i skyggen. Det var den empiriske tilknytningen som styrte skuten i historiefaget. Om man skulle være tilbøyelig til å gjøre teori om til metodologi var det i så fall for å sikre seg en posisjon innad i det tradisjonelle historiefaget. Kanskje var det dette Scott refererte til som «mainstream»? Historikeren Sara Edenheim har pekt på hvordan Scott vi 1999 var redd for at kjønns historisk hadde mistet sin kritiske radikalitet. Hun fryktet at historikere skulle være forutinntatt og stå igjen med en evig historie med forhold mellom kvinner og menn. For Scott var det viktig at

---

³⁹⁰ Ibid., s. 286.

³⁹¹ Ibid., s. 290.

³⁹² Ibid., s. 299.

³⁹³ Ibid., s. 300.

³⁹⁴ Ibid., s. 286.

³⁹⁵ Sandmo, «Hvordan det egentlig var,» s. 16.

definisjonen krever bruk av teori så vel som nye metoder. Uten selv å vite svaret på spørsmålet var det viktig for Scott å stille spørsmålet om hva «menn» og hva «kvinner» antas å bety. Bruken av teori var viktig fordi den problematiserte hva kjønn var. Samtidig ville den kunne luke vekk deterministiske og ahistoriske fortolkninger på bakgrunn av sin kritiske tilnærming.³⁹⁶

I både artiklene og bøkene fra perioden var bruken av teori for øvrig til stede. Både Melby, Blomberg, Larsen, Kolbe og Mortensens forskning utøvde omskriving av historie. Den empiriske forskning som anvendte Scotts teori for å omskrive historie demonstrerte historisiteten ved denne forskningen. Den empiriske fundamenteringen legitimerte ved dette eksistensen til teorien og dens aktualitet. Problemet for kvinne- og kjønnshistorikerne var heller Faderhuset, som ikke viste tegn til å omfavne idéen om at kvinne- og kjønns historie skulle integreres med det tradisjonelle historiefaget. Bruken av kjønn som analysekategori var derfor forbeholdt kvinne- og kjønnshistorikere. Faderhusets definerings av historiefaget tronet som sannhetsbærer av hva historie skulle være. Skulle kjønn være relevant var det kanskje lettere å komme til med forskning som Blomberg presenterte, innenfor tradisjonelle historiegrenser som industri. Kjønns historie innen kvinnens domene ble fremdeles plassert som sidegren av historie. Som Bagge skrev: Hovedtyngden av forskningen videreførte tidligere tradisjoner fra 1960- og 70-årene. Kjønn forble fortsatt mest aktuell for forskning innen kvinne- og kjønns historikerforumet.

For si noe om Scottdiskursen må en derfor se på hvordan kvinnehistorikerne hadde tatt i mot kjønnskategorien. Kjønn som kategori hadde for alvor festet seg i det nordiske kvinne- og kjønns historiske fagfellesskapet i denne perioden. Dette kom tydelig frem da noen av kvinneforskningssentre ble omdøpt til kjønnsforskningssentre. Scotts teori, eller Scottdiskursen var blitt en del av forumets diskurs. Den implisitte bruken av kjønn og forståelse av kategorien hadde omformet diskursen i fagmiljøet. Det blir synlig gjennom gjentatte debatter, som hadde hatt en sentral plass i kvinnehistorikermøtenes agenda fra 1989-1996. De teoretiske debattene som hadde tatt stor plass på konferansene viste tegn til å avta. Men bruken av teori holdt fremdeles stand, skjønt den ble ikke lenger bare forstått som teori, men også anvendt som metode.

---

³⁹⁶ Edenheim, «Att komma till Scott: teorins roll inom svensk genushistoria,» s. 28.

Fra å være noe ukjent og nytt hadde Scotts teori føyd seg inn til å bli en etablert og anerkjent teori i fagmiljøet. Dette ble gjenspeilet i diskursen som implisitt rommet kjønn som kategori. Gjennom blant annet debattene hadde kjønn etablert seg i fagets vokabular og ble anvendt i empirisk forskning. Sterkest oppslutning fikk hun slik jeg leser det av de norske forskerne. Fagspråket fra artiklene viser hvordan forskerne hadde tatt til seg teoretiske formuleringer og argumenter, med andre ord utviklet en Scottdiskurs. Man snakket nå i mye større grad om kjønnshistorie ved siden av kvinnehistorie. Scotts poeng om å avsløre dikotomien likhet/forskjellighet ble anvendt i forskning, kjønn som kategori bla anvendt for å skrive historie om kvinner og menn. Historikerne hadde rettet fokuset mot å avdekke maktrelasjoner og forstå historisk endring i forhold til kjønn og makt.

Etter en periode hvor grenselandet for hvilke teoretiske tilnærminger som var aktuelle for historiefaget, var pendelen på vei tilbake for å holde fast ved historiefagets viktige felles referansepunkt, empirisk realisme. Når Sandmo sier at kjønnshistorien ikke hadde tatt kvinnehistoriens plass er det noe sant i det. Kvinnehistorie stod fast videre, og kjønnshistorieforskningen ble kanskje ikke stor innad i historiefaget. Likevel er det et viktig poeng som faller vekk ved utsagnet: hva de kvalitative endringene tilførte historiefaget. Perspektivene og den kritiske tilnærmingen til historiefaget som Scotts teori representerte var blitt etablert og anerkjent som perspektiv. Som en av de mest siterte artiklene viste teorien til Scott sin relevans, og hvordan den hadde truffet en nerven ved å peke på mangler ved historiefaget.

5 Konklusjon

5.1 Innledende kommentar

Min interesse for Scott ble vekket på grunn av min forkjærlighet for poststrukturalismen og dens evne til å åpne opp for at undervurderte verdier får plass i et akademisk fora. Kunnskap er makt og tilgangen til kunnskapens distributør i form av universiteter og høyskoler, har mye å si for å bli hørt og sett i samfunnet. Selv begynte jeg å lese poststrukturalistisk teori som representerte det abstrakte, gjennom lesning av tekster av Julia Kristeva. Interessen min ble på ny vekket da jeg leste Scott og om hvordan hun evnet å gjøre poststrukturalistiske teori relevant for historiefaget og dets behov for empirisk tilknytning. Med utgangspunkt i Sarasins teori om sirkulasjon av kunnskap, med syn for at kunnskap gjennom sirkulasjon leder til transformasjon og omforming, har mitt blikk vært rettet mot prosessen både Scott selv gikk gjennom og de nordiske kvinne- og kjønns historikerne i møte med Scotts teori. Sarasins teori sier også noe om begrensningene som ligger i utviklingen i og med at kunnskapen utvikles i en lukket sfære. Man skriver heller ikke om hva som helst, men tar utgangspunkt i konteksten av sin samtid.

5.2 En teori av sin tid

I innledningen skrev jeg om hvordan kunnskapsutvikling formes av både enkeltpersoner og deres faglige konstruksjoner og tolkninger, etablerte tradisjoner, utdanningsinstitusjoner og statlige politiske insentiver og interesser. Skal man forstå hvordan resepsjonen av Scotts teori har vært, må man se på hvordan teorien ble til i en periode som var preget av sterke opposisjonelle krefter mot eksisterende tradisjoner i utdanningsinstitusjoner og ellers i samfunnet. Scotts karriere ble etablert i en tid hvor kvinnehistorien vokste frem og synliggjort under vingene av sosialhistorien. De kraftige bølgebevegelsene som ble satt i gang av den politiske kvinnebevegelsen, satte i gang et engasjement i samfunnet som også bidro til at kvinnehistorie fikk fotfeste institusjonelt på et internasjonalt plan. Med dette hadde kvinnehistorie blitt anerkjent som en del av historievitenskapen som et kategorifag. Sammenligner man utviklingen av kvinnehistorien i USA med Norden er likhetstrekkene mange. Nærheten til Storbritannia og USA kommer også til syne i rapportene fra de nordiske kvinnehistorikermøtene. Et gjennomgående trekk, med noen få unntak, er at forskningsarbeidet som løftet frem kvinne- og kjønns historie ble gjort av kvinner.

Et annet likhetstrekk Scott delte med de nordiske kvinnehistorikerne var at frem til man ble introdusert til poststrukturalistisk tankegods hadde man blitt introdusert for strukturalistisk litteratur. Scott viste blant annet til lesningen av Gerda Leners, Nathalie Zemon Davis' og Joan Kellys tekster, som ønsket å benytte strukturelle tilnærminger for å gi svar på hvordan kvinnehistorien hadde fått en så svak posisjon i historiefaget. Hos de nordiske kvinnehistorikerne ble møtet med strukturalistisk teori til gjennom Annales-skolens mentalitetshistorie. Jeg tror at dette var en viktig impuls som gjorde sitt til at det kvinnehistoriske fagmiljøet var så mottagelige for Scotts tenkning. Og dette har ikke kommet så tydelig frem i tidligere forskning. Strukturalismens teoretiske fundament flyttet, slik jeg ser det, på grensene for historiefagets sfære slik at det også ble lettere å introdusere poststrukturalistisk teori. Hirdmans genusteori, som ble publisert ikke lenge etter Scotts teori, var bygget på strukturalistisk teori, noe som også viser at de nordiske kvinnehistorieforskerne forsket i et strukturalistiske teorilandskapet. Sammenligner man gjennomslagskraften til Hirdmans og Scotts teori står Scotts teori som mest innflytelsesrik.³⁹⁷

5.3 I grenseland

Historikeren Erling Sandmo har skrevet om hvordan historiarbeidets grensearbeid ikke er en serie avsluttede trefninger.³⁹⁸ Dette handler blant annet om historiefagets kunnskapsutvikling og utvikling av sin oppfattelse av seg selv. Sandmo skrev videre om hvordan dette er en «vedvarende befestelse av forskjellene mellom fagets egne tradisjoner og andre».³⁹⁹ Slik jeg ser det, beveget Scott og andre poststrukturalister seg i en grenseoppgang mellom historiefaget og andre samfunnsfag. Dette kommer også tydelig frem av den tverrfaglige tilnærmingen. At teori ble omdannet til metodologi for å unngå å bli forkastet av historiefaget handlet om grensesettingen som ble satt for at legitimiteten ved empirisk forankring skulle sikres. Nå skal det sies at Scott selv så også på empirisk forankring som sentralt, derav frontet hun metoden rewriting, eller omskriving. Men Scotts teori var mer enn dekonstruksjon og rekonstruksjon. Scotts teori utfordret grunnlaget for konvensjonell historisk praksis, inkludert fremlegging av historiske bevis og historisk erfaring og hvilken rolle narrative hadde i historieskrivingen, fra kjønn og spørsmål om forskjeller til underliggende ideologiske systemer. Av debattene kan man lese hvordan Scotts teori fylte et udekket behov hos

---

³⁹⁷ Sandmo, «Hvordan det egentlig var,» s. 16.

³⁹⁸ Ibid., s. 9.

³⁹⁹ Ibid.

kvinnehistorikerne: å finne svar på hvorfor de hadde en så marginal plass i historiefaget, samtidig som det gav håp om endring. Et ønske om å øke kvinnehistorieforskning kvantitativt var til stede hos kvinnehistorikerne. Men noe av det viktigste bidraget Scotts teori kom til å bidra med var, slik jeg ser det, av kvalitativ karakter. I kjernen av dette ligger et metakognitivt blikk, altså evnen til å være bevissthet og ha kunnskap om egne tankemønstre, prosesser og strategier. Ved hjelp av det kritiske blikket kan man revidere tidligere forskning, noe som gir muligheter for å endre forskningspraksis.

5.4 Resepsjonen av Scott i Norden

Det er ikke tvil om at Scotts teori har endret diskursen også i det nordiske kvinne- og kjønns historikerforumet. En diskurs som har funnet vei inn også i historiefaget. Som Scott hadde sitt «Eureka»-øyeblikk med Foucault var det flere av de nordiske kvinnehistorikerne som fikk øynene opp for mulighetene som ble presentert i Scotts teori. I perioden 1986-1996 gikk det nordiske kvinnehistorieforskermiljøet fra å bli kjent med Scotts teori til å bruke det som en naturlig del av fagets terminologi, eller diskurs. Scotts teori utvidet den teoretisk-faglige sfæren. De mest påfallende endringen, var da man gikk til det skrittet å skifte navn på institusjonene fra kvinne- til kjønnsforskningssentre. Sammenligner man de tre landene hadde institusjonaliseringsprosessen både likhetstrekk og særtrekk. I Sverige, hvor Qvist ledet an, stod den tverrfaglige forskningen sterkere enn i Norge og Danmark. Norge, med Blom i spissen, ønsket et kvinnehistoriefag som var tett knyttet opp til «faderhuset» og la seg metodologisk nærme dem. Dette gjorde at de distanserte seg fra den feministiske bevegelsen i større grad. I Danmark, som var svakest stilt institusjonelt, var nærheten til feministisk forskning og herstory-retningen sterkere her enn i de andre to landene. Felles for dem alle var at de orienterte seg i det teoretiske landskapet i en periode hvor poststrukturalismens bølge var på sin høyeste også internasjonalt i historikermiljøene.

Debattene som ble ført i kvinnehistorikermøtene har gitt innsyn i hvordan Scotts teori ble mottatt. Konferansene var samlende i sin form på bakgrunn av at dette var et forum som gav faglig støtte og impulser som kvinnehistorikerne fikk i mindre grad ved sine universiteter. Det eksisterte derfor en konsensuskultur innad i miljøet som bidro til et debattklima som var samlende fremfor splittende. Til felles hadde de en søken og et håp om noe bedre, som kanskje var vel så viktig som faglige uenigheter. Med dette som bakteppe, leser jeg en nysgjerrighet i debattene som ble ført under konferansene.

Forskningen som brukte Scotts teori hadde en kobling til sosialhistorie, arbeiderhistorie og til kvinnebevegelsen. Dette var med på å forme forskningsområdene som ble valgt. Slik sett ble det drevet forskning innenfor et grenseområde formet av samtidens forskningsområder. Dette sier noe om at forskning utvikles innenfor en begrenset sfære. Den mest innovative tilnærmingen, slik jeg ser det, finner vi hos Blomberg, med tanke på at hun analyserte mannlig identitet. Dette kan sees i sammenheng med at hun var svensk, hvor båndene til det tverrfaglige samarbeidet med blant annet kjønnsstudier og sosiologi har vært tettere. Periodisk opererte en stor del av kvinnehistorikerne innenfor slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet.

5.5 Scottdiskursen

Scotts tilstedeværelse på Hässelby slott gjorde utvilsomt sitt til at teorien ble gjort til kjenne. Av forskere som vurderte Scotts teori som relevant for historiefaget i debattene, vil jeg trekke frem Gro Hagemann, Ida Blom, Kari Melby, Bente Rosenbeck, Christina Carlsson Wetterberg og Hilda Rømer Christensen. Motsatsen i Yvonne Hirdmans genusteori gjorde også sitt til at debatten ble utbrodert og aktualisert. Gjennom debattene ble teorien kjent og sammen utforsket foran på kvinnehistorikermøtene muligheter og begrensninger de så ved Scotts teori. En av identitetsmarkørene som Eirinn Larsen trakk frem som kjennetegn for de norske kvinnehistorikerne var forholdet til den kjønnsblinde historien presentert som «faderhuset», og drømmen om integrering med det.⁴⁰⁰ I forlengelse av dette var håpet at Scotts teori kunne bidra med integrering. Med mål om integrering gjøv de løs på Scotts teori.

I denne debatten ble kjønn som kategori gradvis etablert som en naturlig del av forskningsdiskursen. Andre historikere hadde bidratt til å trekke inn kjønn som kategori, men slik jeg ser det var den store innflytelsen Scotts teori fikk som virkelig gjorde kjønn til en anerkjent og akseptert kategori i det nordiske kvinne- og kjønns-historikermiljøet. Hvis man ser på kvantitet var ikke det store mengder forskningsarbeid som ble bygd på Scotts teori. Men kvalitativt endret Scotts teori diskursen på flere måter. Ser man på forskningsarbeidet som ble gjort kan man generelt si at ved hjelp av Scotts teori ble det metodisk anvendt dekonstruksjon og rekonstruksjon av tekster, som var relativt nytt for fagmiljøet. Dette ble

---

⁴⁰⁰ Larsen, «Kvinne- og kjønns-historiens fortellinger,» s. 151.

anvendt innenfor fagområdene kvinnehistorie, velferdsstatsforskning, utdanningshistorie, arbeiderhistorie og industrihistorie.

Forskerne fanget også opp sentrale poeng, eller dekonstruksjonsgrep som Scott presenterte i sine tekster. Flere forskere brukte Scotts poeng om at der likhet og forskjell er sammenkoblet som en dikotomi, blir man tvunget til å akseptere hvordan ordet forskjell hviler på negasjon eller undertrykkelse av noe representert som antitetisk til ordet forskjell.⁴⁰¹

Likeledes inspirerte hennes artikkel «The evidence of experience» til debatt. Scott insisterte på å stille spørsmål ved erfaringens opprinnelsesstatus i historiske forklaringer, og hvor hun argumenterte for at kvinner og menns erfaring måtte historiseres og kontekstualiseres som produkt av sin tids diskurser og maktprosesser, ble tema på kvinnehistorikermøtet i 1993.⁴⁰²

Grensene ble utforsket videre, og med et ekspanderende forskningsmiljø ble tolkningene flere. Samtidig var perioden også preget av en teoriutvikling, hvor flere tilnærminger til kategorien kjønn ble forsket på, som hos for eksempel Judith Butler. I siste periode kan fagmiljøet også sies å strekke seg mot teorimangfold. Samtidig ble empirisk tilknytning igjen mer viktig. Slik jeg leser det bidro dette til en mer skiftende bruk av teori.

Konsekvensen av et økende teorimangfold bidro også til at både bruken av Scott og forståelsen av henne økte i forskjell. I nærlesningen av Kari Melbys og Eva Blombergs monografier får man innblikk i hvordan tilnærmingene til Scotts teori divergerte. Slik sett kommer det til syne at landenes faglige ståsted og hver enkelt forskers tolkninger og forståelser omformet og transformert Scotts teori til å passe inn også i deres fagfelt.

Da Rosenbecks uttalte at de var inne i en ny fase handlet det om slik jeg ser det, et faglig dreiningspunkt rettet mot teoretiske tilnærminger som faget enda ikke hadde beveget seg innenfor. Mentalitetshistorien og kjønnshistoriens teoretiske orientering bidro til at nye perspektiver ble forsket på innen historiefaget. Scotts teori bidro sterkt til å flytte grensene for hva som er definert som historiarbeidets arbeidsområder, særlig for kvinne- og kjønnshistorikere. Med dette bidro Scott til å kvalitativt til å tilføre det kritiske blikket Scotts teori utstyrte kvinnehistorikerne med til å finne nye forskningsområder, tolkninger og perspektiver. Det omfattende nedslagsfeltet til Scott gjorde sitt til at teorien hennes ble stående.

---

⁴⁰¹ Scott, *Gender and the politics of history*, s. 172.

⁴⁰² «The Evidence of Experience,» s. 797.

Litteraturliste

- Abelson, Elaine, David Abraham, og Marjorie Murphy. «Interview with Joan Scott.» *Radical history review* 1989, nr. 45 (1989): 41-59.
- Alberti, Johanna. *Gender and the historian*. Harlow: Longman, 2002.
- Alnebratt, Kerstin. «Meningen med genusforskning så som den framträder i forskningspolitiske tekster 1970-2000.», *Acta universitatis Gothoburgensis*, 2009.
- Andresen, Astri, Sissel Rosland, Teemu & Ryymin, og Svein Atle Skålevåg. *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*. Samlagets bøker for høgare utdanning. 2. utg. utg. Oslo: Samlaget, 2015.
- Artéus, Gunnar, og Klas Åmark. *Historieskrivningen i Sverige*. Lund: Studentlitteratur, 2012.
- Bagge, Sverre. «Samfunnsvitenskapenes historie.» I *Universitetet i Bergens historie : B. 2*, 582-707. Bergen: Universitetet, 1996.
- Banner, James M., og John R. Gillis. *Becoming historians*. Chicago: University of Chicago Press, 2009.
- Blazevic, Dunja. «Jakten på et fagfelt: den skandinaviske kvinne- og kjønnshistoriens fremvekst i skjæringsfeltet mellom historieforskning og kvinne- og kjønnsforskning.», *The University of Bergen*, 2015.
- Blom, Ida. «Kampen om Eirik Raudes land : pressgruppedpolitikk i grønlandsspørsmålet 1921-1931.», *The University of Bergen*, 1973.
- . «Mentalitetshistorie og kvinnehistorie.» I *Kvinder, mentalitet, arbejde : kvinnehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvinnehistoriemøde*, redigert av Inge Frederiksen og Hilda Rømer, 14-26. Århus: Håndbibliotekets Veninder : Aarhus Universitetsforlag, 1986.
- . «Om at skrive globalhistorie i dekonstruksjonens tid: Perspektiv til en ny verdenshistorie.» I *Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993*, Tammerfors, redigert av Marianne Liljeström, Pirjo Markkola og Pirjo Mäenpää, 23-44. Tampere: Tampereen yliopisto, 1994.
- Blom, Ida «Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors.» I *Historiatieteen laitoksen julkaisuja*. Tampere: Tampereen yliopisto, 1994.
- Blom, Ida, Jørgen Christian Meyer, Eva Maria Lassen, Kari Vogt, Sverre Bagge, og Nanna Damsholt. *Cappelens kvinnehistorie : 1 : Urtid, oldtid, middelalder : til ca. 1500*. Cappelens kvinnehistorie. Bind 1, Oslo: Cappelen, 1992.
- Blom, Ida, Sølvi Sogner, Grethe Jacobsen, Bente Rosenbeck, og Kari Vogt. *Cappelens kvinnehistorie : 2 : Renaissance, reformasjon, revolusjon : fra ca. 1500 til i dag*. Cappelens kvinnehistorie. Bind 2, Oslo: Cappelen, 1992.
- Blomberg, Eva. «Män i mörker : arbetsgivare, reformister och syndikalister : politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940.», *Stockholm University*, 1995.
- Bondevik, Hilde, Jørgen Lorentzen, Wencke Mühleisen, og kjønnsforskning Universitetet i Oslo Senter for kvinne- og. *Kjønnsforskning : en grunnbok*. Oslo: Universitetsforl., 2006.
- Bråten, Beret. «Vil ha mer forskning.» <https://kjonnsforskning.no/nb/2004/01/vil-ha-mer-forskning>.
- Burke, Peter. *The French Historical Revolution ; The French historical revolution : the Annales school, 1929-2014*. Cambridge, England, Malden, Massachusetts: Polity Press, 2015.

- Busk-Jensen, Lise, Christensen, Hilda rømer. «kvindeforskning.» <https://denstoredanske.lex.dk/kvindeforskning>.
- Butler, Judith. *Gender trouble : feminism and the subversion of identity*. Thinking gender. New York: Routledge, 1990.
- Castaneda, Cecelia Walsh Russso & Ernesto. «Charles Tilly.» Oxford Bibliographies, <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199756384/obo-9780199756384-0156.xml>.
- Christensen, Hilda Rømer. «Hilda Rømer Christensen.» <https://www.sociology.ku.dk/staff/professor-and-associate-professor/?pure=en/persons/125358>.
- . «Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors.» I *Historiatieteén laitoksen julkaisuja*, redigert av Marianne Liljeström, Pirjo Markkola og Pirjo Mäenpää, 70-87. Tampere: Tampereen yliopisto, 1994.
- Dahl, Ottar. *Historie og teori : artikler 1975-2001*. Oslo: Unipub forl., 2004.
- . «Historisk tidsskrift.» 262-274. Oslo: Universitetsforlaget, 1985.
- Dahl, Ulrika, Marianne Liljeström, og Ulla Manns. *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005*. Södertörn Academic Studies. 2016.
- Davidoff, Leonore, og Catherine Hall. *Family fortunes : men and women of the English middle class, 1780-1850*. London: Hutchinson, 1987.
- Davis, Natalie Zemon. «"Women's History" in Transition: The European Case.» *Feminist studies* 3, nr. 3/4 (1976): 83-103.
- Downs, Laura Lee. *Writing gender history*. Writing history. London: Hodder Arnold, 2004.
- Dubois, Ellen, Mari Jo Buhle, Temma Kaplan, Gerda Lerner, og Carroll Smith-Rosenberg. «Politics and Culture in Women's History: A Symposium.» *Feminist studies* 6, nr. 1 (1980): 26-64.
- Echols, Alice, Ellen Willis, og Alice Echols. *Daring to be bad : radical feminism in America, 1967-1975*. Thirtieth anniversary edition. utg. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2019.
- Edenheim, Sara. «Att komma till Scott: teorins roll inom svensk genushistoria.» *Scandia* 78, nr. 2, Supplement (2012): 22-32.
- Eeg-Henriksen, Fride. «Bulletin.» <https://www.stk.uio.no/om/historie/bulletine/>.
- . «Kvinneforskning: et nytt fagfelt.» <https://www.kvinnehistorie.no/artikkel/t-3091>.
- Events, UC Berkely. «Conversations with History - Joan Wallach Scott.», 15:37 til 16:41, 2009.
- Florin, Christina. «Kampen om katedern: feminiserings- og professionaliseringsprocessen inom den svenska folkskolans lärarkår 1860-1906.» Umeå University, 1987.
- . «Kvinnohistoria i teoretiskt perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989.» I *Uppsala papers in economic history*, redigert av Agneta Emanuelsson, Ulla Wikander og Ingrid Åberg, 77-97. Uppsala: Uppsala University, Department of Economic History, 1990.
- Frederiksen, Inge, og Hilda Rømer. *Kvinder, mentalitet, arbejde : kvindehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvindehistoriemøde*. Århus: Håndbibliotekets Veninder : Aarhus Universitetsforlag, 1986.
- Green, Anna, og Kathleen Troup. *The houses of history : a critical reader in history and theory*. 2nd ed. utg. Manchester: Manchester University Press, 2016.
- Gullikstad, Berit, og Kari Heitmann. *Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2*. Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for

- kvinneforskning : trykt utg.). Bind 3/97, Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997.
- Hagemann, Gro. «Kjønn og industrialisering.», Universitetsforl., 1994.
- . «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2.» I *Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning : trykt utg.)*, 1-5. Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997.
- . «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferanserapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989.» I *Uppsala papers in economic history*. Uppsala: Uppsala University, Department of Economic History, 1990.
- . «Postmodernismen en användbar men opålitlig bundsförvant.». *Tidskrift för genusvetenskap*, nr. 3 (1994): sid 19-34.
- Hagemann, Gro, Kari Melby, Hege Roll-Hansen, Hilde Sandvik, og Ingvild Øye. *Med kjønnspektiv på norsk historie*. 3. utgave / Gro Hagemann, Kari Melby, Hege Roll-Hansen, Hilde Sandvik og Ingvild Øye. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2020.
- Hagemann, Gro, Åse Røthing, og Jorun Solheim. «Kjære leser.». *Tidsskrift for kjønnsforskning* 33, nr. 1-2 (2009): 2-6.
- Halsaa, Beatrice. «Norsk kvinne- og kjønnsforskning – med tidsskriftet som prisme.». *Tidsskrift for samfunnsforskning* 47, nr. 2 (2006): 225-256.
- Hedlin, Maria. «Lilla genushäftet 2.0: Om genus och skolans jämställdhetsmål.», 2010.
- Heiret, Jan, Teemu Ryymin, og Svein Atle Skålevåg. *Fortalt fortid : norsk historieskriving etter 1970*. Oslo: Pax, 2013.
- Hesford, Victoria, og Lisa Diedrich. «On ‘The evidence of experience’ and its reverberations: An interview with Joan W. Scott.». *Feminist theory* 15, nr. 2 (2014): 197-207.
- Hilda Rømer, Christensen. «Gender - Still a Useful Category of Analysis? Interview med Joan Scott.». *Kvinder, Køn & Forskning*, nr. 1 (1999): 6-19.
- Hirdman, Yvonne. «Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning.». *Tidskrift för genusvetenskap* 9, nr. 3 (2022): 49-63.
- Holst, Cathrine. «Alt er ikke positivismestrid.». *Nytt norsk tidsskrift* 27, nr. 3 (2010): 241-242.
- Holter, Harriet, og Beatrice Halsaa. *Hun og han : kjønn i forskning og politikk*. En Pax-bok. Oslo: Pax, 1996.
- Hunt, Lynn. *Writing history in the global era*. First edition. utg. New York, London: W.W. Norton & Company, 2014.
- Haavet, Inger Elisabeth. «Kjønns- og kvinnehistorie.» <https://www.norghistorie.no/studerefortid/historie/2095-Kjønns-og-kvinnehistorie.html>.
- . «Nyskapning og fellesskap – kjønnshistoriens historie sett gjennom de nordiske kvinnehistorikermøtene.». *Tidsskrift for kjønnsforskning* 33, nr. 1-2 (2009): 110-123.
- Iversen, Irene. «Feministisk litteraturteori.». I *En Pax-bok*, redigert av Irene Iversen, 9-63. Oslo: Pax, 2002.
- Jegerstedt, Kari. «Kjønnssteori.». Oslo: Gyldendal akademisk, 2008.
- Kelly, Joan, Pauline Ferrier-Viaud, og Juliette Galonnier. «Did women have a Renaissance?». *Tracés (Lyons, France)*, nr. 36 (2019): 191-224.
- Khrono. «Ida Blom.» <https://pahoyden.khrono.no/minneord/ida-blom/393228>.
- Kolbe, Wiebke. «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2.» I *Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning: trykt utg.)*, redigert av Berit gullikstad og Kari Heitmann, 61-86. Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997.

- Koonz, Claudia, og Renate Bridenthal. *Becoming visible : women in European history*. Boston: Houghton Mifflin, 1977.
- Kristeva, Julia, og Agnete Øye. *Svart sol : depresjon og melankoli*. Soleil noir. Bind 3, Oslo: Pax, 1994.
- Kønnet i historien*. Den Jyske historiker. Bind 58-59, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1992.
- Lagrange, Rose-Marie. «Une historienne inclassable : Joan Wallach Scott.», *Cahiers du genre* 61, nr. 2 (2016): 189-216. doi:10.3917/cdge.061.0189.
- Larsen, Eirinn. «Avhengig av forskning : de norske forskningsrådenes historie.». Bergen: Fagbokforlaget, 2019.
- . «Invisible strategies : gender in French and Norwegian business education, 1870-1980.», European University Institute, 2005.
- . «Kjønn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikermøte, Klækken 08.-11.08.96 : Bd. 2.» I *Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning : trykt utg.)*, 29-48. Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997.
- . «Kvinne- og kjønnshistoriens fortellinger.». I *Fortalt fortid*, 148-175. Oslo: Pax, 2013.
- . «State feminism revisited as knowledge history. The case of Norway.». I *Histories of Knowledge in Postwar Scandinavia*, redigert av Johan Östling, Niklas Olsen og David Larsson Heidenblad, 152-170. London: Routledge, 2020.
- . «Universitetet i Oslo 1811-2011 : Bok 7 : Samtidshistoriske perspektiver.». Kap. 1 I *Universitetet i Oslo 1811-2011 : Bok 7 : Samtidshistoriske perspektiver*, 17- 102. Oslo: Unipub, 2011.
- Lerner, Gerda. «The Majority Finds Its Past.». *Current history (1941)* 70, nr. 416 (1976): 193-231.
- . «New Approaches to the Study of Women in American History.». *Journal of Social History* 3, nr. 1 (1969): 53-62.
- Liljeström, Marianne. «Den officiella sovjetideologins syn på kvinnor. Generella drag och förändringar 1917–80.». I *Kvinder, mentalitet, arbejde : kvindehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvindehistoriemøde*, redigert av Inge Frederiksen og Hilda Rømer, 162-169. Århus: Håndbibliotekets Veninder : Aarhus Universitetsforlag, 1986.
- Liljeström, Marianne, Pirjo Markkola, og Sari Mäenpää. *Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors*. Historiatieteen laitoksen julkaisu. Bind 17, Tampere: Tampereen yliopisto, 1994.
- Manns, Ulla. «Re-Mapping the “1980s”: Feminist Nordic Space.». I *The Geopolitics of Nordic and Russian Gender Research 1975–2005*, 33-66. Stockholm: Södertörn Academic Studies, 2016.
- Maza, Sarah C. *Thinking about history*. Chicago, Illinois: The University of Chicago Press, 2017.
- Melby, Kari. «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989.». I *Uppsala papers in economic history*, 98-119. Uppsala: Uppsala University, Department of Economic History, 1990.
- Melby, Kari, og til Kvinners arbeid i samfunn og familie ca. «Kvinnelighetens strategier : Norges husmorforbund 1915-1940 og Norges lærerinneforbund 1912-1940.», Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997.

- Messel, Jan, Hege Roll-Hansen, og Hilde Gunn Slottemo. «Å skape et uenighetsfellesskap: Historisk tidsskrift som debattforum.». *Historisk tidsskrift* 100, nr. 4 (2021): 333-352.
- Meyerowitz, Joanne. «A History of “Gender”». *The American Historical Review* 113, nr. 5 (2008): 1346-1356.
- . «A History of “Gender”». *The American Historical Review* 113, nr. 5 (2008): 1346-1356. doi:10.1086/ahr.113.5.1346.
- Midttun, Birgitte Huitfeldt, Julia Kristeva, H el ene Cixous, Luce Irigaray, Camille Paglia, Susan Bordo, Judith Butler, et al. *Kvinnereisen : m oter med feminismens tenkere*. Oslo: Humanist forl., 2008.
- Mitchell, Juliet. *Psychoanalysis and feminism*. [1st American]. utg. New York: Pantheon Books, 1974.
- Mortensen, Gro Anita. «Kj onn, makt, samfunn i Norden i et historisk perspektiv : konferanserapport fra det 5. nordiske kvinnehistorikerm ote, Kl ekken 08.-11.08.96 : Bd. 2.» I *Skriftserie (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Senter for kvinneforskning : trykt utg.)*, 286-309. Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1997.
- Myhre, Jan Eivind. «Introduction: Boundaries of history.». I *Boundaries of history*, redigert av Jan Eivind Myhre, 7-23. Oslo: Scandinavian Academic Press, 2015.
- Nielsen, Harriet Bjerrum. «Feminisme og psykoanalyse.», *Nytt norsk tidsskrift* 24, nr. 1 (2007): 35-45. doi:10.18261/ISSN1504-3053-2007-01-04.
- Nordisk kvinnehistorikerm ote. *Konferanserapport : Nordisk kvinnehistoriem ote, Oslo, 20.-23. februar 1983*. Arbeidsnotat (NAVFs sekretariat for kvinneforskning) (trykt utg.). Bind 1/84, Oslo 1984.
- Nordiska kvinnohistorikermötet, Stockholm. *Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje Nordiska kvinnohistorikermötet 13 - 16 april 1989*. Uppsala papers in economic history. redigert av Agneta Emanuelsson, Ulla Wikander og Ingrid  berg Uppsala: Universitetet, 1990.
- Plumauzille, Clyde. «Joan W. Scott’s Critical History of Inequality.» <https://www.ias.edu/ideas/2014/plumauzille-scott>.
- Qvist, Gunnar. «Kvinnofr agan i Sverige 1809-1846 : studier rörande kvinnans n aringsfrihet inom de borgerliga yrkena.» Ph-D, Gumperts, 1960.
- Reiersen, Elsa, og Dagfinn Slettan. *Mentalitetshistorie : muligheter og problemer*. Skrifter fra Den norske historiske forening (trykt utg.). Bind 1, Trondheim: Tapir, 1986.
- Rosenbeck, Bente. «Fra aktivisme til akademia.». I *Er der spor? : feminisme, aktivisme og k nsforskning gjennom et halvt århundrede*, redigert av Kirsten Gr nb ek Hansen og krop og hverdagsliv Forskningsgruppen Kön, 23-38. Frederiksberg: Frydenlund Academic, 2012.
- . «Intet nyt under solen? Refleksion over feministisk teori.». *Kvinder, Kön & Forskning*, nr. 1 (1997): 18-27.
- . «Kvinder, mentalitet, arbejde : kvindehistorisk forskning i Norden : rapport fra det 2. Nordiske kvindehistoriem ode.», 7-11 og 202-209. Århus: Håndbibliotekets Veninder : Aarhus Universitetsforlag, 1986.
- . «Kvinnohistoria i teoretisk perspektiv : konferensrapport från det tredje nordiska kvinnohistorikermötet, 13-16 april 1989.» I *Uppsala papers in economic history*, 37-51. Uppsala: Uppsala University, Department of Economic History, 1990.
- . «Mentalitetshistorie : muligheter og problemer.». I *Skrifter fra Den norske historiske forening (trykt utg.)*, redigert av Elsa Reiersen og Dagfinn Slettan, 34-52. Trondheim: Tapir, 1986.
- . «Nordic women’s studies and gender research.». I *Is there a Nordic feminism? : nordic feminist thought on culture and society*, 344-357. London: UCL Press, 1998.

- . «Satsningar och samarbete : nordisk kvinno- och könsforskning under 20 år.». I *NIKK occasional paper (trykt utg.)*. Oslo: NIKK - Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning, 1999.
- Rubin, Gayle. «The traffic in women: Notes on the " political economy" of sex.». (1975).
- Sandmo, Erling. «Hvordan det egentlig var.». *Nytt norsk tidsskrift* 27, nr. 1-2 (2010): 9-21.
- . «Mer og mindre sannhet.». *Historisk tidsskrift (Oslo : trykt utg.)*. 78 :1999 :3 (1999): [387]-399.
- . *Tid for historie : en bok om historiske spørsmål*. Oslo: Universitetsforl., 2015.
- Sarasin, Philipp. «Was ist Wissensgeschichte?». *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur (IASL)* 36, nr. 1 (2011): 159-172.
- Schrecker, Ellen. «McCarthyism: Political Repression and the Fear of Communism.». *Social Research* 71, nr. 4 (2004): 1041-1086.
- Schaanning, Espen. *Modernitetens oppløsning : sentrale skikkelser i etterkrigstidens idéhistorie*. Korrigert utg. utg. Oslo: Scandinavian Academic Press, 2019.
- Scott, Joan W. «Unanswered Questions.». *The American Historical Review* 113, nr. 5 (2008): 1422-1430.
- Scott, Joan Wallach. «Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism.». *Feminist studies* 14, nr. 1 (1988): 33-50.
- . «The Evidence of Experience.». *Critical inquiry* 17, nr. 4 (1991): 773-797.
- . *The fantasy of feminist history. Next wave provocations*. Durham: Duke University Press, 2011.
- . *Gender and the politics of history. Gender and culture. 30th anniversary edition. utg.* New York: Columbia University Press, 2018.
- . «Gender: A Useful Category of Historical Analysis.», *The American historical review* 91, nr. 5 (1986): 1053-1075. doi:10.2307/1864376.
- . «The glassworkers of Carmaux : French craftsmen and political action in a nineteenth-century city.», Harvard University 1974.
- . «In memoriam. Ida Blom (1931-2016).» [https://www.historians.org/research-and-publications/perspectives-on-history/march-2017/ida-blom-\(1931-2016\)](https://www.historians.org/research-and-publications/perspectives-on-history/march-2017/ida-blom-(1931-2016)).
- . «New perspectives on historical writing.». redigert av Peter Burke. University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 1992.
- . «Writing Women, Work, and Family: The Tilly-Scott Collaboration.». *Social Science History* 38, nr. 1-2 (2014): 113-120.
- Scott, Joan Wallach, og Societies American Council of Learned. *Gender and the politics of history. Gender and culture. Rev. utg.* New York: Columbia University Press, 1999.
- Senter for tverrfaglig kjønnsforskning. «Harriet Bjerrum Nielsen.» <https://www.stk.uio.no/personer/vitenskapelig/harrieten/index.html>.
- . «Historikk.» <https://www.stk.uio.no/om/historie/index.html>.
- Skirbekk, Gunnar, Gunnar Skirbekk, Rasmus Slaattelid, Cathrine Holst, Anne Granberg, og Nils Gilje. *Filosofihistorie : innføring i europeisk filosofihistorie, med særlig vekt på vitenskapshistorie og politisk filosofi*. Bokmål[utg.], 8. utg. utg. Oslo: Universitetsforl., 2007.
- Slagstad, Rune. «Styringsvitenskap – ånden som går.». *Nytt norsk tidsskrift* 26, nr. 3-4 (2009): 411-429.
- Streiffert, Helena. «Kvinnorna är hälften : om kvinnoforskningen och de kvinnliga forskarna vid universiteten.». I *UHÄ/FOU skriftserie*, redigert av Helena Streiffert, 3-10. Stockholm: UHÄ, 1984.
- Thompson, E. P. *The making of the English working class. A Pelican book. Repr. with a new preface. utg.* Harmondsworth: Penguin Books, 1980.

- Thue, Fredrik W. «A Modernized Historical Consciousness?». I *Boundaries of history*, redigert av Jan Eivind Myhre, 321- 354. Oslo: Scandinavian Academic Press, 2015.
- Tilly, Louise A. «History/Women's History: Then/Now.». *Journal of women's history* 11, nr. 3 (1999): 27-30.
- Tilly, Louise A., og Joan W. Scott. *Women, work, and family*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1978.
- Tinsman, Heidi. «Heidi Tinsman.» UCI Faculty Profile System, <https://www.faculty.uci.edu/profile/?facultyId=3319>.
- . «A Paradigm of Our Own: Joan Scott in Latin American History.», *The American Historical Review* 113, nr. 5 (2008): 1357-1374. doi:10.1086/ahr.113.5.1357.
- Torstendahl, Rolf. «Thirty-five Years of Theories in History.». *Scandinavian journal of history* 25 (2000): 1-26.
- Tromsø, Univseristetet i. «Kvinne- og kjønnsforskning ved UiT.» <https://uit.no/enhet/skk/25>.
- Ulla, Manns. «En ros är en ros är en ros.». *Lychnos* (2010): 283-314.
- Vammen, Tinne. «Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors.». I *Historiatieteen laitoksen julkaisuja*, redigert av Marianne Liljeström, Pirjo Markkola og Pirjo Mäenpää, 45-60. Tampere: Tampereen yliopisto, 1994.
- Walkowitz, Judith R. *Prostitution and Victorian society : women, class, and the state*. Cambridge: Cambridge University Press, 1980.
- Watson, Janell. «Psychoanalysis, Secularism, and Sexuality: An Interview with Joan Wallach Scott.». *The Minnesota review (Minneapolis, Minn.)* 2011, nr. 77 (2011): 101-110.
- Wetterberg, Christina Carlsson. «Christina Wetterberg Carlsson.» https://www.oru.se/personal/christina_carlsson-wetterberg.
- . «Kvinnohistoriens nya utmaningar : från sexualitet till världshistoria : konferensrapport från det IV Nordiska kvinnohistorikermötet, 27-30 maj 1993, Tammerfors.». I *Historiatieteen laitoksen julkaisuja*, 61-65. Tampere: Tampereen yliopisto, 1994.